

ПАРАФІЯЛЬНИЙ ІНФОРМАТОР

5. NEDĚLE V MEZIDOBÍ – 9. ÚNORA 2025

Budu ti hrát, Hospodine, před anděly.

„ZAJEĎ NA HLUBINU!“... „PANE, ODEJDI ODE MĚ, JSEM ČLOVĚK HŘÍŠNÝ!“... „NEBOJ SE! OD NYNĚŠKA BUDEŠ LOVIT LIDI.“
S P. Vlastimilem Vaňkem na Genezaretském jezeře. *Peregrinatio ad Fontes Salutis*, Izrael, 26. února 2013.

MODLITBA VĚŘÍCÍCH

K: Bratři a sestry, vědomi si své hříšnosti, skloňme se před Otcem veškerého milosrdenství, uposlechněme výzvy jeho Syna, zajedme na hlubinu víry a pokorně prosme:

L: BOŽE NAŠEHO PÁNA JEŽÍŠE KRISTA, VYSLYŠ NÁS.

- Ty, jenž slovy svého Syna: „Zajed’ na hlubinu“ vybízíš k důvěře v tvé milosrdenství a v tvou věrnost, dej ať Církev vedena papežem Františkem, stále znovu spouští sítě naděje.
- Ty, který jediný jsi svatý a celá země je plná tvé slávy: proměň svým Duchem smýšlení lidského pokolení, vykoupeného drahocennou krví tvého milovaného Syna.
- Modleme se za zmučený ukrajinský národ, ať zbaven ruského barbarství pozná čas míru.
- Modleme se, aby církevní společenství byla schopna přijmout touhy i pochybnosti mladých lidí, kteří se cítí být voláni ke Kristovu poslání v kněžském nebo řeholním životě.
- Modleme se, aby se nemocní přimkli k Ukřižovanému Kristu a z jeho utrpení stále čerpali novou sílu.
- Ať Světový den nemocných jubilejního roku naděje, která neklame, posílí v soužení trpící, dá jim zakusit blízkost a soucit Boha – daru naděje, a tak se stávat „anděly naděje“ pro všechny, kdo se s nimi setkají.
- Ty, jenž jsi našim zemřelým dával účast na eucharistii, dej ať se zástupy serafů vyznávají tvou svatost u oltáře v nebeském Jeruzalémě.

K: Všemohoucí Bože, tys prvního z apoštolů naplnil úžasem, takže před tvým Synem vyznal: „Pane odejdi ode mne jsem člověk hříšný“; vyslyš i tyto naše prosby, abychom měli odvahu sestoupit k hlubinám tvé lásky. Skrze Krista našeho Pána. **L:** Amen.

„Boží muž ve své cele pozdvihl oči k nebi a spatřil, jak duše jeho sestry vychází z jejího těla v podobě holubice a vchází do skrytého nebe. Zaradoval se nad její velikou slávou, hymny a chvalozpěvy vzdal chválu všemohoucímu Bohu a poslal spolubratry, aby přinesli její tělo do kláštera a pochovali ji do hrobu, který měl připravený pro sebe.

A tak se stalo, že ty, kdo byli vždycky jedna duše v Bohu, nerozdělil ani hrob.“

Votivní svíce u hrobu sv. Benedikta a sv. Scholastiky, opatství Montecassino,

Iter ad christianae religionis divitias in Italia quae ad fidem amoremque Christi nos promovent, Itálie, 30. 6. 2016.

Eucharistie u Lurdské jeskyně, *Peregrinatio ad Immaculatam Conceptionem*, Lourdes, Francie, 23. 6. 2008.

SVATÝ CYRIL UMÍRAJE UČEDNÍKY ŽEHNAL: TYS MI JE DAL, TOBĚ, BOŽE, JE VRACÍM.
 SVOU MOCNOU PRAVICÍ JE VEĎ A POKROVEM SVÝCH KŘÍDEL JE PŘIKRYJ.

/Pamětní stěla u hrobu sv. Cyrila – autor: Tomáš kardinál Špidlík, S.J., čestný občan Pustiměře/. Votivní svíce u hrobu sv. Cyrila v kryptě baziliky sv. Klementa, *Peregrinatio In Honorem Apostolorum Gentium Slavorum*, Řím, 9. 7. 2019.

REQUIEM, MODLITBA A DEPOSITIO VOTIVNÍ SVÍCE U SARKOFÁGU MICHELANGELO BUONARROTIHO (+18.2.1564)
 v bazilice Santa Croce ve Florencii, *Peregrinatio in Honorem Apostolorum Gentium Slavorum*, Firenze, Itálie, 10.7. 2019.

ПАРАФІЯЛЬНИЙ ІНФОРМАТОР

6. NEDĚLE V MEZIDOBÍ – 16. ÚNORA 2025

Blaze tomu, kdo svou naději vložil do Hospodina.

POUTNÍCI NA HOŘE BLAHOŠLAVENSTVÍ, *Peregrinatio ad Fontes Salutis*, Izrael, 26. února 2013.

MODLITBA VĚŘÍCÍCH

K: Bratři a sestry, složme svou naději na Hospodina, který dbá o cestu spravedlivých a je oporou těch, kdo jsou upřímného srdce: **L: PROSÍME TĚ, VYSLYŠ NÁS.**

- Ty, jenž jsi nás povolal dřív, než jsme byli utvořeni v mateřském lůně a na křtu svatém jsi nás posvětil a svěřil nám prorocký úděl, dej nám kráčet po tvých cestách.
- Ty, jenž jsi svaté Cyrila a Metoděje učinil Apoštoly Slovanů, dej, ať náš národ naslouchá Slovu, z něhož vzešla jeho víra, kultura i naděje budoucnosti.
- Ty, jenž jsi hladovějící a žíznící po spravedlnosti ujistil, že budou nasyceni, pohled' na zmučený ukrajinský národ a zbav tuto zemi mučedníků ruských barbarů.
- Modleme se, aby církevní společenství byla schopna přijmout touhy i pochybnosti mladých lidí, kteří se cítí být voláni ke Kristovu poslání v kněžském nebo řeholním životě.
- Modleme se, aby se nemocní přimkli k Ukřižovanému Kristu a z jeho utrpení stále čerpali novou sílu.
- Ty, jenž jsi smrtí a zmrtevýchvstáním svého Syna dal naději všem, kdo umírají ve spojení s Ním, přiveď k dokonalosti putování víry našich zesnulých.

K: Bože všemohoucí, Ty nás evangeliem svého Syna učíš cestám tvé prozřetelnosti, Dej, ať máme stále na paměti „běda“ těm, kdo spoléhají na člověka a svou oporu hledáme u Tebe, abychom tak došli údělu blahoslavených. **L: Amen.**

LITURGICKÉ TEXTY 5. NEDĚLE V MEZIDOBÍ

1. ČTENÍ – IZ 6,1-2A.3-8

Čtení z knihy proroka Izaiáše.

Toho roku, kdy zemřel král Uzijáh, viděl jsem sedět Pána na vysokém a vznešeném trůnu, lem jeho (roucha) naplňoval svatyni. Nad ním se vznášeli serafové. Jeden volal na druhého: "Svatý, svatý, svatý je Hospodin zástupů, celá země je plná jeho slávy." Čepy prahů se chvěly tímto voláním a dům se naplnil dýmem. Tu jsem zvolal: "Běda mně, je se mnou konec! Vždyť jsem člověk nečistých rtů, mezi lidem nečistých rtů bydlím, a krále, Hospodina zástupů, jsem viděl svýma očima!" Tu ke mně přiletěl jeden ze serafů, v ruce měl rozžhavený kámen, který vzal kleštěmi z oltáře. (Tím) se dotkl mých úst a řekl: "Hle, dotklo se to tvých úst, zmizela tvá vina, smyt je tvůj hřích!" Pak jsem slyšel hlas Páně, jak praví: "Koho mám poslat, kdo nám půjde?" Řekl jsem: "Zde jsem, mne pošli!"

ŽALM 138

Chci tě chválit, Hospodine, celým svým srdcem, – žes vyslyšel slova mých úst. – Budu ti hrát před anděly, – vrhnu se na tvář směrem k tvému svatému chrámu. Slavit budu tvé jméno – pro tvou dobrotu a věrnost. – Když jsem volal, vyslyšels mě, – v mé duši jsi rozhojnil sílu. Budou tě oslavovat, Hospodine, všichni králové země, – až uslyší slova tvých úst. – Budu opěvovat Hospodinovy cesty: – "Věru, veliká je Hospodinova sláva!" Zachraňuje mě tvá pravice. – Hospodin pro mě dokončí, co začal. – Hospodine, tvá dobrota trvá navěky, – dílo svých rukou neopouští!

2. ČTENÍ – 1KOR 15,1-11

Čtení z prvního listu svatého apoštola Pavla Korint'ánům.

Chci vám, bratři, vyložit radostnou zvěst, kterou jsem vám už hlásal. Vy jste ji přijali a jste v tom pevní. Ona vás vede ke spáse, když se jí držíte přesně tak, jak jsem vám to kázal; jinak jste uvěřili nadarmo. Vyučil jsem vás především v tom, co jsem sám přijal, že Kristus umřel ve shodě s Písmem za naše hříchy; že byl pohřben a že vstal z mrtvých třetího dne ve shodě s Písmem; že se ukázal Petrovi a potom Dvanácti. Pak se zjevil více než pěti stům bratří najednou – většina z nich dosud žije, někteří však už zesnuli. Potom se zjevil Jakobovi, pak všem apoštolům. A po všech jako poslední jsem ho uviděl i já, nedochůdče. Ano, já jsem nejmenší z apoštolů; nejsem ani hoden, abych byl nazýván apoštolem, protože jsem pronásledoval Boží církve. Ale Boží milostí jsem to, co jsem, a jeho milost, kterou mi udělil, nezůstala ležet ladem. Ano, pracoval jsem do únavy daleko více než všichni ostatní. Vlastně ne já, nýbrž Boží milost se mnou. Ale ať už já, nebo oni: tak to kážeme a tak jste v to uvěřili.

EVANGELIUM – LK 5,1-11

Slova svatého evangelia podle Lukáše.

Když Ježíš stál u Genezaretského jezera, lidé se na něho tlačili, aby slyšeli Boží slovo. Tu spatřil u břehu stát dvě lodě. Rybáři z nich vystoupili a prali sítě. Vstoupil na jednu z těch lodí, která patřila Šimonovi, a požádal ho, aby trochu odrazil od břehu. Posadil se a z lodi učil zástupy. Když přestal mluvit, řekl Šimonovi: "Zajed' na hlubinu a spust'te sítě k lovení!" Šimon mu odpověděl: "Mistře, celou noc jsme se lopotili, a nic jsme nechytily. Ale na tvé slovo spustím sítě." Když to udělali, zahrnuli veliké množství ryb, že se jim sítě téměř trhaly. Dali znamení společníkům v druhé lodi, aby jim přišli na pomoc, a ti přijeli. Naplnili obě lodě, až se potápěly. Když to Šimon Petr viděl, padl Ježíšovi k nohám a řekl: "Pane, odejdi ode mě: jsem člověk hříšný!" Zmocnil se ho totiž úžas – a také všech jeho společníků – nad tím lovem ryb, které chytily; stejně i Zebedeových synů Jakuba a Jana, kteří byli Šimonovými druhy. Ježíš řekl Šimonovi: "Neboj se! Od nynějška budeš lovit lidi." Přirazili s loďmi k zemi, nechali všeho a šli za ním.

LITURGICKÉ TEXTY 6. NEDĚLE V MEZIDOBÍ

1. ČTENÍ – JER 17,5-8

Čtení z knihy proroka Jeremiáše.

Toto praví Hospodin: "Prokletý člověk, který spoléhá na člověka, kdo za svou oporu pokládá smrtelníka, svým srdcem odstupuje od Hospodina! Je jako jalovec na pustině: nic dobrého se mu neukáže, svůj domov má v suchopárné poušti, v solném kraji, kde nelze bydlet. Požehnaný člověk, který doufá v Hospodina, jehož oporou je Hospodin! Je jako strom, který je zasazen u vody, který své kořeny vyhání k potoku; když přijde vedro, nestrachuje se, jeho listí zůstává zelené, ani v suchém roku nemá starosti, nepřestává nést ovoce."

ŽALM 1

Blaze tomu, kdo nechodí, jak mu radí bezbožní, – nepostává na cestě, kudy chodí hříšní, – a nezasedá ve shromáždění rouhačů, – ale má zalíbení v Hospodinově zákoně – a o jeho zákoně přemítá dnem i nocí. Podobá se tak stromu zasazenému u vodních proudů, – ve svůj čas přináší ovoce, – listí mu nevadne – a daří se mu vše, co koná. Jinak je tomu s bezbožnými, zcela jinak: – jsou jako pleva rozvátá větrem. – Vždyť Hospodin dbá o cestu spravedlivých, – ale cesta bezbožných skončí záhubou.

2. ČTENÍ – 1KOR 15,12.16-20

Čtení z prvního listu svatého apoštola Pavla Korint'anům.

Bratři! Káže se o Kristu, že vstal z mrtvých. Ale jak potom mohou říkat někteří z vás, že vzkříšení mrtvých není? Jestliže tedy mrtví nevstávají, ani Kristus nevstal. A nevstal-li Kristus, vaše víra nemá cenu, protože pak jste ještě ve svých hříších, a jsou ztraceni i ti křesťané, kteří už zesnuli. Máme-li naději v Krista jen v tomto životě, pak jsme nejubožejší ze všech lidí. Ale Kristus z mrtvých vstal, a to jako první z těch, kteří zesnuli.

EVANGELIUM – LK 6,17.20-26

Slova svatého evangelia podle Lukáše.

Když si Ježíš vyvolil dvanáct apoštolů, sestoupil (z hory) a zastavil se na rovině. A s ním velký zástup jeho učedníků a velké množství lidu z celého Judska, z Jeruzaléma i z tyrského a sidónského pobřeží. Ježíš se zahleděl na své učedníky a řekl:

"Blahoslavení, vy chudí, neboť vaše je Boží království.

Blahoslavení, kdo nyní hladovíte, neboť budete nasyceni.

Blahoslavení, kdo nyní pláčete, neboť se budete smát.

Blahoslavení jste, když vás budou lidé nenávidět, když vás vyloučí ze svého středu, potupí a vaše jméno vyškrtnou jako proklaté kvůli Synu člověka. Radujte se v ten den a jásejte, máte totiž v nebi velkou odměnu; vždyť stejně se chovali jejich předkové k prorokům.

Ale běda vám, boháči, neboť už máte své potěšení.

Běda vám, kdo jste nyní nasyceni, neboť budete hladovět.

Běda vám, kdo se nyní smějete, neboť budete naříkat a plakat.

Běda, když vás budou všichni lidé chválit, vždyť stejně se chovali jejich předkové k falešným prorokům."

PRAVIDELNÁ MĚSÍČNÍ SBÍRKA (2. 2. 2025)

PUSTIMĚŘ: 3.400,-Kč; **DRYSICE:** 3.600,-Kč; **PODIVICE:** 2.200,-Kč; **TOPOLANY:** 1.300,-Kč
Pán Bůh zaplať vám všem, kdo pamatujete na potřeby své farnosti!

POSELSTVÍ PAPEŽE FRANTIŠKA K XXXIII. SVĚTOVÉMU DNI NEMOCNÝCH

*„Naděje neklame“ (Řím 5,5)
a posiluje nás v soužení*

Drazí bratři a sestry!

Slavíme XXXIII. světový den nemocných v jubilejním roce 2025, v němž nás církev vyzývá, abychom se stali „poutníky naděje“. Doprovází nás při tom Boží slovo, které nám prostřednictvím svatého Pavla předává poselství velkého povzbuzení: „Naděje neklame“ (Řím 5,5), ba posiluje nás v soužení.

Jsou to útěšné výrazy, které však mohou vyvolat určité otázky, zejména u těch, kteří trpí. Například: jak zůstat silní, když jsme v těle postiženi vážnými, invalidizujícími chorobami, které možná vyžadují léčbu, jejíž náklady jsou nad naše možnosti? Jak to udělat, když kromě vlastního utrpení vidíme i utrpení těch, kteří nás milují, a přestože jsou nám blízcí, cítí se bezmocní nám pomoci? Za všech těchto okolností cítíme potřebu podpory, která nás přesahuje: potřebujeme pomoc Boha, jeho milosti, jeho Prozřetelnosti, té síly, která je darem jeho Ducha (srov. *Katechismus katolické církve*, 1808).

Zastavme se tedy na chvíli a zamysleme se nad Boží přítomností v blízkosti těch, kdo trpí, zejména ve třech aspektech, které ji charakterizují: setkání, dar a sdílení.

1. *Setkání*. Když Ježíš posílá dvaasedmdesát učedníků na misi (srov. *Lk 10,1-9*), vybízí je, aby nemocným říkali: „Přiblížilo se vám Boží království“ (v. 9). Žádá tedy, aby jim pomohli přijmout i v nemoci, jakkoli bolestivé a těžko pochopitelné, příležitost k setkání s Pánem. I když totiž v době nemoci na jedné straně vnímáme veškerou svou křehkost tvorů - fyzickou, psychickou i duchovní -, na druhé straně zakoušíme blízkost a soucit Boha, který v Ježíši sdílel naše utrpení. On nás neopouští a často nás překvapuje darem houževnatosti, o které jsme neměli ani tušení, že ji máme, a kterou bychom sami nikdy nenašli.

Nemoc se pak stává příležitostí k setkání, které nás proměňuje, objevem neotřesitelné skály, na níž můžeme zakotvit, abychom dokázali čelit životním bouřím: zkušeností, která nás i přes oběť posiluje, protože si více uvědomujeme, že nejsme sami. Proto se říká, že bolest s sebou vždy přináší tajemství spásy, protože nám dává zakusit blízkou a skutečnou útěchu, která přichází od Boha, až k „poznání plnosti evangelia se všemi jeho přísliby a jeho životem“ (sv. Jan Pavel II., *Promluva k mladým*, New Orleans, 12. září 1987).

2. A to nás přivádí k druhému bodu zamyšlení: *dar*. Nikdy si totiž neuvědomujeme tak jako v utrpení, že veškerá naděje pochází od Pána, a je tedy především darem, který je třeba přijmout a pěstovat, zůstat „věrní Boží věrnosti“, jak to krásně vyjádřila Madeleine Delbrêl (srov. *Naděje je světlo v noci*, Vatikán 2024, předmluva).

Ostatně, pouze v Kristově vzkříšení nachází každý náš úděl své místo v nekonečném horizontu věčnosti. Jedině z jeho velikonoce pro nás pramení jistota, že nic, „ani smrt, ani život, ani andělé, ani knížata, ani přítomnost, ani budoucnost, ani mocnosti, ani výška, ani hloubka, ani nic stvořeného nás nebude moci odloučit od Boží lásky“ (Řím 8,38-39). A z

této „velké naděje“ vychází každý další záblesk světla, s jehož pomocí lze překonávat životní zkoušky a překážky (srov. Benedikt XVI., encyklika *Spe salvi*, 27.31). A nejen to, Zmrtvýchvstalý také kráčí s námi, stává se naším společníkem na cestě, jako tomu bylo u emauzských učedníků (srov. *Lk 24,13-53*). Stejně jako oni i my s ním můžeme sdílet svou zmatenost, své starosti a zklamání, můžeme naslouchat jeho slovu, které nás osvětluje a rozněcuje srdce, a poznávat ho přítomného při lámání chleba, v jeho bytí s námi, uchopit i přes omezení přítomnosti, ono „přesažné“, které tím, že se stává blízkým, nám vrací odvalu a důvěru.

3. A tak se dostáváme ke třetímu aspektu, kterým je *sdílení*. Místa, kde lidé trpí, jsou často místy sdílení, kde se vzájemně obohacujeme. Kolikrát u lůžka nemocného, se naučíme doufat! Kolikrát v blízkosti trpících, se naučíme věřit! Kolikrát, když se skláníme nad těmi, kteří to potřebují, se objeví láska! Uvědomíme si totiž, že jsme jedni pro druhé a všichni společně „andělé“ naděje, Boží poslové: nemocní, lékaři, sestry, příbuzní, přátelé, kněží, řeholníci a řeholnice; tam, kde jsme: v rodinách, v ambulancích, v pečovatelských domovech, nemocnicích a na klinikách.

A je důležité umět vnímat krásu a význam těchto setkání milosti a naučit se je ukládat ve své duši, aby se na ně nezapomnělo: uchovat si v srdci laskavý úsměv zdravotnického personálu, vděčný a důvěřivý pohled pacienta, chápat a starostlivou tvář lékaře nebo dobrovolníka, očekáváním naplněnou a úzkostnou tvář manžela, dítěte, vnoučete nebo drahého přítele. To všechno jsou světla, kterých je třeba si vážit, a která i přes temnotu zkoušky nejen dodávají sílu, ale učí pravé chuti života v lásce a blízkosti (srov. *Lk 10,25-37*).

Drazí nemocní, drazí bratři a sestry, kteří se staráte o trpící, v tomto jubileu máte více než kdy jindy zvláštní úlohu. Vaše společná cesta je totiž znamením pro všechny, „hymnem lidské důstojnosti, písní naděje“ (bula *Spes non confundit*, 11), jejíž hlas daleko přesahuje pokoje a lůžka pečovatelských míst, kde se nacházíte, podněcuje a povzbuzuje v dobročinné lásce „chór celé společnosti“ (*tamtéž*), v harmonii někdy těžko dosažitelné, ale právě proto velmi milé a silné, schopné přinášet světlo a teplo tam, kde je ho nejvíce zapotřebí.

Celá církev vám za to děkuje! I já tak činím a modlím se za vás a svěřuji vás Marii, Uzdravení nemocných, slovy, jimiž se k ní v nouzi obrátilo tolik bratří a sester:

Pod ochranu tvou se utíkáme, svatá Boží Rodičko.

Nezamítej v potřebách proseb našich,

ale ode všeho nebezpečství vysvobod' nás vždycky. Slavná a požehnaná Panno.

Žehnám vám, spolu s vašimi rodinami a blízkými, a prosím vás, abyste se za mě nezapomněli modlit.

Řím, Svatý Jan v Lateráně, 14. ledna 2025.

Franciscus

SVATÝ ROK V DĚJINÁCH CÍRKVE (3)

PROF. THDR. JAROSLAV POLC (14. září 1929, Chicago, USA – 15. ledna 2004, Praha)

„ČESKÝ“ SVATÝ ROK 1390

Podivnou historii má Svatý rok slavený mimo běžnou řadu let v roce 1390, ač podle ustanovení papeže Klementa VI. se měl příští slavit až na konci století.

Odborníci si dodnes lámou hlavu, jak k této události došlo. Domnívají se, že se papež chtěl patrně zavděčit Římanům, kteří si na něm Svatý rok prostě vynutili.

Jakousi předehrou je bula vydaná ještě během pobytu v Avignonu papežem Řehořem XI. 29. dubna 1373. Snad na přání Římanů připojil ke třem bazilikám, jež měli poutníci během Svatého roku navštívit, i čtvrtou baziliku Panny Marie Sněžné, nazývanou též bazilikou Panny Marie Větší. Jako důvod udal zázraky, dějící se na onom místě na přímlyvu Boží Matky. Tak se s konečnou platností ustálil počet jubilejních bazilik.

Řehoř XI. byl poslední platně zvolený papež, který sídlil v Avignonu. Na naléhání svaté Kateřiny Sienské, svaté Brigity švédské i císaře Karla IV. se odhodlal k odvážnému kroku přenést papežské sídlo znovu do Říma; ten neviděl papeže už sedmdesát let, vyjma kratičkého pobytu Urbana V., který se záhy zase vrátil do Avignonu.

Na jaře roku 1378 však Řehoř XI. zemřel. Jeho nástupcem se stal naposled v dějinách muž, který nebyl kardinálem: arcibiskup Bartoloměj z neapolského Prignano. Zastával však řadu let důležité funkce v avignonském správním aparátu, kde dobře poznal jeho slabiny. Zvolil si jméno Urban VI.

Radikální reforma církve, po níž se všude volalo, se mu stala životním programem. Učinila však z něho také jednu z tragických postav na Petrově stolci. Jeho jižní ohnivá povaha ho zbavovala smyslu pro míru při jednání s lidmi. Zacházel drsně s podřízenými včetně kardinálů, ba i se světskými vládci. Vyčítal jim veřejně jejich neřesti. Toto počínání nebyly s to vyvážit ani jeho osobně bezúhonný život ani jeho dobrý úmysl. Svatá Kateřina Sienská vystihla výmluvně celkovou situaci:

»Tento náš svatý Otec je člověk hrozný a nahání lidem mnoho strachu svými slovy i činy. Ukazuje, že má velkou důvěru v Boha, a proto se nikoho na světě nebojí. Vrhł se očividně do práce na vykořenění svatokupectví a velké nádhery, jež zavládla v církvi Boží.«

Za několik měsíců po volbě, uražení jeho jednáním, od něho utekli všichni kardinálové, většinou Francouzi, a zvolili si papeže nového. S ním se přestěhovali do Avignonu. Tak zůstala církev rozdělena čtyřicet let. Papeže avignonské uznávala Francie a království severošpanělská, ostatní země papeže římské. Urban VI. musel jmenovat nové kardinály. Byli mezi nim i cizinci, například pražský arcibiskup Jan Očko z Vlašimě, a později i kněz Petr z Rožmberka, který však před jmenováním zemřel.

Nešťastná povaha zavlekla Urbana VI. i do četných politických sporů. Vznikala proti němu spiknutí, do nichž byl zapleten i neapolský král, který Urbana VI. po řadu měsíců obléhal v nocerském hradě v roce 1385. Tehdy mu sepsal pražský arcibiskup Jan z Jenštejna útěšný spis, nazvaný »De consideratione«, nikoliv proto, že sympatizoval s jeho tvrdou povahou, nýbrž protože věřil, že on je právoplatným nástupcem svatého Petra. Těšil ho, ale také napomínal k umírněnosti v jednání. Ujistil ho také, že bude z obležení vysvobozen. Když před dokončením spisu se jeho předpověď splnila, připomenul mu závěrem, že se tak stalo přímluvou Matky Boží. Ať jí tedy nějak projeví svou vděčnost.

Rok nato, po zavedení nového svátku Navštívení Panny Marie k dosažení jednoty církve, požádal Jan z Jenštejna Urbana VI., aby tento svátek rozšířil na celou církev, což papež přislíbil. Svůj slib však mohl splnit až za tři roky, neboť se nemohl před podzimem 1388 navrátit do Říma rozeštvaného vnitřními třenicemi. Jen tehdy se vážně začala projednávat záležitost svátku. Nakonec však sám papež jednání urychlil rozhodnutím ve slavnostní konsistoři, neboť viděl v Jenštejnově žádosti jasný projev Boží vůle. I během procesu se několikrát vynořilo tvrzení, že si Boží prozřetelnost vyvolila pražského arcibiskupa za svůj nástroj.

Jediný dodnes známý a dosud neuveřejněný popis této slavnostní konsistoře zachoval Jan z Jenštejna z vyprávění svého zástupce, roudnického převora Mikuláše:

»Nejdůstojnější v Kristu Otec, papež Urban VI., chtěje tomuto spásonosnému svátku učinit konec, svolal slavnou konsistoř na čtvrtek před Květnou nedělí (8. dubna) roku od Božího Vtělení 1389, kdy to nebývá obyčejem. Při ní připomenul, že byl v onen den zvolen papežem. Zúčastnili se jí všichni kardinálové dlící v Římě a při kurii, slavnostně oděni, jakož i veliký počet prelátů a duchovních, za jejichž přítomnosti řečnil... ctihodný Edmund, opat řádu svatého Benedikta v Anglii, tehdy Mistr posvátného paláce... Pak však i nejsvětější v Kristu Otec učinil jinou řeč, v níž zmíněný svátek Navštívení Panny Marie slavně ustanovil pro celý svět, především aby pomínul rozkol. A aby zmíněný svátek byl ještě více uctěn, stanovil věčně slavít Svatý rok dle délky života Kristova, totiž každých 33 let pro krátkost lidského života, jak to i vzkázal zmíněnému arcibiskupovi po bratru Mikuláši, později biskupu Vladimírském, takto: Řekni arcibiskupovi, že kdybych nebyl ustanovil svátek Navštívení, nebyl bych ustanovil ani Svatý rok. Ať se za mě modlí k Bohu.«

Jan z Jenštejna připomíná, že Urban VI. připojil z úcty k novému svátku k jubilejním bazilikám i baziliku Panny Marie Sněžné, ale Urban VI. sám, jako by vědomě chtěl ignorovat bulu papeže Řehoře XI., v bule jubilea se o jeho rozhodnutí vůbec nezmiňuje. Že myšlenka Urbanova vyhlásit v konsistoři Milostivé léto na rok 1390 byla nová, dokazuje i skutečnost, že ač jindy se tak dělo čtením buly, tentokrát papež Milostivé léto pouze ohlásil a bulu dal sepsat až dodatečně.

Z Čech a z ostatních středoevropských zemí putovalo do Říma mnoho poutníků. Avignonský papež však zakázal těm, kteří ho uznávali, pod trestem klatby do Říma putovat.

Je to také asi jediné Milostivé léto, kdy sloužil poutníkům z Čech nový hospic, který na Via dei pellegrini nedaleko náměstí Campo de' Fiori zakoupil císař Karel IV. a císařovna Alžběta při své korunovaci roku 1368 v Římě. Hospic byl pak svěřen Rožmberkům, jehož představitelé, zmíněný kanovník Petr, Oldřich a Jan, bratři, vydali 6. března nadační listinu, jíž věnovali hospici příjmy k jeho vydržování. V podstatě šlo však o jakýsi špitál

pro chudé a nemocné poutníky z Čech, kterým posluhoval český kněz a členové českého bratrstva, mezi nimi i Anka z Rožmberka.

Ve svatopetrské bazilice stál už také oltář svátého Václava, zřízený v třicátých letech onoho století z odkazu olomouckého biskupa Hynka. V roce 1363 ho opatřili bohoslužebným náčiním jakýsi český šlechtic Václav a jeho druzi. Později byla nad oltář umístěna desková gotická malba svátého Václava, obklopeného svátým Vojtěchem a Prokopem, u jejichž nohou klečel v korunovačním rouchu Karel IV. a pražský arcibiskup, snad Jan Očko z Vlašimě.

Mezi českými poutníky v roce 1390 nechyběl ani Jan z Jenštejna. Vydal se na cestu už v březnu v doprovodu svých přátel. Byl s ním i někdejší rektor Karlovy koleje v Praze, mistr Mikuláš řečený Rakovník, jehož později Mistr Jan Hus nazval přeslavným básníkem a který se tehdy nemálo zasloužil o šíření svátku Navštívení. Jan z Jenštejna jednal v Římě o včasné vydání buly, týkající se slavení svátku v celé církvi, neboť po smrti papeže Urbana VI. na podzim roku 1389, se nikdo o věc nestaral.

Po velikonocích se vydala do Říma i další početná skupina českých poutníků. Byl v ní i Jenštejnův generální vikář Jan z Pomuku, jehož za tři léta, umučeného, dal vhodit do Vltavy během zvláštního Svatého roku, poskytnutého papežem Bonifácem IX., nástupcem Urbana VI., na žádost krále Václava IV. českým zemím, sám král.

Na římském hřbitově poblíž svatopetrské baziliky, nazývaném prostě Svaté pole - Campo Santo - byli během roku 1390 pohřbeni i čeští poutníci: Jenštejnův milovaný přítel šlechtic Heršík, farář z Načeradce, a také Mikuláš Rakovník, který zemřel v prvních květnových dnech. Jeho smrt popisuje Jan z Jenštejna takto:

»... slavný muž jménem Mikuláš, mistr umění a bakalář teologie, onemocněl v mém obydlí. Když mu byla k přijímání přinesena svatá Eucharistie, propukl v takový pláč, a pronesl dlouhou a zbožnou řeč na chválu spasitelné hostie před mnoha významnými muži, kteří stáli u něho, že někteří Římané se divili a tázali se: „Copak je to? Máte snad ve vašich krajích muže tak zbožné a tak svaté?“ Ten pak po přijetí viatika ještě žil tři dny a po přijetí svátosti nemocných tvrdil, že necítil bolest, pouze jakousi slabost, nebo spíše sladkost Boží, s níž zesnul v Pánu.«

Heršík upadl do nemoci záhy po Mikulášově smrti a k okolostojícím pravil: *»Radujte se se mnou. Vždyť jsem spatřil mého Pána Ježíše Krista, který mě navštívil a potěšil.«* Předpověděl i hodinu své smrti. *»Vězte,«* pravil přátelům, *»že neopustím tento svět dříve než budou v sobotu vyzvánět u svátého Petra k noně.«* Nadešla sobota, a on se několikrát tázal, zda už u svátého Petra zvonili, a když mu odpověděli, že ještě ne, zarmoutil se. *Jakmile se však ozval zvon k noně«* — tak doslovně píše Jan z Jenštejna *»s nesmírnou radostí v přítomnosti všech, duši Bohu odevzdal.«*

Z neznalosti této dosud nezveřejněné zprávy, čeští liberální i marxističtí dějepisci řadí kvůli zmíněnému výroku Mistra Jana Husa Mistra Mikuláše mezi ty, kteří chovali k jeho učení sympatie. Mistru Janovi však bylo v roce 1390 asi dvacet let.

Zdá se, že čeští poutníci nevyužívali pohostinství českého hospice v Římě. Byl příliš malý, a proto si najímali soukromé domy. Jenštejnův životopisec dodává, že dům, kde se arcibiskup zdržoval, se poznal podle množství chud'asů, jimž štědře rozdával almužnu, a když mu došly prostředky, neostýchal se, jak bylo zvykem, sám pro nuzné žebrot. Cestou se zastavil i ve Friulsku v severní Itálii, kde byl tehdy akvilejským patriarchou český

Lucemburk Jan Soběslav. V městě San Daniele, dnes proslulém uzenářským průmyslem, došlo k epizodě, kterou zaznamenal poznamenávaje, že při pouhé vzpomínce na ni vstávají člověku vlasy na hlavě. Líčí ji takto:

»Jacísi krutí hostinští okradli nejprve z touhy po zisku poutníky, kteří byli tučnější, pak je ve skrytu zabili, a jejich masem živili další, později příšlé poutníky. To prováděli od minulého až do tohoto Svatého roku. Ještě však, než jsem přišel do Itálie, byli stráveni sami ukrutnou a potupnou smrtí, jak se slušelo.«

Po návratu do Prahy koncem června upadl Jan z Jenštejna, vysílen námahou do těžké nemoci a jeho život visel na vlásku. Vzpomínka na ni i na smrt přátel v Římě mu zavdala látku k přemýšlení. Vzešlo z něho dílo »De bono mortis « — »O dobru smrti« a stručnější dialog člověka s Bohem.

V něm připomíná Jenštejn Kristu zbožnost, jež se projevila během Svatého roku a při oslavě svátku Navštívení. Žádá ho, aby už udělil církvi dar jednoty a světu mír. Kristus však mu odpovídá, že obojí si on sám přál. Poněvadž však poutníci po návratu domů upadli do svých starých hříchů jako pes vracející se k tomu, co předtím vyvrhl, vyzývají ho spíše k trestu než k pokoji. Jen přimluva jeho matky zadržuje jeho trestající ruku. Nakonec však dodává: »Až tedy přijde doba smilování, upevním na zemi pokoj a dám vám svůj mír.«

Nejlépe snad vystihl význam tohoto tak zvláštního Svatého roku historik Paschini. Napsal, že toto jubileum, zrozené ze znepokojivých předtuch, a skončené, aniž by uklidňující paprsek naděje zasvítl církvi na skončení rozkolu, byl přece »jedním z nejslavnějších Svatých roků v dějinách«.

SVATÝ ROK 1400

Milostivé léto 1390, slavené v tak neobvyklém roce, a nový způsob udílení odpustků Svatého roku, který se rozšířil v posledním desetiletí čtrnáctého století, ovlivnil do značné míry i Svatý rok na počátku nového století.

Už v roce 1300 dal vyhlásit papež Bonifác VIII., že všichni, kdo nesplnili do 25. prosince podmínky stanovené k získání úplného odpuštění časných trestů, nebo kdo zemřel na cestě do Říma, nebo v Římě samém během pouti, již nedokončil, získává je z jeho apoštolské moci.

V roce 1350, během druhého Svatého roku, se snažily některé významné osobnosti získat tyto odpustky, aniž musely konat pout' do Říma. Králi Hugonovi z Cypru, který se obrátil na papeže Klementa VI. s podobnou žádostí, došla odpověď, že už před ním se obrátila do Říma řada významných osob se stejnou žádostí, ale že papež na radu kardinálů se rozhodl nevyhovět. Nicméně po uplynutí Svatého roku povolil 8. ledna 1351 Klement VI. královně Alžbětě Uherské, že si smí zvolit zpovědníka, který jí, bude-li litovat svých hříchů, po zpovědi udělí tyto jubilejní odpustky. 14. května téhož roku dostal podobnou výsadu i anglický Eduard III. a jednotliví členové jeho nejužší rodiny. A získali ji už v

lednu předtím různí význační angličtí šlechtici, ale těm byla připojena i jiná podmínka: museli dát na podporu Svaté země takovou sumu, kterou by byli potřebovali na pouť do Říma. Za týchž podmínek směl udělit arcibiskup Jan z Brindisi, papežský legát, tytéž odpustky třiceti osobám na Sicílii.

Už když vyhlásil papež Urban VI. v dubnu 1389 Milostivé léto, byl v tomto ohledu zvlášť štědrý jeho nástupce papež Bonifác IX., který je po Urbanově smrti slavil. Vynořila se především otázka mnichů přísných řádů, jakými byli kartuziáni a kamaldulští, žijící přísným poustevnickým životem, dále i otázka řeholnic řeholí, jež z kláštera nevycházely. Pro ty nebyla pouť do Říma snadná. Papež jim tedy umožnil získání jubilejního odpuštění tím, že jim pozměnil podmínky, aby nemusely putovat do Říma. Krumlovským klariskám například dovolil 18. listopadu 1389 na jejich žádost, že místo pouti do Říma jim má jejich zpovědník určit čtyři kostely v pražské diecézi, jež mají, podobně jako poutníci římstí, třicetkrát navštívit a věnovat sumu, kterou by utratily na cestě do Říma, na jiné zbožné účely.

Ale když se chýlil ke konci Svatý rok 1390, a mnoho lidí nemohlo, nebo nechtělo pouť do Říma konat, začali se na papeže obracet panovníci a knížata se svými žádostmi. A Bonifác IX., jak to bylo v jeho povaze, byl velkomyslný. Rozdával odpustky nejen jednotlivým vládcům, ale celým krajinám a zemím: Milánskému vévodovi Gian Galeazzovi Viscontinu poskytl pro celé Lombardsko zvláštní Milostivé léto s podmínkami podobnými jako poutníkům putujícím do Říma, jen s tím rozdílem, že každý musel věnovat zase obnos, který by potřeboval na pouť do Říma, na dobré účely. Své jubileum slavily i Korsika a Sardinie; a když Bonifác IX. - 7. října 1391 – kanonizoval Brigitu švédskou, udělil všem přítomným jubilejní odpustky. V roce 1392 udělil na žádost bavorských knížat Svatý rok pro Bavorsko na 6 měsíců s poutí do čtyř mnichovských kostelů. V roce 1393 měla svůj Svatý rok i Skandinávie, Míšeňsko a české království, české Milostivé léto ovšem bylo svérázné.

»České« Milostivé léto

Zažádal si o ně, patrně bez vědomí arcibiskupa Jana z Jenštejna, král Václav IV. prostřednictvím svého milce Václava Králíka z Buřenic. Papežská bula z 15. ledna 1393 neurčovala, jak tomu bývalo jinde, za hlavní středisko pouti pražskou katedrálu, ale kolegiátní královský kostel svatého Petra a Pavla na Vyšehradě, jehož kapitula byla odedávna vyňata z pravomoci arcibiskupa. Tam byl onen Václav Králík děkanem. Tam byli rozsazeni zpovědníci, se širokou zpovědní pravomocí, a udělovali zvláštní formulí odpustky Milostivého léta a také podle stavu jednotlivých osob určovali větší nebo menší částku peněz, jež místo cestovného do Říma měla být odevzdána ve Vyšehradském kostele. Polovina obnosu měla pak být zaslána do Říma na opravu římských bazilik. Druhým kostelem jubilea byla kaple Božího Těla na dnešním Karlově náměstí, kam měli poutníci putovat z Vyšehradu, a která tehdy byla sotva dokončená. Byla střediskem mocného bratrstva »obruče a kladiva«, k němuž náleželi někteří královští milci a jehož ochráncem byl sám král Václav IV. Nakonec měli poutníci navštívit pražskou katedrálu a chrám břevnovského kláštera a tyto návštěvy jako jinde měli pak opakovat jako podmínku k dosažení jubilejních odpustků.

Pražský jubilejní rok měl trvat od 16. března do 14. září. Horlivost krále a jemu oddaných duchovních pro získání tak významných odpustků pro Čechy příliš

nepřekvapuje, neboť nakonec značná část vybraných peněz uvízla v královské pokladně, ne-li v měšcích jeho milců. Z částky určené pro Řím pak půjčoval papežský nuncius Ubaldin moravskému markrabímu Prokopu na válku, kterou tehdy právě vedl se svým bratrem Joštem na Moravě. Nakonec tedy Milostivé léto způsobilo roztržku mezi královským a nekrálovským, reformně zaměřeným duchovenstvem, které se ostře stavělo proti takovému způsobu udílení odpustků, zavánějícímu svatokupectvím. I Jan z Jenštejna, který horlivě uděloval odpustky, ale bez jakékoliv finanční protiváhy a za zbožné úkony, nebo křesťanské lásky, a jeho přátelé pohlíželi na tento králův podnik s značnou dávkou nedůvěry. Arcibiskup projevil natolik svou netečnost, že ač byl jedním z těch, kteří měli papežskou bulu vyhlásit, neučinil tak, a Milostivé léto bylo vyhlášeno bez něho i bez nuncia Ubaldina výběřčím papežské komory v Čechách Václavem Portulánem.

Svatý rok sice začal a Václav IV. byl mezi prvními, kteří vykonali předepsanou pouť, ale už 19. března se naskytla Praze naplněné poutníky neobvyklá podívaná, jak týž »zkroušený a kající« král s křikem dal veřejně vláčet pražskými ulicemi arcibiskupské úředníky a pak je osobně mučil. Ještě v noci 19. března na jeho příkaz bylo svrženo mrtvé tělo Jenštejnova generálního vikáře Jana z Pomuku - pozdějšího svatého Jana Nepomuckého - do Vltavy.

Pražský Svátý rok v rukou krále a jeho duchovních je událost, jež zanechala v českých dějinách tragickou stopu. Tam vybuchuje naplno odpor proti udílení odpustků a na pražské universitě i mimo ni se množí debaty teologů o jejich platnosti, jež Mistr Jan Hus a jeho následovníci ještě více zradikalizovali.

Blížil se rok 1400 a nejistota, zda se má slavit Svátý rok v Římě či nikoliv, vzrůstala. Podle ustanovení Urbana VI. z roku 1389 se měl slavit až za 33 let, totiž v roce 1423. Toto ustanovení však neuznávali následovníci avignonského papeže, kteří se přidržovali rozhodnutí Klementa VI. z doby před rozkošem, že totiž se má Svátý rok slavit každých 50 let. Ale odevšad se začaly ozývat hlasy: jsme na počátku nového století a na Svátý rok nikdo nemyslí... Papež Bonifác IX. však Svátý rok nevyhlásil předem. Také politická situace v Římě byla nestálá. 15. ledna 1400 přepadli Řím uprostřed noci vojska knížat Colonnů z Palestriny u Říma, kteří stranili avignonskému papeži, s 79 křikem: »Smrt tyranu Bonifáci«. Papež se musel uchýlit do pevného Andělského hradu, ale když se římský lid k okupantům nepřidal, museli s hanbou zase odtáhnout.

Již od roku 1399 se však začala severní Itálie hemžit lidmi oděnými v bílé haleny a kápě, kteří chodili od města k městu s kříži, veřejně se bičovali, konali dlouhé modlitby a vyzývali k pokání a milosrdenství. Přišli i do Říma, kde počátkem roku 1400 žádali na papeži Bonifáci IX. odpustky Svatého roku. Papež byl k tomuto podivnému lidovému charismatickému zpočátku zdrženlivý, ale když se k němu přidávala i mocná knížata, například Mikuláš d'Este z Ferrary, Carlo Malatesta z Rimini, Carlo Gonzaga, ba i biskupové, a když spatřil, kolik Římanů strhli svým příkladem k modlitbě a pokání, jubilejní odpustky potvrdil, jak píše soudobý kronikář.

Navíc však se nedávno našla první zpráva o tom, že byla tehdy otevřena Svatá brána. Neznámý obchodní zástupce píše totiž z Říma 28. března Štěpánu di Bonaccorso do Pisy mj. i tuto zprávu:

»Byla otevřena tady, ve svatém Janu v Lateráně, jedna brána, která nebyla otevřena 50 let: kdo jí projde třicetkrát od jednoho konce na druhý, získá prý odpuštění trestu a viny. A je to jako zážrak: lidí jí procházejí. Ve Svatém roce, jenž byl, nebo se konal před deseti

lety, ona brána se neotevřela, poněvadž si to papež nepřál. Chceš-li tedy vejít do ráje, přijď. Necht' je Kristus s tebou.»

Je to podivná hříčka osudu, že první zpráva o otevření Svaté brány pochází od neznámého kupce. Dosud se její původ kladl až do roku 1423, a zatím, jak jasně vyplývá ze shora uvedeného dopisu, byla už otevřena jednou předtím, totiž v roce 1350, kdy se tak stalo patrně poprvé. Také je však zřejmé, že odpustky Svatého roku nebyly vázány mimo jiné na procházení Svatou branou při každé návštěvě Lateránské baziliky, v níž se poprvé hovoří o Svaté bráně, zatímco ostatní jubilejní baziliky ji zatím neměly.

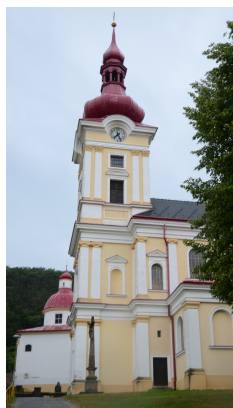
Jak se dalo očekávat, francouzský král Karel VI., hlavní ochránce avignonského papeže, vydal ihned zákon zakazující jeho poddaným konat jubilejní pouť do Říma pod trestem uvěznění. Ti si však našli cestičky a právě tehdy tisíce Francouzů získalo u hrobů apoštolů jubilejní odpustky.

Přišli, snad naposled na dlouhá staletí ve velkém počtu i poutníci z Čech. Někteří se mohli tehdy zúčastnit v bazilice svaté Praxedy pohřbu někdejšího třetího pražského arcibiskupa Jana z Jenštejna, který po nucené rezignaci byl jmenován titulárním patriarchou alexandrijským a zemřel právě během Svatého roku v Římě ve svátek Božího Těla. Nápis na jeho náhrobku je jakoby ozvěnou výkřiku hlasů bíle oděných poutníků: »Modlete se za něho a čiňte pokání«.

/pokračování příště/

**FARNOST EUCHARISTII, MODLITBOU, DOBROČINNOSTÍ ŽIJE.
PROSÍM S VDĚČNOSTÍ - PAMATUJTE DAREM NA ŽIVOT SVÉ FARNOSTI:**

**ŘÍMSKOKATOLICKÁ FARNOST PUSTIMĚŘ:
číslo účtu: 1560129309/0800**

**ŘÍMSKOKATOLICKÁ FARNOST DRYVICE:
číslo účtu: 1560130369/0800**

**ŘÍMSKOKATOLICKÁ FARNOST PODIVICE:
číslo účtu: 1560131329/0800**

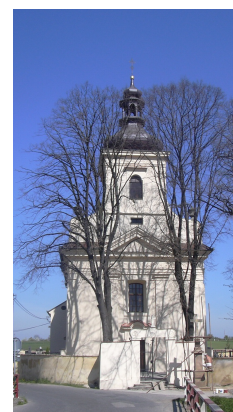

**ŘÍMSKOKATOLICKÁ FARNOST TOPOLANY:
číslo účtu: 1560196309/0800**

**SVŮJ DAR NAVÍC MŮŽETE ODEPSAT Z DANÍ!
POŽADAVEK NA POTVRZENÍ PRO ODPIS ZAŠLETE NA EMAIL:**

josef.benicek@seznam.cz

PÁN BŮH ODPLAŤ KAŽDÝ VÁŠ DAR A ŽEHNEJ VÁM.

*„Slyšte Slovo, vyšlé od Boha, Slovo, jež krmí lidské duše,
Slovo, jež sílí srdce i rozum, Slovo, jež vede k poznání Boha“
(Proglas, č. 24–27)*

LITURGICKÉ MEZIDOBÍ

S TOMÁŠEM KARDINÁLEM ŠPIDLÍKEM, S.J., *čestným občanem Pustiměře*

a

P. FRANTIŠKEM BENÍČKEM

PONDĚLÍ 5. TÝDNE V MEZIDOBÍ - 10. ÚNORA 2025

Ježíš a jeho učedníci se přepravili na druhý břeh a přistáli u Genezaretu. Když vystoupili z lodi, lidé ho hned poznali. Proběhli celou tu krajinu a začali nosit na nosítkách nemocné všude tam, kde slyšeli, že je. A všude, kam přišel do některé vsi nebo města nebo dvorce, kladli nemocné na volné prostranství a prosili ho, aby se směli dotknout aspoň střapce jeho šatů. A všichni, kdo se ho dotkli, byli uzdraveni. (Marek 6,53-56)

Začali nosit na nosítkách nemocné. Jak bývá těžké dostat se k lékaři nebo léčiteli, o kterém se rozkřikne, že dokáže vyléčit nemoc, na kterou normální lékařská asistence nestačí. Člověk je sociální tvor, nemůže žít bez druhých. Ale snadno na to zapomíná. V nemocnici to najednou pocítí velmi názorně, zvláště když nemůže chodit. Zdá se to paradoxní, ale vidíme to na každém kroku: nemoc má velkou sociální funkci v našem životě. V této příležitosti se poznají přátelé. Ale nemoci mají i funkci náboženskou. Sv. Ignác z Loyoly píše, že nejsou menší dary než zdraví. Sv. Augustin bojoval proti hlavnímu bludu, který se rozšířil v západním křesťanském světě na počátku zrození nové Evropy. Byl to pelagianismus, přesvědčení, že si člověk svými přirozenými silami a pevnou vůlí stačí k tomu, aby mohl čestně a dobře žít a dělat svou práci. Nač by tedy potřeboval Boha? Ten časem z jeho života úplně vymizí. Přijde však nemoc, úraz, tělesná slabost. Jsou to nejlepší kazatelé, kteří nás přesvědčují o tom, jak potřebujeme na každém kroku Boží milosti.

Prosili, aby se směli dotknout střapce jeho šatu. Jsme na poutním místě. Lidé se dotýkají uctívaného obrazu, vlastně jenom rámu. V Římě, v bazilice sv. Petra, líbají nohu kovové sochy. Je už tak opotřebovaná, že se musí vyměňovat. Je dost těch, kdo se nad tím pohoršují. Vidí v tom pověřčivost, fetišismus a bůhví jaké jiné nectnosti. Ale ti, co se dotýkali střapce Ježíšových šatů, nebyli v lepší situaci. Střapek, socha, rám obrazu ovšem nemohou nikoho zachránit. Sám Ježíš při těchto příležitostech vždycky zdůraznil, že je to víra, která uzdravuje, ne vnější gesto (Mt 9,22). Pravá hodnota je v jeho srdci, v jeho smýšlení, přesvědčení. Ale člověk je tvor, který mluví, vyjadřuje své city navenek. Neděje se to jenom slovy, ale často pouhým malým gestem, pohledem. Čím víc se lidé znají, tím

méně slov potřebují. Dávají si znamení rukou, posunkem. Podobný smysl mají i gesta v náboženském projevu. Dotek rámu obrazu sám o sobě nemá hodnotu, ale může být výrazem veliké důvěry. Ta pak dělá zázraky.

Všichni, kteří se ho dotkli, byli uzdraveni. Nemoc, při které si uvědomíme vlastní slabost před Bohem, je velký dar. Ale dá se namítnout: Neochromuje snad vědomí slabosti chuť a odvahu do života? Jsou známé verše: „Sláb jenom ten, kdo ztratil v sebe víru, a malý ten, kdo zná jen malý cíl.“ Slabost skutečně neprospívá, je-li spojena s pocitem osamocení. Něco docela jiného je, když si přitom uvědomíme přítomnost někoho silného, kdo stojí při nás, aby nám pomohl. Kdo v horách ztratil cestu, bývá tak oslabený, že už nestojí na nohou. Setká-li se však s někým, kdo ho chce dovést nazpět, síly se mu vrátí. Tak nám také v životě vrací sílu každé setkání s Ježíšem, každý dotyk uzdravuje. Zdraví totiž není jenom fyzický stav těla, ale především schopnost žít. S Kristem můžeme žít i v největší slabosti i ve smrti.

Dnes se nám Pán Ježíš jeví jako léčitel nemocí. My však víme, že nepřišel léčit jen nemocná lidská těla, ale celého člověka. Ježíš uzdravoval slepé, hluchoněmé, chromé, malomocné, posedlé. Také my jsme v přeneseném slova smyslu dost často podobně postiženi duchovně, a proto potřebujeme uzdravení, abychom byli bdělí nad tím, čemu propůjčujeme zrak - vždyť oko do duše okno. Dále jak často mluvíme, když nemusíme, a zase když máme mluvit, tak mlčíme; jak natahujeme uši, když se jedná o nějaké drby či zajímavosti o druhých, a jak málo otvíráme svůj sluch Ježíšovým slovům. Dále jak jsme posedlí svým egoizmem a sebestředností! Všichni, kdo se ho dotkli byli uzdraveni - každé setkání s Ježíšem, i to dnešní je takovým dotekem uzdravení, zvláště intimně se to děje při svatém přijímání.

ÚTERÝ 5. TÝDNE V MEZIDOBÍ - 11. ÚNORA 2025

Kolem Ježíše se shromáždili farizeové a někteří z učitelů Zákona, kteří přišli z Jeruzaléma. Všimli si, že někteří z jeho učedníků jedí rukama obřadně nečistýma, to je neumytýma. Farizeové totiž a všichni židé se drží podání předků a nejedí, dokud si pečlivě neumyjí ruce; (po návratu) z trhu nejedí, dokud se celí neopláchnou; a je mnoho jiného, co přejali a čeho se drží: omývání pohárů, džbánů, měděných nádob a lehátek. Proto se ho farizeové a učitelé Zákona ptali: „Proč se tvoji učedníci nechovají podle podání předků, ale jedí obřadně nečistýma rukama?“ Odpověděl jim: „Pokrytci! Dobře to o vás předpověděl Izaiáš, jak je psáno: `Tento lid mě uctívá rty, ale jejich srdce je daleko ode mě. Nadarmo mě však uctívají, když učí naukám, které jsou lidskými ustanoveními.' Opustili jste přikázání Boží a držíte se podání lidského.“ A řekl jim: „Jak dovedně rušíte Boží přikázání, abyste zachovali svoje podání! Vždyť Mojžíš nařídil: `Cti svého otce a svou matku' a `Kdo potupí otce nebo matku, ať propadne trestu smrti!' Vy však říkáte: `Kdo by prohlásil otci nebo matce: To, čím bych ti měl pomáhat, je „korban“, to jest dar (pro chrám)' – už mu dovolujete, že pro otce nebo matku nemusí nic udělat. Tak rušíte

Boží slovo svým podáním a odevzdáváte to dál. A takových podobných věcí děláte mnoho.“ (Marek 7,1-13)

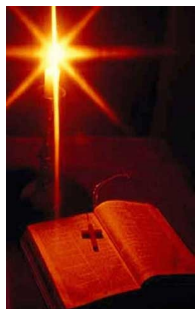

Jíst neumytýma rukama. Mnoho předpisů Starého zákona bylo toho druhu, že o nich dnes řekneme: „Nemají nic společného s náboženstvím!“ Umýt si ruce před jídlem je jistě užitečné po stránce hygienické, zvláště v dobách, kdy se neužívalo vidliček a lžící. Ale proč by to měl být zákon Boží, jehož přestoupení je hříšné? Abychom to pochopili, musíme se vrátit do stavu tehdejší společnosti. Rozdělení na skutky profánní a náboženské bylo velmi slabé. Židé viděli v Bohu hlavu kmene, svého krále a jediného zákonodárce. Nerozeznávali ještě, co je císařovo a co je Božího (Mt 22,21). Proto bylo náboženské všechno, co je psáno v Zákoně Mojžíšově. Dnešní doba zachází do opačného extrému, tzv. sekularizace. Považujeme za náboženskou jenom modlitbu a bohoslužbu, ostatní jsou záležitosti „světské“. Nebylo snad tehdejší pojetí správnější? Nemá snad náboženský postoj proniknout do všeho, co děláme, i když to jsou malé úkony denního života? Takové je jistě ideální křesťanství, ale otázka je, jak k tomu dojít.

Ten lid mě ctí rty, ale jejich srdce je daleko ode mne. Aby byl skutek sakrální, posvátný, k tomu ovšem nestačí jenom vnější forma anebo zařazení do rituálního, obřadního prostředí. Z dnešního života můžeme uvést příklad zdrženlivosti v jídle v postní dny. Je každý takový půst náboženský úkon? Bez vzpomínky na Boha a čistého úmyslu by se pouhá vnější zdrženlivost v jídle stala občanským zvykem v jistém prostředí, jako když si např. ateisté na Štědrý večer připraví rybu místo masa. Tuto bezduchost starých náboženských zvyků vytýkal Ježíš farizeům. Křesťan si má naopak vzpomenout na Boha při všem, co dělá, i při jídle, jak upozorňuje sv. Pavel (1Kor 10,31). Tak se stanou posvátnými i ty skutky denního života, kterým říkáme profánní, světské. Nejpečnějším příkladem vidíme v životě Panny Marie. Jako každá matka pracovala doma pro dítě. To dítě však byl Syn Boží. Tedy celý její den byl liturgií, bohoslužbou.

Podání předků. Zachovalé prostředí bývá tradiční. Věci se dělají, jak se dělávaly, lidé se chovají, jak se to od nich vždycky žádalo. Tato stálost je velkou oporou pro mravnost i v náboženství. Proto Židé považovali věrnost tradicím za přední náboženský úkon. V církvi pak je tradice známkou pravověrnosti. A přece se i tu může stát překážkou Duchu svatému a evangelní svobodě. Děje se tu něco podobného jako při uctívání svatých obrazů. Jsou k modlitbě, tj. napomáhají k tomu, abychom se snadněji povznesli k tomu, kdo je zobrazen. Před křížem se modlíme ke Kristu, před obrazem Panny Marie recitujeme Zdrávas jí samé. Jakmile však někdo začne sbírat obrazy jenom z estetického hlediska, přestávají být předmětem kultu a dávají se do muzea. Východní církve proto považovala vždycky umístění svatých obrazů na výstavě jako jejich znesvěcení. Něco podobného se může přihodit se zachováváním zbožných zvyků a tradic. Stanou se zálibou starožitníků, a ne oporou víry a dobrých mravů. Mají místo v církvi, naplní-li se znovu Duchem Božím.

STŘEDA 5. TÝDNE V MEZIDOBÍ - 12. ÚNORA 2025

Ježíš zase k sobě přivolal zástup a řekl jim: „Slyšte mě všichni a pochopte! Člověka nemůže poskvřnit nic, co do něho vchází zvenčí, ale co vychází z člověka, to ho poskvřňuje.“ Když (pak odešel) od zástupu a vstoupil do domu, ptali se ho jeho učedníci na ten výrok. Řekl jim: „I vy jste tak nechápaví? Nerozumíte, že člověka nemůže poskvřnit nic, co do něho vchází zvenčí? Vždyť to mu přece nevchází do srdce, ale do žaludku a odchází do stoky.“ Tím (Ježíš) prohlásil za čisté všechny pokrmy. Dále řekl: „Co vychází z člověka, to ho poskvřňuje. Z nitra totiž, ze srdce lidí, vycházejí špatné myšlenky, smilství, krádeže, vraždy, cizoložství, lakota, zloba, lest, prostopášnost, závist, urážky, pýcha, nerozumnost. Všechno to zlé vychází z nitra a člověka poskvřňuje.“ (Marek 7,14-23)

Člověka nemůže poskvřnit nic, co do něho přichází zvenčí. V denním životě nás mnoho vnějšího poskvřňuje: prach, bláto, dotyk se stěnou. Proto se umýváme a vyměňujeme šaty, abychom dokázali, že se nás špína netýká, že my sami jsme čisti. V obrazném smyslu nás poskvřní i špatné řeči, pomluvy. Ale i v tomto případě se umíme hájit nebo alespoň doufáme, že řeči přestanou, že pravda zase vyjde najevo. Horší je tomu však při takových vlivech, kterým říkáme pokušení. Vidíme obraz, ten budí myšlenku, zrodí se chuť provést něco, co je proti Božímu zákonu. Peněženka leží na podlaze, je to něco vnějšího, a přece myšlenka přivlastnit si cizí peníze pronikne do srdce. Právě proto se vyhýbáme příležitostem k hříchu, špatnému prostředí, abychom neupadli. Poskvřňuje nás tedy něco vnějšího? Zdá se, že ano. „Každý, kdo se dívá na ženu se žádostivostí, už s ní zcizoložil ve svém srdci“ (srv. Mt 5,28). Tak to vysvětlovali starověcí stoikové. Ale křesťané si jsou dobře vědomi, že ten proces není mechanický. Aby myšlenka z vnějšku se stala naší vlastní, musíme uvnitř dobrovolně souhlasit. Teprve tento vnitřní souhlas ke zlu nás poskvřní.

Co z člověka vychází, to ho poskvřňuje. Člověk nepodléhá mechanicky vlivům zvenčí. Navazuje se skutečností styk, dialog. Dítě se nejdřív ptá: „Co je to?“ Ale hned nato přijde další otázka: „Nač je to? Co s tím mohu udělat?“ Potom teprve přijde rozhodnutí. Sv. Maxim Vyznavač vysvětluje tento proces příkladem podobným tomu s peněženkou na zemi. Nejsou zlé peníze. Neposkvřní mě ani myšlenka, co by se s penězi dalo udělat. Ta přišla jakoby sama, když jsem peníze uviděl. Je tedy pořád ještě zvenčí. Ale jenom zvnitřku srdce může vyjít rozhodnutí peníze ukrást. To rozhodnutí pak poskvřní člověka, i kdyby se mu třeba nepodařilo zlý skutek provést. Jeden východní mnich to vyjádřil výstižně. Stěžoval si mu mladík, že je tuze citlivý, že má mnoho dojmů a že se bojí, aby jim nepodlehl. Uslyšel radu: „Neboj se dojmů, boj se rozhodovat pod jejich vlivem!“

Z nitra, ze srdce lidí, vycházejí špatné myšlenky. Na první pohled je tato věta evangelia v rozporu s tím, co jsme doposud řekli, že totiž špatné myšlenky přicházejí zvenčí, zevnitř je souhlas. Ale tak tomu je v prvním stadiu. Kdo už jednou zlou myšlenku dobrovolně do srdce vpustil, ta tam zapustí kořeny a rozroste se jak plevel v dobré půdě. Pseudo-Makarius píše, že zlé myšlenky jsou hadi. Pustíš-li je do ráje srdce, usadí se tam a udělají si tam hnízdo líhně. Psychologicky tento proces uměl mistrovsky vylíčit Shakespeare ve svých dramatech. Tak např. Othello, benátský mouřenín, tam vystupuje jako čestný a

věrný muž. Ale uvěřil zlému našeptávači, který nařknul Othellovu manželku z nevěry. Žárlivost ho mučí, vztek ho dusí, stane se nakonec vrahem své vlastní ženy. Vášeň, která oslabí a nakonec zničí člověka, má obvykle takové malé a bezvýznamné počátky. Proto už staré latinské přísloví říká: „Vzdoruj začátkům! Pozdě se hledá lék, když se zlo časem rozmnožilo.“

ČTVRTEK 5. TÝDNE V MEZIDOBÍ - 13. ÚNORA 2025

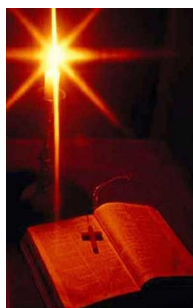
Ježíš se vydal na cestu do tyrského kraje. Vešel do jednoho domu a nechtěl, aby to někdo věděl, ale nemohlo se to utajit. Hned o něm uslyšela nějaká žena, jejíž dcera byla posedlá nečistým duchem. Přišla a padla mu k nohám. Byla to pohanka, rodem Syrofěničanka, a prosila ho, aby vyhnal zlého ducha z její dcery. Řekl jí: „Nech najíst napřed děti! Není přece správné vzít chléb dětem a hodit ho psíkům.“ Ale ona mu odpověděla: „Ovšem, Pane, jenže i psíci se živí pod stolem kousky po dětech.“ Nato jí řekl: „Že jsi to řekla, jdi, zlý duch vyšel z tvé dcery.“ Žena odešla domů a našla dítě ležet na lůžku a zlý duch byl pryč. (Marek 7,24-30)

Není správné vzít chléb dětem. Když mluví o lásce k bližnímu, zdůrazňují duchovní autoři její univerzálnost: Zahrnuje všechny lidi bez rozdílu, blízké i vzdálené, přátele i nepřátele. „Dáváš-li přednost jednomu před druhým,“ píše sv. Maxim Vyznavač, „to dokazuje, že nemáš ještě lásku dokonalou.“ Je to pěkně řečeno, ukazuje to cíl, ke kterému se blížíme, ale nedá se to povzbuzení uskutečňovat v praktickém denním životě doslova. Morálka proto mluví o tom, že má být naše láska „spořádaná“. Skutky lásky se ztotožňují na prvním místě s povinnostmi. Máme se tedy starat především o ty, kteří jsou nám nejbližší, kteří nám byli svěřeni, mezi kterými žijeme a pohybuje se. Směšní jsou ti, kdo slovy objímají celý svět a nemají čas pro vlastní rodinu. V jistém smyslu je pohodlnější horlit pro rovnoprávnost ras v dalekých zemích než jednat slušně a uctivě se sousedem. Máme milovat bližního „jako sebe“, ne místo sebe. Podobně máme cítit lidi vzdálené, „jako“ by nám byli blízcí, ale ne na místě blízkých, protože ti mají první právo na naši lásku.

I psíci pojdají pod stolem kousky po dětech. V překladech této věty užíváme s oblibou zdvojnásoběnou „psíci“. Slovo pes, užití o člověku, zní v našem slovníku nepěkně, je to nadávka. Řekl jsem jednou jistému muslimovi, že jsem pro něho prostý „džaur“, pes. On se stal rozpačitým a snažil se mně vysvětlit, že toho výrazu sice muslimové užívají pro jinověrce, ale že sám o sobě není hanlivý. Znamená prý to člověka, který sice není z rodiny, není bratr, ale patří k obydlí a má právo na podporu jako domácí pes. Je tomu skutečně tak? Jistě je toto pojetí blízké tomu, co se říká v evangeliu. Syrofěničanská pohanka si je vědoma, že nepatří k vyvolenému národu, ale přesto by neměla být vyloučena z mesiášských dobrodiní. Je tedy obrazem všech těch, kteří jakýmkoliv způsobem nepatří k „naším“, tj. k naší církvi, k našemu národu, k naší rodině. I oni mají právo, abychom jim, pokud je to možné, pomáhali a něco z „našeho“ i pro ně rezervovali.

Pro toto slovo jdi v pokoji. Nikdo se nemůže spasit, leda v církvi. Kristus je jediná brána k Otci (srv. Jan 10,1n) a církev je jeho mystické tělo. Od této víry se nedá upustit, nemůže ji popřít ani ekumenické hnutí. Ale v dnešní době jsme přece jen pokročili v lepším pochopení tohoto dogmatu. Kdo patří k církvi? Přináležet k tělu Kristovu je mystické, v tajemství. Kromě toho pohnutí roste do plnosti. Ustanovení Druhého vatikánského koncilu o ekumenismu proto rozlišuje vícero stupňů přináležet k církvi. Nejúžeji jsou s ní ovšem spojeni ti, kdo věří všechno, co patří k našemu vyznání, a kdo podle toho žijí ve spojení se všemi věřícími. Jiní mají jenom víru částečnou, více nebo méně vyvinutou. Mohou být spojeni s Kristem? Petrova víra byla nejsilnější. Vyznal: „Ty jsi Mesiáš, Syn živého Boha“ (Mt 16,16). Syroféničanka věděla o Ježíšovi a o jeho poslání pramálo. Přivedla ji k němu jenom důvěra. Ale i ta ji zachránila. Je to pouto, řekli bychom poslední, ale je-li upřímné, dává účast na darech Božího království.

PÁTEK 5. TÝDNE V MEZIDOBÍ - 14. ÚNORA 2025

Ježíš odešel z tyrského kraje a šel přes Sidón územím Desetiměstí ke Galilejskému moři. Přivedli k němu hluchoněmého a prosili ho, aby na něho vložil ruku. Vzal ho stranou od zástupu, vložil mu prsty do uší, dotkl se slinou jeho jazyka, vzhlédl s povzdechem k nebi a řekl: „Effatha!“, to znamená: „Otevři se!“ A hned se mu otevřel sluch, rozvázal se mu jazyk a mluvil správně. (Ježíš) jim pak přikázal, aby o tom nikomu neříkali. Čím více však jim to přikazoval, tím více to rozhlašovali. Byli celí užaslí a říkali: „Dobře všechno udělal: i hluchým dává sluch, i němým řeč!“ (Marek 7,31-37)

Hluchoněmý. Je mnoho druhů hluchosti. Vedle fyzické neschopnosti slyšet je také hluchost psychologická. Někdo se dokáže tak pohroužit do práce, že neslyší zvonění u dveří, nevnímá telefon, myslí, že není vůbec doma. Taková soustředěnost může být velký dar, ale může být i úchylkou, která hraničí s nenormálností. Ti, kdo mají v hlavě tzv. fixní ideu, prostě neslyší jakékoliv důvody, které by jim ji chtěly vyvrátit. Chlapec, který se nerozumně zamiloval, je hluchý ke všem domluvám. A když s ním o tom mluvíme, říká se lidově, že pořád jenom „mele své“. Je tedy i němý pro jiné. Na příkladu zamilovaného vidíme, jak taková psychická hluchoněmlost vzniká z lásky nebo z vášně. Mezi těmi dvěma motivy je totiž velký rozdíl. Láska působí soustředěnost pozornosti k jednomu, ale nezaslepuje pro druhé. Vášně naopak je jakoby registrace, která vymaže z pásky všechno ostatní.

Effatha, otevři se! Každá vášně má jako následek jistý druh němosti: nechce se přiznat. Sv. Ignác z Loyoly přirovnává ďábla - pokušitele – k svůdnému milovníku, který chce obalamutit děvče. Důtklivě ji napomíná, aby se nikomu nesvěřila, aby uchovala v tajnosti všechno, k čemu ji chce přivést. Mohli by jí to totiž rozumní lidé rozmluvit. Tímto přirovnáním potvrzuje světec starou zkušenost: nutnost duchovního vedení, duchovní rozmluvy. Sv. Teodor Studita vypráví řeholníkům o velkých výhodách mlčení. Ale dodává, že je neuvěřitelně škodlivé v jednom případě: když je někdo mlčenlivý, anebo

dokonce němý vůči svému zpovědníku. Takovému musí sám Kristus říci: Effatha, otevři se, tj. přiznej se se svými sklony, s tím, co tě pobuřuje, přitahuje, odpuzuje. Už sama skutečnost, že se o tom promluví, znamená velké ulehčení.

Pouto jazyka se uvolnilo. Říká se, že se dá spoutat člověk, jeho ruce a nohy, ale nedá se spoutat jazyk. A přece bývá spoután, ne ovšem zvnějšku, ale zvnitřku. Někdo se například na druhého rozhněval. Nemluví spolu už dlouho, je to všem trapné. Napomínají ho: „Odpros ho! Pozdrav ho, když ho potkáš!“ Marné jsou tyto připomínky. Nedostal by toto odprošení ze sebe. Jazyk jako by přirostl k patru, jako by byl spoután. Kdo může tato pouta uvolnit? Musí se nejdříve dotknout srdce člověka láska, a pak už řeč proudí sama sebou. Spoutaný jazyk je častým hříchem našeho soužití. Vybíráme si lidi, se kterými mluvíme, a jiné, se kterými, jak se říká, se nebudeme bavit. A když ti něco potřebují, prostě je nevidíme a neslyšíme. Sami sebe pak ospravedlňujeme, že jim přece neděláme nic zlého, že je prostě ignorujeme. Musí se tedy i nás dotknout Kristus, aby nám rozvázal pouta řeči, která vyjádří lásku.

SOBOTA 5. TÝDNE V MEZIDOBÍ - 15. ÚNORA 2025

V těch dnech byl s Ježíšem zase velký zástup a neměli co jíst. Zavolal si učedníky a řekl jim: „Je mi líto zástupu, protože už tři dni jsou se mnou a nemají co jíst. Když je pošlu domů hladové, cestou je opustí síly, vždyť někteří z nich jsou zdaleka.“ Jeho učedníci mu odpověděli: „Kde by kdo mohl tady v neobydleném kraji sehnat tolik chleba, aby je nasýtil?“ Zeptal se jich: „Kolik máte chlebů?“ Odpověděli: „Sedm.“ Rozkázal, aby se lid posadil na zem, vzal těch sedm chlebů, vzdal díky, lámal a dával učedníkům, aby je předkládali; předložili je tedy lidu. Měli také několik malých ryb. Požehnal je a řekl, aby i ty předkládali. A najedli se dosyta a sesbíralo se ještě sedm košíků zbylých kousků. Těch (lidí) bylo na čtyři tisíce. Potom je propustil. Hned pak vstoupil se svými učedníky na loď a připlul do dalmanutských končin. (Marek 8,1-10)

Byl s ním velký zástup a neměli už co jíst. Čas od času se dostanou až do rady Spojených národů statistiky, kolik lidí dnes už na světě trpí hladem. Bývají otřesné. Ukazuje se, že při tolika technických a hospodářských možnostech většina lidstva stále trpí podvýživou. Říkají, že je nám země tuze malá, že nemůže uživit lidské plemeno, které se neúměrně rozmnožuje na úkor jiných živých tvorů. Uvádějí se důvody pro toto tvrzení a proti němu, některé vážné, některé pochybné a propagandistické. Křesťanští kazatelé se ovšem stavějí k této otázce ze stránky mravní a vybízejí k osobní odpovědnosti. Jde tu především o probuzení vědomí soucitu, soudržnosti s druhými. Můžeme si dovolit všechno, zatímco jiní nemají ani to nejpotřebnější? Uvádí se, že malé osobní pomoci tu znamenají málo. Ale velké mezinárodní organizace nestačí obvykle pro nedostatek fondů. Ten pak pochází z nedostatku osobních pomoci.

Nasycení zázračné. Kdybych mohl udělat zázrak jako Ježíš, všem bych pomohl. Ale jako obyčejný člověk jsem tu bezmocný.“ Tento povzdech vyšel z úst pracovníka organizace, která se starala o uprchlíky a které došly zásoby. A přece i křesťané by měli zázraky dělat! Sv. Jan Vianney jednou skutečně rozmnožil zásoby obilí, aby měl pro chudé. Ale to jsou takové výjimky, že se s nimi v normálním životě nedá počítat. Týž světec však dělal denně jiný „zázrak“ k nasycení chudých. Postil se, omezil své vlastní potřeby na minimum, vařil si na týden hrnec brambor. Co tím ušetřil, to šlo ovšem pro jiné. Tento motiv pro půst čteme často v homiliích starokřesťanské doby. Sv. Jan Zlatoústý konstatuje, podobně jako moderní sociologové, že je na světě nespravedlivé rozdělení výživy. Ale neodsunuje otázku poukazem, že se musí studovat problém. Dodává hned konkrétně: „Bůh chce, abys mu při spravedlivém rozdělení pomohl. Začni tedy u sebe! Omez svůj nadbytek ve prospěch druhých!“

Pomoc neviditelná. Rozdělit své jídlo s druhým, který má hlad, je pomoc viditelná. Ale věřící jsou přesvědčeni, že jsou mezi lidmi svazky hlubší, neviditelné, skryté za oponou světa. Na ty myslí sv. Pavel na prvním místě, když píše „Jeden druhého břemena neste, a tak naplníte Kristův zákon“ (Gal 6,2). Všecko, čím lidé trpí, je následek hříchu – nemoci, bída i hlad. Tyto následky padají na celé lidstvo. Proč na jednoho víc a na druhého méně? Proč jeden kypí zdravím a druhý se narodil slabý a nemocný? Rozhodnutí Boží prozřetelnosti nikdy nepochopíme. A přece, když vidíme tyto rozdíly, cítíme se povoláni, abychom je zmírnili. Povolání Krista-Spasitele bylo právě v tom, že vzal dobrovolně na sebe následky hříchu celého lidstva, aby celé lidstvo vykoupil a také, aby mu ulehčil. V jeho šlépějích to dělají ti, kdo se dobrovolně zapírají. Zní to paradoxně, ale dobrovolným postem se někde na neznámém místě ulehčí hladujícím. Tato souvislost ovšem přesahuje rozpočty ekonomické a sociologické. Uvidíme ji teprve, až se zvedne opona světa a vše zazáří ve světle Boží prozřetelnosti.

PONDĚLÍ 6. TÝDNE V MEZIDOBÍ - 17. ÚNORA 2025

Přišli farizeové a začali se přit s (Ježíšem); žádali od něho znamení z nebe, aby ho pokoušeli. Zhluboka vzdychl a řekl: „Proč toto pokolení žádá znamení? Amen, pravím vám: Tomuto pokolení žádné znamení dáno nebude!“ A nechal je, vstoupil znovu na loď a odplul na druhý břeh.

(Marek 8,11-13)

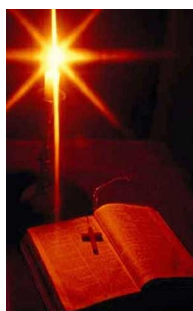
Žádali znamení z nebe. Jsou zázračné jevy důkazem Boží přítomnosti a moci? Byli a jsou vždycky lidé, kteří jim přikládají velkou důležitost. Jiní jsou naopak skeptici. Mají pro své pochybnosti především dva důvody. Za prvé, není všecko zázračné, co se za zázrak vydává. Mnoho se dá vysvětlit přirozeně. Ale i když jde skutečně o jev, který převyšuje přírodní zákony, má v životě opravdu tak velkou hodnotu? Vyšla například z posvěcené hostie skutečná lidská krev. Věřící v přítomnost Kristovu v eucharistii věří i bez

tohoto zázraku a nevěřící obyčejně jenom pokrčí rameny nebo se dokonce smějí. Apologetická teologie se však smyslu zázraků zastává. Vždyť jsou částí biblického vypravování a Kristus sám jich udělal mnoho. Ale mají v Písmu zvláštní jméno. Říká se jim „znamení“. Znamení není osamocený jev, není ze země ani z nebe, ale je mezi dvěma osobami, které se navzájem chtějí spojit, dohodnout, navázat styk a snaží se mu porozumět.

Proč toto pokolení žádá znamení? Je slavnostní večer. Má vystoupit několik lidí, ale není jasné kdy, v kterém okamžiku. Ten, koho se to týká, řekne pořadatel: „Až budu mít vystoupit, dejte mi znamení!“ Jiný neměl v úmyslu promluvit, ale dali mu znamení, tedy povstal. Taková znamení ovšem nebývají zázračná, ale není toho ani zapotřebí. Předpokládají však důvěru a dobrou vůli udělat to, k čemu znamení vyzývá. Ty podmínky ovšem naprosto chyběly u farizeů, kteří žádali znamení z nebe. Vlámský spisovatel F. Timmermans líčí v jedné povídce mentalitu staré panny, která čeká na to, aby ji požádali o ruku, ne však proto, aby se vdala, ale aby mohla s velkou důstojností odmítnout. V tom okamžiku se cítí velkou dámou. Tento tragikomický postoj vůči Božím zjevení má, bohužel, mnoho lidí. Bůh jim má ukázat své divy, aby mohli oni ukázat, jak jsou nad to povzneseni. Proto jim Kristus říká bez obalu: „Tomuto pokolení nebude dáno žádné znamení.“

Svět plný zázraků. Známý německý pedagog Foerster psal také povídky pro mládež. Jedna z nich má titul Detektiv. Chlapci čtou detektivky rádi. Jejich hlavní hrdina má totiž neobyčejnou schopnost vidět to, co druzí nevidí. Poznává například z prachu na botě, že člověk, který ji nosí, přišel z té a té části města, kde se právě stala loupež. Ale tuto detektivní vlastnost by měl rozvinout každý chlapec. Jde ráno k snídani. Na tom hrnku kávy by měl odhalit, že musela matka vstát o hodinu dříve, že musela zatopit, když on ještě spal. Konev s mlékem by mu měla povědět o tom, jak se na venkově pracuje, aby měli ve městě lidé jídlo na stole. Z české literatury známe Wolkerovu Baladu o očích topičových. Naše obydlí je osvětlené, protože dělník v elektrárně ztratil zrak u žhavého kotle. Vidíme-li za věcmi práci lidí, stává se svět oživeným. Duchovní člověk však je detektivem v daleko hlubším smyslu. Vidí na každém kroku, co pro něho dělá Bůh. Svět je mu tedy plný znamení, divů, zázraků.

ÚTERÝ 6. TÝDNE V MEZIDOBÍ - 18. ÚNORA 2025

(Když Ježíš a jeho učedníci odešli od farizeů,) zapomněli si vzít chleby a kromě jednoho chleba neměli s sebou na lodi nic. Ježíš je napomínal: „Dejte si pozor a varujte se kvasu farizejského a kvasu herodovského!“ Ale oni uvažovali mezi sebou o tom, že nemají chleba. On to poznal a řekl jim: „O čem uvažujete? Že nemáte chleba? Ještě nerozumíte ani nechápete? Máte zatvrzelé srdce? Oči máte, a nevidíte, uši máte, a neslyšíte! Nevzpomínáte si už, když jsem rozlámal těch pět chlebů pro pět tisíc (lidí), kolik košů plných kousků chleba jste ještě nasbírali?“ Odpověděli mu: „Dvanáct.“ „A když těch

sedm pro čtyři tisíce, kolik košíků plných kousků chleba jste ještě nasbírali?“ Odpověděli mu: „Sedm.“ Tu jim řekl: „Ještě nechápete?“ (Marek 8,14-21)

Varujte se kvasu! Kvašení je důležitý přírodní proces. Pokrmům a nápojům buď dává hodnotu, nebo je zkaží. Změní jejich chuť a stravitelnost. Aby věci nekvasily, hledíme je uzavřít, někdy to musí být i velmi důkladně hermeticky, aby se dovnitř nedostal žádný mikrob. Ty se totiž rychle množí a pronikají do všeho. Je zajímavé, že se obrazně říká v lidové řeči o někom, že je „nakvašen“. Jak se to stalo? Vstával velmi klidný, chtěl strávit den v pokoji. Ale přišla mu nepříjemná zpráva. Ti, kterým si postěžoval, mu hrubě odsekli. Dvě maličká protivenství, a stala se jakoby mikroby, které zkvasily celou jeho vnitřní náladu, všechno, co vidí a na co myslí, má nakyslou příchut'. Máme tu zkušenost všichni, ale málokdo se odhodlá k závěru, který patří k řeholní asketice a kterému se říká „střežit smysly“, tj. nevšímat si toho, co není naší povinností, neposlouchat to, co pobuřuje, vyhnout se tomu, co ruší vnitřní klid. A přece není k uchránění pokojného srdce žádná jiná cesta než tato.

Varujte se kvasu farizejského. Kvasinek je mnoho. Každá z nich má svůj ráz. V obrazném smyslu je tato různost ještě nápadnější. Každý z nás si navykne zaujímat jistý postoj ke všemu, co vidí. A proto se úsudky o stejných událostech neshodnou. Jsou inspirovány zásadními předsudky. Některé tyto předsudky jsou zvlášť nebezpečné. Kristus nás varuje především před kvasem farizejským a herodeským. V dnešním slovníku znamená farizeus totéž co pokrytec, tj. ten, kdo staví navenek své ctnosti, a proto se považuje za lepšího než ostatní. Náklonnost k tomu postoji máme ovšem všichni. Každý z nás totiž něco lépe ví než druzí a lépe dělá než ostatní. Smáli se stařečkovi, který měl pole blízko cesty, která vedla do zapadlé vesnice. Občas se ho někdo ptal, je-li to správná cesta, která tam vede. On si pak povzdechoval: „Jak jsou dnes lidé hloupí, ani jednoduchou cestu neznají!“ Ukazuje to názorně, jak málo člověku stačí, aby se cítil vyšší než ostatní a aby dokázal ostatními pohrdat. Před Bohem pak bude oceněn, jak si cenil druhých.

Varujte se kvasu herodovského. Farizeové a herodovci stáli na opačných pólech. První bojovali za uchování domácích tradic, druzí se přizpůsobovali cizím vlivům. Herodes vládl tím, že spolupracoval s okupanty. A nebylo mu toho líto, vždyť se mu vedlo dobře a po morální stránce si mohl dovolit všechno, co se mu hodilo k tomu, aby se mu dobře vedlo na zemi. I herodovský kvas je rozšířený postoj. Všecko se cení podle toho, jaký požitek z toho je, jak to baví. Jestli něco nebaví, už se toho nechá. A naopak jestli něco baví, nevádí, že se to nesmí nebo že je to nečestné. „Ozdobme se růžemi, dokud kvetou! Život je krátký!“ Tato stará antická rčení se opakují a praktikují. Jejich zastánci mají pak tu odměnu, kterou si sami vyřkli. Život je krátký! Jako boháč v evangeliu dostali všechno dobré už v tomto životě. A věčnost? Tu škrtnli z programu. Může se říci, že žijí?

FARNÍ INFORMÁTOR, XXXII. ročník, týdeník pro vnitřní potřebu farností PUSTIMĚŘ, DRYSDICE, PODIVICE, TOPOLANY (tel.517356351, 723593106. Email: josef.benicek@seznam.cz). Vychází každou neděli díky Božimu požehnání, mému namáhání a vašemu finančnímu přispívání. Na mě pamatujte v modlitbě, na příspěvek u pokladny v kostele – „Příspěvky na Farní Informátor“ označené (resp. na účet farnosti u ČS a.s., Vyškov, č.ú.: 1560129309/0800), neboť bez toho, jak každý nepochybně ví, by letošní ročník mohl být i poslední. **Díky sponzorům dotovaná cena: 30,-Kč/ks.** Tisk: MORAVIATISK spol s r.o. Ve formátu pdf na <http://www.pustimer-farnost.cz>.

STŘEDA 6. TÝDNE V MEZIDOBÍ - 19. ÚNORA 2025

nechod'!“

Ježíš s učedníky přišli do Betsaidy. Přivedli mu jednoho slepce s prosbou, aby se ho dotkl. On vzal toho slepého za ruku, vyvedl ho ven z vesnice, dotkl se slinou jeho očí, vložil na něho ruce a ptal se ho: „Vidíš něco?“ On pozvedl oči a odpověděl: „Vidím lidi, vidím je jako stromy – a chodí.“ Potom mu znovu vložil ruce na oči. Tu se mu projasnil zrak, byl uzdraven, takže viděl všechno úplně jasně. Poslal ho domů a řekl: „Ale do vesnice nechod'!“

(Marek 8,22-26)

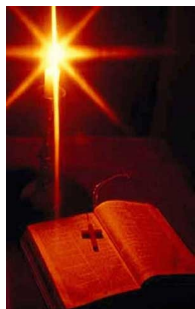
Přivedli mu slepého. Vidoucí chodí sám, slepého je třeba vodit. Je to ovšem velká překážka v životě. Znamená to, že je chudák odkázaný na milost a nemilost druhých. Mohou mu pomoci, ale mohou ho i oklamat, zavést na špatnou cestu, přivést do neštěstí. Šťastní jsou tedy ti, kdo vidí. Ale nevidíme všichni ve stejném stupni. Jsou lidé krátkozrací, dalekozrací, ti, kteří vidí dobře, a ti, kteří mají zrak slabý. Ale všechny tyto rozdíly se dají analogicky přenést na vidění duchovní, kde platí obrazně. I tu vypadají někteří jako úplní slepci. Rozhodují se k dobrému nebo zlému jenom podle mínění druhých, jsou tam, kam je dovedlo veřejné mínění. Jiní jsou krátkozrací. Jejich zájmy se soustřeďují jenom na to, co je okolo nich, a velké zájmy lidstva nevidí. Mnoho lidí se chlubí, že myslí nezávisle. Ale je dobře, když si uvědomíme, jak mnoho nás vodí jiní v našich názorech a postojích. Kéž by nás vedli ke Kristu, aby nás sám osvětlil!

Kristus vzal slepého za ruku a vyvedl ho ven z vesnice. Těžko dovedeme vysvětlit, proč to Ježíš udělal. Mohl ho stejně dobře uzdravit ve vesnici jako mimo ni. Ale můžeme tomu dát význam symbolický. Chudáka slepého vodilo mnoho lidí, každý jinak a každý jinam. Kristus ho vzal za ruku a vede ho sám. On totiž, jak sám prohlásil, nechce, aby jeho následovníci měli mnoho mistrů a učitelů, ale jenom jednoho, jeho samého (srv. Mt 23,8). Ti, kdo osvěcují mysl druhých, se podobají barevným reflektorům na divadelní scéně. S jejich pomocí vidíme krajinu na kulisách červeně, zeleně, žlutě, pokaždé jinak. Tak různé odpovědi uslyšíme, když se zeptáme různých lidí na otázku, je-li něco dobré nebo zlé. Kristus nám chce osvětlit krajinu sluncem čistého svědomí. To pak vydá svědectví mimo všechny, a třeba i proti všem, vede-li nás opravdu Kristus.

Vidím lidi, protože vidím chodit něco jako stromy. Slepému se zřejmě navracel zrak pozvolna. I to je těžko vysvětlit, proč tomu tak bylo. Ve smyslu obrazném je to ovšem daleko srozumitelnější. Duchovní vidění se získává duchovním životem, to pak se děje postupně. Podle Pavla Florenského jsou dva hlavní stupně vnímání: věcné a osobní. Nejdříve vidíme věci okolo sebe. Ptáme se: Co je to? Teprve poněnáhu si uvědomujeme blízkost lidí, začínáme se vžívat do jejich myšlení a citů, začínáme se ptát: Kdo jsou oni? Bohužel, dnešní technická společnost tento vývoj zpomaluje, překáží mu. V počítačích fungují i lidé „jako stromy“, stávají se číslem, věcným údajem. Mladí lidé to cítí a rádi se sdružují v malé úzké skupiny. Děje se to i v církevním životě. Cíl je jasný. Chtějí, aby se setkávali s živými osobami a aby byli sami tak oceněni. Tím více se musíme o to snažit v rodině a v řeholních společnostech, ale i na pracovištích.

ČTVRTEK 16. TÝDNE V MEZIDOBÍ - 20. ÚNORA 2025

Ježíš vyšel se svými učedníky do vesnic u Césareje Filipovy. Cestou se ptal svých učedníků: „Za koho mě lidé pokládají?“ Řekli mu: „Za Jana Křtitele, jiní za Eliáše, jiní za jednoho z proroků.“ Zeptal se jich: „A za koho mě pokládáte vy?“ Petr mu odpověděl: „Ty jsi Mesiáš!“ Tu je přísně napomenul, aby to o něm nikomu neříkali. Potom je začal poučovat, že Syn člověka bude muset mnoho trpět, že bude zavržen od starších, velekněží a učitelů Zákona, že bude zabit, ale po třech dnech že vstane z mrtvých. A mluvil o tom otevřeně. Petr si ho vzal stranou a začal mu to rozmlouvat. On se však obrátil, pohleděl na učedníky a pokáral Petra: „Jdi mi z očí, satane! Neboť nemáš na mysli věci božské, ale lidské.“ (Marek 8,27-33)

Za koho mě lidé pokládají? Pozitivisté minulého století přirovnávali lidský rozum k fotografickému aparátu. Otevře se čočka a vnější svět vtiskne svůj obraz do našich mozkových blan. Je to dokonalý mechanismus. Moderní psychologie potvrzuje naopak starou lidskou zkušenost, že poznání a úsudky nejsou mechanické. Člověk si je sám vytváří. Už sv. Tomáš Akvinský to vyjádřil větou: „Člověk poznává, soudí podle toho, jaký je.“ Vybereme si z toho, co jsme viděli, jenom to, co se nám hodí. Ten výběr pak se dělá podle nálady, podle přání, podle zaujetí. I dojmy z procházky jsou proto subjektivní. Každý viděl věci jinak. Tím víc to platí v úsudku o lidech a nejvíc ovšem v otázkách náboženských. Krista si každý představuje po svém. Když se zjeví člověku takový, jaký je, znamená to změnit život. Toho se však všichni bojí, proto raději mění obraz Krista podle svého přání.

Za Jana Křtitele... Janovo kázání na březích Jordánu mělo velký úspěch. Dá se to vysvětlit i psychologicky. Židé žili v očekávání velkých změn a tu se objevil Boží muž, který ujišťoval, že se mají už brzy uskutečnit. Takové hlasatele mají lidé rádi. Často se totiž projeví ve společnosti únava ze situace a všichni jsou zajedno v povzdychu: „Takhle už to nejde dál! Něco se musí přihodit.“ Ale všichni jsou také zajedno v tom, že se ta změna musí stát ve společnosti, ve vládě, v ekonomice. Snadno se zapomene na to, co hlásal Jan Křtitel: „Čiňte pokání“ (Mt 3,2), tj. změňte se vy sami! Dodnes se opakuje stejný jev. Lidé čekají od Krista, od církve, od náboženství nějaký nový pořádek, novou lepší vládu, nové možnosti hospodářské. Přehlížejí však, že musí tato změna začít od nich samých, z vnitřku. Právě křesťanství je naopak plné optimismu. Nečeká, až se změní svět, ale věří, že ho změníme my.

Za koho mě pokládáte vy? Angličané mají jízlivé rčení: „Žena je taková, jak mluví o druhých ženských.“ Když si odpustíme ten satirismus, vyjadřuje věta hlubokou životní zkušenost, která platí pro všechny. Myslíme si totiž, že poznáváme lidi okolo sebe objektivně. Ve skutečnosti však do nich promítáme sami sebe, svá vnitřní tajná přání, své sklony. Lidé smyslní pohlížejí na druhé smyslně, vypočítaví vypočítavě. Kdo hledá Boha, najde ho i v druhých, všichni jsou totiž Božím obrazem a Božími dětmi. Tím spíš to platí o mínění, jaké mají lidé o Kristu a o jeho mystickém těle – církvi. Máme o nich správný názor, jenom když v nich hledáme to, co je božské. Jen v tom případě nás styk s nimi

opravdu posvěti. A dá nám vnitřní mír, protože srdce člověka hledá Boha a je tak dlouho neklidné, dokud ho nenajde (sv. Augustin).

PÁTEK 6. TÝDNE V MEZIDOBÍ - 21. ÚNORA 2025

Ježíš si zavolal lidi i své učedníky a řekl jim: „Kdo chce jít za mnou, ať zapře sám sebe, vezme svůj kříž a následuje mě! Neboť kdo by chtěl svůj život zachránit, ztratí ho, kdo však svůj život pro mě a pro evangelium ztratí, zachrání si ho. Vždyť co prospěje člověku, když získá celý svět, ale ztratí svou duši? Neboť jakou dá člověk náhradu za svou duši? Kdo by se však styděl za mě a za má slova před tímto nevěrným a hříšným pokolením, za toho se bude stydět také Syn člověka, až přijde ve slávě svého Otce se svatými anděly.“ A řekl jim: „Amen, pravím vám: Někteří z těch, kdo tady stojí, neokusí smrt, dokud neuvidí, že Boží království přišlo v celé (své) slávě.“. (Marek 8,34-9,1)

Kdo by si chtěl život zachránit. Kdo by si nechtěl zachránit život? Vždyť žít znamená vlastně stále si život uchovávat. Opak je sebevražda. Život je základní hodnota, na kterou se převádějí všechny ostatní. Co by znamenalo jídlo, sport, umění, věda pro mrtvého? Co se od života oddělí, přestává být hodnotou. Proto se od mládí staráme o to, abychom žili co nejdéle, aby náš život neumenšovaly nemoci a nedostatky. Idealisté, kteří bojují za vznešené ideály, ovšem hlásají, že jsou důležitější věci než život člověka. Nadšeně proto oslavují ty, kdo umřeli, kdo se dobrovolně obětovali za vlast, za pravdu, za krásu. Takovým hrdinům se staví pomníky. Ale oni sami? Křesťanství hájí ideály, ale není idealismem. Křesťan umírá za pravdu, ale pevně věří, že po jeho smrti bude žít nejen ideál, ale i on sám. Pro nás je pravda a ideál Kristus, on však je současně i život (Jan 14,6) a přišel proto, aby měli život v hojnosti všichni, kdo jsou s ním (srv. Jan 10,10).

Kdo svůj život ztratí pro mne a pro evangelium, zachrání si ho. V církevním kalendáři se dávají svatým různé tituly: pastýři, vyznavači, učitelé církve, panny... Na prvním místě ovšem stojí mučedníci. Diskutuje se o tom, komu ten název patří. Původně se dával jenom těm, kdo výslovně zemřeli pro víru, např. odepřeli obětovat pohanským bohům. Kristus totiž slibuje věčný život ne každému, kdo umře, ale kdo umře pro něho samého. Ale brzy si křesťané uvědomili, že Kristus je skutečnost, která přesahuje jeho historickou osobu, je mystickou realitou, která zahrnuje všechno dobré, všechny ctnosti. On je pravda, spravedlnost, láska, pokora, píše Origenés. Tedy ten, kdo žije a umírá pro pravdu, pro spravedlnost, pro lásku, pro pokoru a pro jakoukoliv jinou opravdovou ctnost, ten žije a umírá pro Krista. Bude tedy mít věčný život. Sv. Marie Goretti zemřela pro čistotu, nebojíme se tedy říci, že je mučednicí pro evangelium, které čistotu hlásá.

Zřekni se sám sebe. Když slyšíme, že někdo obětoval svůj život za druhého, myslíme tím obyčejně na hrdinskou smrt. Za starých římských dob umřeli mučedníci v aréně, předhodili je zvěři. Sv. Maxmilián Kolbe se obětoval za druhého v koncentračním táboře. V biblické řeči bychom takové případy nazvali „velká znamení“ síly Ducha Božího, který

působí v lidech. Ale náš denní život se skládá z mnoha malých znamení Boží milosti. Kdo něco udělá pro druhého, vždycky obětuje kousek svého vlastního života. Mohl by například jít na procházku, užít májového odpoledne. Ale pomůže místo toho příteli, který si neví rady s opravou auta. Zřekl se něčeho svého. Ztratil doopravdy kus života? Za takovou pomoc se říkávalo „Zaplat' Pán Bůh!“ Je tu vědomí, že Bůh vrátí to, co bylo ztraceno, na věčnosti? Často zažijeme, že i zde na zemi. Vždyť v dobré rodině stále jedni dělají pro druhé, ale nic neztrácejí. Rodinné štěstí roste právě z tohoto vzájemného zříkání se.

Uděláme-li průřez dějinami, všude najdeme jak stojí člověk proti člověku, strana proti straně, národ proti národu. Příčinou této reality je skutečnost, že člověk mnohokrát hledal a hledá realizaci ve svém sobectví. Má-li člověk něco znamenat musí být bohatý, slavný, mocný, často na úkor druhých. Ježíšův hlas volá ovšem po něčem jiném. Zřeknout se sám sebe, svého sobectví a realizovat se v lásce. Je to jako s malým zrnkem, které musí v půdě odumřít, aby narostl krásný zlatý klas, plný obilí. Vezměme vážně toto Ježíšovo slovo, protože i nás se někdy tiše zmocňuje touha být víc než ostatní, mít více uznání, vážnosti, úspěchu, štěstí. Zkrátka být víc než oni.

SOBOTA - 22. ÚNORA 2025 – SVÁTEK STOLCE SV. PETRA

Když Ježíš přišel do kraje u Césareje Filipovy, zeptal se svých učedníků: „Za koho lidé pokládají Syna člověka?“ Odpověděli: „Jedni za Jana Křtitele, druzí za Eliáše, jiní za Jeremiáše nebo za jednoho z proroků.“ Řekl jim. „A za koho mě pokládáte vy?“ Šimon Petr odpověděl: „Ty jsi Mesiáš, Syn živého Boha!“ Ježíš mu na to řekl: „Blahoslavený jsi, Šimone, synu Jonášův, protože ti to nezjevilo tělo a krev, ale můj nebeský Otec. A já ti říkám: Ty jsi Petr – Skála – a na té skále zbuduji svou církev a pekelné mocnosti ji nepřemohou. Tobě dám klíče od nebeského království: co svážeš na zemi, bude svázáno na nebi, a co rozvážeš na zemi, bude rozvázáno na nebi.“ (Matouš 16,13-19)

Ty jsi Kristus, Syn Boha živého. Všichni, kdo hledají Boha, hledají ideál. Čím je ten ideál vyšší, tím je Bůh vzdálenější, nelidštější. Proto jej Platón umístil v nadzemské říši věčných idejí. Bůh Bible je ještě vznešenější, nepřístupnější. Přesahuje všechny lidské pojmy, ideje, žádný obraz jej nevyjádří, nemá jméno. Ale má přesto jednu zvláštnost. Sestupuje on sám k lidem, aby se jim zjevil: na hoře Sinaj, v arše úmluvy, v jeruzalémském chrámě, v moci proroků a Božích mužů. Sv. Petr, který vyzná, že Ježíš z Nazareta je Syn živého Boha a Mesiáš, Kristus, recituje první články křesťanského Kréda: víru v Boha Otce a jeho jednorozeného Syna, který pro nás a pro naši spásu sestoupil z nebe a stal se člověkem. Je to radostné zjištění, že je překlenuta propast mezi nebem a zemí, mezi skutečným lidským

životem a ideálem. Don Quijote hledá ideály a žije v bláhových iluzích. Sancho Panza vidí skutečný svět, ale nezná ideály. Jejich autor Cervantes je poslal pospolu putovat, ale nesmířil je. Lidsky to není možné. Křesťanství však je radostná zvěst, že Bůh a člověk se stali jedno.

Tobě dám klíče nebeského království. Tento nápis je v latině pod kopulí svatopetrského chrámu v Římě. Je tam právem, protože jej vztahujeme na moc církve, především papeže a biskupů. Protože věříme, není pro nás nesnadné to přijmout. Ale dovedeme si přesto představit, jak musí být toto dogma obtížné pro nevěřící. Dát klíče je obrazný výraz, ale obsahuje mnoho. Je to předání odpovědnosti. Klíče od domu nesvěříme komukoliv, a to tam máme věci, které pomínou a dají se nahradit. Království nebeské znamená uskutečnění všech ideálů, spásu všech lidí, dokončení díla stvoření. To všechno svěřil Bůh lidem? Jeden francouzský myslitel vyjádřil nad tím údiv aforismem: „Je pro nás těžké věřit naprosto Bohu. Ale jak musí být nekonečně těžší pro Boha, když uvěřil nám lidem!“ Je to ovšem jenom brilantní poznámka. Ale můžeme se tu zamyslet nad obrovským a nepochopitelným tajemstvím osobního vztahu, který se vírou navazuje mezi námi a Bohem. I nejužší svazek mezi lidmi, jakým je manželství, je podle Písma jenom obraz duchovního spojení duše s Bohem.

Blahoslavený jsi, Šimone, synu Jonášův, tělo a krev ti to nezjevily, ale můj otec v nebesích. Kulturní společnost posuzuje lidi podle jejich poznání, znalostí. Vědomosti určují stav člověka ve společnosti. Znalost hudby jej dělá hudebníkem, dovedností v medicíně se stává lékařem. Petru se dostala znalost Božích tajemství, je tedy mužem Božím. Jeho vědění přesahuje lidské možnosti. Zdá se nám to neuvěřitelné, nedovedeme to vysvětlit, a přece by nám to nemělo být tak docela cizí. Vždyť všichni umělci dosvědčují něco podobného, když mluví o své činnosti. Říkají, že jim přišla inspirace, že jim Múza vnukla myšlenku. Považují pak tuto inspiraci za něco tak božského, že se jí dají do služby, že jí obětují svůj talent. Ale každý člověk je v jádře umělec, hlavně ve smyslu mravním. Vytváří v duši Boží obraz a Bůh sám mu ve svědomí mluví, vnuká mu, co je dobré a co je zlé, co obraz v duši zdokonaluje a co by jej naopak zošklivilo. I my tedy v širším slova smyslu, si otvíráme nebo zavíráme nebeské království. Dostali jsme klíče. Je to hlas Boží ve svědomí, kterému chceme naslouchat a plnit to, k čemu vybízí.

VĚŘÍM VE SPOLEČENSTVÍ SVATÝCH

10. ÚNORA - SV. SCHOLASTIKA

Scholastika, sestra svatého Benedikta, již od dětství zasvěcená všemohoucímu Bohu, chodívala jednou za rok za bratrem. Muž Boží jí přicházival vstříc na klášterní pozemek nedaleko od brány kláštera. Jednou zase přišla jako obvykle a její ctihodný bratr k ní přišel se svými učedníky. Celý den strávili v chválách Božích a ve svatých rozhovorech, a když se už začalo stmívat, společně pojedli. A protože se mezitím během jejich zbožné besedy při-pozdilo, svatá řeholnice požádala Benedikta: »Prosím tě, neopouštěj mě této noci a

porozprávějme si až do rána o radostech života v nebi.« On jí odpověděl: »Co to povídáš, sestro? Nemohu přece v žádném případě zůstat mimo svou celu.« Když tedy ctihodná sestra uslyšela zápornou odpověď svého bratra, položila sepjaté ruce na stůl, sklonila hlavu do dlaní a začala se modlit k všemohoucímu Pánu. A když hlavu znovu zdvihla, strhla se mohutná bouře s hromy a blesky a takový liják, že ani ctihodný Benedikt, ani bratři, kteří ho provázeli, nemohli ani vykročit z místa, na kterém společně seděli. Tu začal Boží muž smutně naříkat

a řekl: »Bůh ti buď milostiv, sestro, cos to provedla?« Nato ona: »Hleď, prosila jsem tě, ale tys mi nechtěl vyhovět; poprosila jsem proto svého Boha, a ten mě vyslyšel. Teď tedy jdi, můžeš-li, rozluč se se mnou a vrať se do kláštera.« A tak ten, který tam nechtěl zůstat dobrovolně, zůstal nedobrovolně, a tak se stalo, že probděli spolu celou noc a vzájemně se posilovali zbožnou rozmluvou o duchovním životě. Není divu, že žena zmohla víc než muž. Vždyť přece Bůh je láska, jak říká Jan, a tak bylo navýsost správné, že ona dokázala víc, protože víc milovala. A hle, když po třech dnech stál Boží muž ve své cele a pozdvihl oči k nebi, spatřil, jak duše jeho sestry vychází z jejího těla v podobě holubice a vchází do skrytého nebe. Zaradoval se nad její velikou slávou, hymny a chvalozpěvy vzdal chválu všemohoucímu Bohu a poslal spolubratry, aby přinesli její tělo do kláštera a pochovali ji do hrobu, který měl připravený pro sebe. A tak se stalo, že ty, kdo byli vždycky jedna duše v Bohu, nerozdělil ani hrob. (II. kniha »Dialogi« sv. Řehoře Velikého)

11. ÚNORA – PANNA MARIA LURDSKÁ

Mariánské dějiny Lurd se jistým způsobem začaly psát už dobrých tisíc let předtím, než se tu Svatá Panna v roce 1858 zjevila Bernardetě Soubirousové. Bylo to v době, kdy arabská vojska ohrožovala Evropu a přes Španělsko pronikla až hluboko do Francie. Tehdy roku 732 francký král a slavný vojevůdce Karel Martel je rozdrtil

v rozhodující bitvě u města Poitiers, a tak zachránil západní křesťanský svět před vyvrácením a zkázou. Houfy Arabů prchaly ve velkém chaosu zpět přes Pyreneje do Španělska, Martelovi vojáci je však pronásledovali. Malý zbytek Saracénů se uchýlil na lurdský hrad, starou nedobytnou pevnost, která tu stála už za dob starého Říma a střežila důležitou cestu do Španělska. Saracény se odtud nepodařilo vypudit. Lurdský hrad se v roce 778 pokoušel dobýt sám král a pozdější císař Francké říše Karel Veliký, ale marně. Chtěl už odtáhnout s nepořízenou, ale situaci zachránil biskup z města Puy, který se výpravy také zúčastnil. Pustil se se saracénským velitelem Miratem do vyjednávání a z Božího dopuštění při něm byl tak úspěšný, že se mu Mirata podařilo obrátit na křesťanskou víru. A nejen to: z Mirata učinil věrného ctitele Svaté Panny. Tak byl Mirat pokřtěn a stal se křesťanským rytířem pod jménem Lorus, jeho jméno bylo přeneseno i na hrad, kterému se začalo říkat Lordum – francouzsky Lourdes. Lorus s Karlovým souhlasem svoji doménu navěky daroval Panně Marii, za jejíž dítě se považoval, a tak tento kus země vlastně Francouzům nepatří, zatímco Maria sem při svých zjeveních v roce 1858 přišla do svého. Dějiny Lurd jsou neodmyslitelně spjaty s dívenkou, která vypovídá své svědectví. I my se proto chceme ptát: „*Kdo jsi, Bernardeto?*“ Kolik to zlomů v životě Bernardety Soubirousové - z Lurd do Nevers, ze mlýna Boly do kláštera Saint-Gildard, od okamžiku, kdy spatřila světlo světa – 7. ledna 1844 po okamžik, kdy odevzdala svou duši Pánu – 16. dubna 1879! Životní pouť prvorozené dcery zkrachovalého mlynáře, jehož nejzažší bída uvrhne do vězení, přechází od jedné chatrče do druhé, a končí ve starobylém městském vězení v Cachot. Zná nemoci, hlad, vyčerpání, nejistotu zítřka, pohrdání ze strany těch, kdo mají všechno. Jen stěží dokáže číst a psát. Je dospívající dívkou své doby, která na sobě pociťuje důsledky rodící se industrializace. Láska blízkých a víra v Boha jí dávají kráčet lurdskými ulicemi se vztyčenou hlavou. Uprostřed tohoto svého údělu dochází v životě Bernardety k nečekanému setkání s „Paní z Massabielle“. Bůh jí dává poznat svou lásku, kterou převrací řád, nastolený lidmi: ve chvíli, kdy všichni, co všechno znají a ve svých rukou drží moc, tvrdí s jistotou, že k přetváření světa stačí rozum, On jde hledat dívenka, která ani neumí francouzsky. Vše začalo 11. února 1858 za velkého vzruchu, jako poryv větru. Panna Maria se poprvé zjevuje Bernardetě u Massabiellské jeskyně: „*Svatá Panna si mě vyvolila proto, že jsem byla nejchudší a nejneznalejší*“ Krásná Paní se zeptala „*chtěla byste*“: „*Chtěla byste mi prokázat laskavost a přicházet sem po patnáct dní?*“ ... a Bernardeta odpověděla „ano“. Svobodné „Ano“, bez váhání, zatímco věhlasní a moudří lékaři, kteří se na ni přišli podívat, se o ní vyjadřují s povýšenou slohovou nabubřelostí, odkazující do kategorií „*katalepsie a hysterie*“. Bez jakýchkoliv obav a strachu vyslovené „ano“, zatímco jí vyhrožují žalářem. „Ano“ vyslovené bez rozpaků před těmi, kdo s ní jednájí jako s lhářkou nebo jí dávají jméno „*Svatoušek*“, a chtějí si utrhnout aspoň lem kapesníku, šatů či odstříhnout chomáček vlasů. „Ano“, vyslovené s pokorou, ale důstojností, když vybízí, aby vstoupila do Kongregace, působící v nemocnicích, hospicích a školách, a to i přesto, že nemá vzdělání, kompetence, bez zavazadel ... Večer, 7. července 1866, Bernardeta překračuje práh Saint-Gildard, mateřského domu Kongregace neverských sester lásky, které poznala v hospicu v Lurdech. Vydává se na evangelijní cestu, jak ji předkládá Kongregace, kterou si zvolila. Tato slova – „*Bůh je láska*“ – vytesaná do kamene vstupního portálu, četla Bernardeta hned při svém příchodu do Nevers. Vyjadřují zkušenost, která už byla hluboko vepsána do jejího srdce: totiž zkušenost překvapivé Boží lásky ke každému člověku. Během 13 let, které Bernardeta stráví v Saint-Gildard, působí napřed jako pomocná ošetřovatelka,

později jako hlavní sestra, sakristánka, často však sama nemocná. V Nevers, v tichém a skrytém životě, bytostně prožívá hlubokou solidaritu s těmi nejchudšími, spojena s Ježíšem, který tak miloval, že vydal sám sebe, se snaží každým gestem i slovem vyjádřit touhu svého srdce: „*Nežít jediný okamžik bez toho, že bych milovala*“. Bernardeta, ke konci života často churavá, prožívala poslední dny na ošetřovně Svatého kříže: „*Člověk ji opouští silnější a jistější, než když přišel*“. Bernardeta, stejně jako nemocní, sama na sobě zakouší ponížení závislosti na druhých, trápení nad neužitečností. Z tohoto utrpení však činí místo otevřenosti druhým, místo hluboké solidarity se všemi, kdo prožívají stejný přechod. Bernardeta nezůstává pasivní, ani zahleděnou do sebe. Jejím stavem je stálá bdělost, aby se neutápěla v bolestech: „*Tuto nečinnost, na níž jsem omezena, jsem si pochopitelně nezvolila... Jedinou mou zbraní je modlitba*“. Své lůžko nazývá „bílou kaplí“. Ti, kdo jí byli nablízku, popsali, jak „kruté byly bolesti její poslední nemoci, zanícená hrud' v jednom ohni, kosti kolena zarudlé od stravujícího zánětu“. Tyto poslední týdny na ošetřovně Svatého kříže, jsou pro Bernardetu údobím fyzické, ale nepochybně i duchovní zkoušky, „nocí“ víry. O sílu a vytrvalost, však prosí Ježíše, čerpá ji z Ukřižovaného. Ve středu, 16. dubna 1879, v týdnu velikonočního oktávu, nadchází v poledne „hodina“ kdy příběh Bernardety Soubirousové spěje ke svému završení. Jako Ježíš na Kalvárii, i ona svěřuje svůj život do rukou Božích, do náruče Boha, který „je naším Otcem a oplývá vůči nám nekonečnou něžností“. Bernardeta byla svatořečena 8. prosince 1933 papežem Piem XI.

***„Spatřila jsem bíle oděnou Paní: měla bílý šat a modrý pás,
a na každé noze zlatou růži, stejné barvy jako její růženec.“***

(autografické svědectví sv. Bernardety o 1. lurdském zjevení, jak je vypověděla a podepsala 28. 5. 1861)

Fotografie lurdské jeskyně z roku 1858 – takovou ji znala Bernardeta

„Šla jsem po břehu Gávy se dvěma jinými malými sbírat chrástí. Přešly vodu a daly se do pláče. Zeptala jsem se jich proč pláčí? Odpověděly mi, že voda je studená. Prosila jsem je, aby mi pomohly naházet kamení, abych se nemusela zouvat. Odvětily mi však, že to mám udělat stejně jako ony. Byla jsem ještě trochu daleko, abych se mohla podívat, zda mohu přejít, aniž bych se zouvala.

Nemohla jsem. Vrátila jsem se tedy před jeskyni, abych se zula. Když jsme začala, zaslechla jsem lomoz. Otočila jsem se směrem k louce a viděla, že stromy se ani nehnu. Pokračovala jsem tedy v zouvání, ale zaslechla jsem stejný hluk. Pozvedla jsem hlavu a pohlédla k jeskyni. Spatřila jsem bíle oděnou Paní: měla bílý šat a modrý pás, a na každé noze zlatou růži, stejné barvy jako její růženec. Jakmile jsem ji tak uviděla, protřela jsem si oči, protože jsem se domnívala, že se klamu. Sáhla jsem rukou do kapsy a našla tam svůj růženec. Chtěla jsem se pokřižovat, ale nedokázala jsem zvednout ruku k čelu: ta mi poklesla. Vidění udělalo kříž. Ruka se mi chvěla, zkusila jsem znovu udělat znamení kříže,

a tentokrát mi to šlo. Pomodlila jsem se svůj růženec. Vidění přebíralo zrnka svého růžence, ale rty nehýbalo. Když jsem se dokončila růženec, vidění vmžiku zmizelo. Ptala jsem se ostatních dvou, zda něco viděly, a ony mi řekly že ne. Řekla jsem jim tedy, že jsem viděla Paní oděnou do bílého šatu, ale že jsem nevěděla, co to je, ale ať o tom nikomu neříkají. Okamžitě mi řekly, že se tam už nesmím vracet: řekla jsem jim, že ne“.

Jan Havlík

12. ÚNORA –BL. JAN HAVLÍK

Narodil se 12. 2. 1928 ve Vlčkovanech (vedle Dubovce 15 km od Hodonína na Moravě) v okrese Skalica na Slovensku. Byl prvním ze čtyř dětí manželů Karla a Justíny Havlíkových. Mluví se o velmi chudé, ale zbožné rodině, ke které patří i teta Angela, která byla v řádu vincentinek a měla na Janovo rozhodování nemalý vliv. Po obecné škole pěšky docházel osm kilometrů do školy v Holíči, pak byl přijat na Masarykovo státní gymnázium ve Skalici. V roce 1943 přestoupil na reálné gymnázium v Banské Bystrici. Zároveň se také stal chovancem „malého semináře“ Apoštolské školy Misijní kongregace sv. Vincenta de Paul v tomto městě. Při povstání v srpnu 1944 byli studenti nejprve přemístěni do Trnavy a potom posláni domů. Po skončení války se Jan vrátil do Banské Bystrice a studium pak v květnu 1949 zakončil maturitou. V tomto roce také začal noviciát Misijní společnosti v Ladcích. V noci ze 3. na 4. května 1950 byl Havlík spolu s ostatními novici násilně odvezen z apoštolské školy do "přeškolovacího ústavu" v obci Kostolná a odtud hned na tříměsíční nucené práce při stavbě Přehrady mládeže v Nosicích u Púchova. Jednalo se o manuálně náročnou práci spojenou s rozbíjením kamenů. Podle dozorců velmi dobře plnili pracovní plán i na více než 100 %. Po rozpuštění pracovních táborů na konci srpna 1950 nebo začátkem podzimu odešel Jan do Nitry, kde si se svými spolubratry novici společně pronajali bydlení 200 m od stanice Státní bezpečnosti (StB). Novici zde po práci tajně studovali, ale chodili pohromadě i do kostela na Kalvárii, a toho si všiml jeden 16letý svazák, který se se svým odpozorováním byl pochlubit. Následkem toho 29. 10. 1951 vtrhla ozbrojená hlídka StB do příbytku nábožensky žijících mladíků, kteří pod vedením otců vincentinů studovali teologii, a Jana Havlíka společně s ostatními zatkla. Následovala vyšetřovací vazba s tvrdými výslechy, při kterých byl Jan podroben mučení a v níž zůstal 15 měsíců. Byl to začátek dlouhých let vězení, které pokračovalo soudní vazbou v Bratislavě v Justičním paláci až do konce února 1953. Soud v Nitře se konal ve dnech 3. až 5. února. Jan Havlík byl odsouzený ke čtrnácti rokům vězení do jáchymovských dolů za „velezradu“, která podle dokumentů spočívala v tom, že „tajně studoval teologii“. V Praze se potom 11. 6. 1953 uskutečnil odvolací soud, který mu snížil trest odnětí svobody na 10 let. Další soud s Janem Havlíkem se později konal 25. až 27. února 1959, na Krajské prokuratuře v Praze,

výslovně za duchovní a náboženské aktivity mezi vězni. Tam dostal navýšení trestu o další rok vězení. Po odsouzení v roce 1953 byl odvezen nejprve do pracovního tábora Ostrov v okrese Karlovy Vary. V prvních dnech se tam setkal se svým spolurodákem Antonem Srholcem ze Skalice, který ho získal do své pracovní skupiny a poučil ho, jak to tam chodí. Co se dělá a co by se nemělo. Poskytl mu cenné rady, když člověk přijde na místo, kde smrt může být na každém kroku. Ve velké hloubce vězni museli dolovat uranovou horninu, která je nebezpečně radioaktivní. V tzv. „Rudé věži“, postavené jako drtárna uranové rudy, byli vězni nuceni bez jakýchkoliv ochranných obleků ji vyvážet ve vozících do nejvyššího patra a přesypávat tam na obrovská síta, jimiž ruda padala až do přízemí. Dole pracovali vězni, kteří měli za úkol pomocí dřevěných palic napěchovat drcenou kvalitní rudu do sudů po 80 kg. Ty pak byly zapečetěny a vlakem se zdarma dodávaly do SSSR. Při práci plnění sudů, kterou vykonával i Jan, u vězňů docházelo ke krvácení, slézání kůže a k nepředstavitelnému utrpení. Komunistický pracovní tábor Vykmánov II měl krycí název „L“ – likvidační. Konfederace politických vězňů zde později v roce 1993 umístila pamětní tabulku „– Věž smrti – Konečné pracoviště politických vězňů padesátých let, určených k likvidaci.“ Janu Havlíkovi ani za těchto podmínek nepřestala proudit v žilách „vincentiánská krev“. Nepřestával být spojen s Ježíšem a s ním měl stejnou touhu pomoci co nejvíce duším. Proto se choval tak, jak se choval, a vězni si ho začali vážit pro jeho ctnostný hluboký duchovní život a obětavou lásku. I v tom „pekle“ byl Bůh a Jan Havlík jako jeho věrný služebník zde roznášením eucharistie následoval sv. Tarsicia (pam. 15. 8.), který z lásky k eucharistii položil svůj život. V květnu 1958 byl Jan Havlík znovu obviněn, a to z toho, že „maří úřední převýchovu vězňů“. Byl proto eskortován do vyšetřovací vazby v Praze na Pankráci a v Ruzyni za účelem zlomit jeho osobnost a psychicky ho zlikvidovat. To, co následovalo, Jan označil za nejchmurnější období svého života a jak napsal, překonával to jen díky spolupráci s Boží milostí. Jan se tam totiž dostal do rukou „doktora“, který měl za úkol na vězni zkoušet a testovat různé psychotropní látky, které měly vést k tomu, aby co nejdříve u vězně dosáhli nějakého určitého přiznání k tomu, co chtěli. Dozorci podávali Janovi drogy, které zhoršovaly jeho zdravotní stav, působily na jeho psychiku, a Jan se zde proto dostal až na pokraj psychického zhroucení. Srdce mu přestávalo fungovat, žilní systém měl narušen pro zátěže a různé úrazy, takže navenek jako by byl zlomeným mužem, ale v podstatě zůstal nepodplatitelným, nezlomným, nebojácným. Odvolával se, domáhal svých práv na svobodu zejména ještě i za amnestie v roce 1960, která mu nebyla přiznána. Domáhal se marně, vykonstruovaný proces byl pomstou za to, že ve vězeňských táborech nepřestal být Božím služebníkem, pomáhal kněžím a byl jejich „prodlouženými rukama“. V procesu připravili obvinění, že založil skupinu se snahou obnovit slovenský stát, k tomu měly vést i duchovní rozhovory s vězni. Druhé odsouzení jej zbavovalo práva na amnestii, protože z něj dělalo osobu ideologicky nepřátelskou režimu. Od 7. 5. 1959 byl internován ve věznici Valdice. Zde pobýval ve vězeňské nemocnici a v říjnu 1960 byl opět převezen do Prahy. Koncem července 1961 na pracovišti odpadl a jeho stav byl udáván za kritický. Poslední období jeho věznění bylo v Ilavě a 29. 10. 1962 byl po odpykání celého trestu propuštěn. Jeho zdravotní stav byl ale vážně a nenapravitelně ohrožen a schylovalo se ke konci jeho života ve 37 letech. Na svobodě byl stále špehován a ti, kdo projevíli snahu mu pomoci jako umírajícímu příteli, byli předvoláni na StB, vyslýcháni a zavražďováni. V očích některých Jan 27. 12. 1965 skončil jako stojící mrtvola u popelnice. Tam skutečně skončil, bylo to ale v Boží náručí. Paní, která ho tam z okna viděla stát, mu prý chtěla pomoci, ale do

domu už s mužem mohli odnést jen mrtvé tělo. Jménem svatého Otce Františka 31. 8. 2024 před bazilikou Sedmibolestné Panny Marie v Šaštíně-Stráži kardinál Marcello Semeraro prohlásil Jana Havlíka za blahoslaveného. Zároveň ohlásil stanovení jeho památky na 12. února.

13. ÚNORA –BL. JORDÁN SASKÝ

Pochází ze Severního Porýní v Německu. Narodil se před rokem 1200 v Borgberge u Paderbornu. Dosáhl velmi dobrého vzdělání a pak vstoupil do dominikánského řádu. Již v roce 1221 se stal druhým generálním představeným řádu. Za jeho vedení získal řád dvě profesorské katedry na pařížské universitě, kde sám býval studentem. Ztělesňoval řádový ideál a zasloužil se o rozkvět řádu. V jeho kazatelském projevu bylo patrné charisma s dokonalou znalostí lidí i jejich problémů. Pro dominikánský řád se mu podařilo získat známé profesory a mnohé další soudobé osobnosti. Díky svým

znalostem míval vždy vhodné a rychlé odpovědi. Jeden člověk, který dříve odpadl, se po návratu k víře chtěl stát dominikánem. Jordán ho chtěl přijmout se souhlasem bratrů, ale jeden to silně zamítal. Tomu řekl: "Bratře, kdybys za něj prolil kapku krve, jako Kristus za něj prolil všechnu svou krev, zajisté bys jinak smýšlel." Tou odpovědí byl mnich zahanben, klesl na koleno a rád svolil. Když měl Jordán nemocné oko, uvažoval o jeho užitečnosti i nebezpečnosti a bratrům řekl: "Děkujte se mnou Bohu, že jsem pozbyl nepřítele, ale též prostě se mnou Pána, aby mi druhé oko, pokud je k užitku, ráčil zachovat." Podnikl mnoho cest, na nichž získával i rozdával hojnost svých moudrostí. Když se lodí vracel z Palestiny, loď ztroskotala poblíž Ptolemaidu a on utonul. Jeho tělo bylo pochováno v řádovém kostele v Akkonu (v Izraeli).

14. ÚNORA - SV. VALENTIN

V Římě byl knězem pravděpodobně za panování císaře Klaudia II. Gothica (268-270) a původně byl dle legendy lékařem. Podle císařova názoru ženatí muži prý v armádě nepodávali tak dobré výsledky jako svobodní, a z toho důvodu budoucím vojákům zakazoval vstup do manželství. Valentin však zamilované tajně sezdával. Odtud může pramenit vztah k svátku zamilovaných. Za to, a hlavně pro svou víru, byl předveden před císaře, aby se zodpovídal ze všeho, co konal pro svůj vztah k Bohu. Když se ho císař

zeptal, proč neuctívá římské bohy, podle legendy odpověděl: "Tito bohové jsou samá nečistota a hřích. Jen Kristus je pravý Bůh a když mu uvěříš, bude tvá duše spasena a ty zvítězíš nad nepřáteli." Císař by se snad nechal i přesvědčit, zejména když byl zároveň utvrzován v tom, že křesťané nejsou nepřátelé říše a že Valentin k němu a ke všemu lidu chová upřímnou lásku. Ale pro císařovo okolí tomu bylo jinak. Císař předal Valentina náměstkovi a ten jej odevzdal soudci Asteriovi, aby zatím zůstal ve vazbě. Valentin se tam modlil za soudcovo obrácení a ten přišel, aby Valentina vyzkoušel. Dle legendy mu řekl: "Je-li tvůj Bůh opravdu jediný pravý, jak říkáš, ať skrze tebe ukáže svou moc a mé slepé dceři vrátí zrak." Valentin přiložil svou dlaň na oči nevidomé a modlil se. Dívka pak znovu spatřila světlo. Protože začala vidět, Asterius s celou rodinou uvěřil v Krista a požádal o sv. křest. Valentin je před křtem naučil pravdám víry a

potřebným znalostem. Zprávy o uzdravení slepé a o obrácení soudce se roznesly po městě. Křesťané se radovali a pohaní s velkým hněvem zaútočili na soudcův dům. Valentina vyvlekli ven, ztloukli ho a odvedli na Flaminijskou cestu, kde byl sťat mečem. Císař Klaudius se nestavěl jako nepřítel křesťanů, ale přesto dopouštěl jejich pronásledování. Vzhledem k většímu počtu legend, které se neshodovaly, došlo i ke spojení s biskupem Valentinem. Ten míval připomínku ve stejný den, ale neprošel schválením do nového martyrologia. Toto martyrologium dnešního světce uvádí jako kněze, mučedníka a zná přesné místo jeho smrti. Dobu úmrtí jako nejistou. Uvedené legendární vyprávění není proto do detailu přesné na rozdíl od jména císaře.

SV. KONSTANTIN-CYRIL (+14. února 869)

Milosrdný a dobrotivý Bůh čeká na pokání lidí, aby všichni byli spaseni a došli k poznání pravdy, nechce smrti hříšnickovy, i kdyby se sebevíc oddával zlobě, ale chce jeho pokání a život.¹ Proto nenechává lidské pokolení klesnout zemdlením a upadnout do pokušení ďábelského a zahynout, ale po všechna léta a v každý čas nepřestává nám prokazovat mnoho milosti, jak od prvopočátku, tak i posavad, napřed skrze patriarchy a Otce a po nich skrze proroky, a po těch skrze apoštoly a mučedníky a spravedlivé muže a učitele, které si vybírá z tohoto nejvyšší neklidného žití. Znáť Pán své, kteří jsou jeho, jakož řekl: Ovce mé slyší můj hlas, a já je znám a jménem je volám, a chodí za mnou a já jim dávám život věčný.² To učinil i za našeho pokolení tím, že nám ustanovil tohoto učitele, a ten osvětlil náš národ, slabostí, či spíše lstí ďábelskou zatemnělý na svém rozumu, takže nechtěl chodit ve světle Božích přikázání.³ Život jeho i poskrovnu vyprávěný ukazuje,

¹ Jl 2, 13; 1Tm 2, 4; Ez 33, 11.

² J 10, 27n.

³ Iz 2, 5; 50, 11; Zj 21, 24.... C h o d i t ve světle Božích přikázání: Jak ukazují poznámky výše, je legendární vypracování v obou slovanských životech o sv. Cyrilu a Metoději hojně protkáno citáty z Písma sv., uváděnými buď doslovně nebo jen po paměti volně a zkráceně, jak si toho žádal věčný kontext. Pro posouzení autorova stylu a jeho myšlenky, ale též i pro otázky pramenné kritiky jsou tyto odkazy důležité. Tak např. hned počáteční slova z 1Tm 2, 4: *aby všichni byli spaseni a došli k*

jakým byl, aby ten, kdo jej slyší, chce-li, jej napodobil, osvojil si čilost a zhostil se lenosti podle slov apoštolových: Bud'te mně podobni jako já Kristu.⁴

V městě Soluni byl jeden muž, urozený a bohatý, jménem Lev, který zastával úřad drungaria pod stratégem.⁵ Byl zbožný a zachovával vesměs všechna přikázání Boží jako kdysi Job. Žil se svou chotí a zplodil sedm dětí, z nichž nejmladší, sedmý,⁶ byl Konstantin filozof, náš vychovatel a učitel. Když jej matka porodila, dali ho chůvě, aby ho kojila, ale dítě nijak nechtělo přijmout cizí prs, leda matčin, dokud nebylo odkojeno.³ Stalo se tak Božím řízením, aby dobrá ratolest z dobrého kořene byla odkojena mlékem neposkvrněným. Potom se dobří ti rodičové z úcty k sobě shodli na tom, že již nebudou spolu obcovat, a po čtrnáct let nepřestoupili tohoto předsevzetí, ale žili v Pánu jako bratr a sestra, dokud je smrt nerozloučila. Když se muž chystal odejít na pravdu Boží, hořkovala matka tohoto dítěte a pravila: „O nic mi nejde, jediné o tohoto hochu, jak bude o něho postaráno“. A on jí řekl: „Věř mi, ženo, spoléhám na Boha, že mu dá takového otce a správce, který spravuje též všechny křesťany“. To se i stalo.

V sedmi letech dítě vidělo sen a vyprávělo jej otcí a matce a pravilo: „Náčelník shromáždil všechny dívky našeho města a řekl mi: Vyber si z nich, kterou chceš za ženu a pomocnici, věkem ti rovnou. Já jsem se na všechny podíval a prohlédl si je a uviděl jsem jednu krásnější než všechny ostatní, její tvář se skvěla a byla ozdobena hojně zlatými šperky a perlami a všelikou nádherou. Jméno její bylo Sofía, to jest Moudrost: Tu jsem si vyvolil“.⁷ Rodiče vyslechli tato jeho slova a pravili mu: „Synu, zachovej zákon svého otce

poznání pravdy čtou se také v ŽM na počátku 2. kapitoly, dále v jedné modlitbě Euchologia Sinajského (srov. R. Nahtigal, *Euchologium Sinaiticum* II, 1942, 313), v modlitbách latinských penitenciálů (srov. V. Vondrák, *Studie o. c. 11*), v legendě o sv. Borisu a Glěbovi (vydání Abramoviče 14). Někde pozorujeme jen kratší biblická rčení, jimiž autor odívá své myšlenky. Tak ve slovech shora uvedených: *chodit ve světle Božích přikázání* zkřížila se dvě biblická úsloví: *chodit ve světle* (Iz 2, 5; 50, 11; Zjev 21, 24) a *chodit v přikázáních* (Bar 1, 18; Ezech 38, 15; 2Jan 6).

⁴ 1Kor 11, 1.

⁵ ...Úřad drungaria pod stratégem: Rodiště sv. Cyrila a Metoděje, Soluň, bylo hlavním městem Makedonie, jednoho ze správních okrsků neboli thém byzantské říše. V čele thémy byl velitel (řecky *stratégos*) a jemu byli podřízeni velitelé vojenských oddílů (praporů asi o 2000 mužů), zvaní drungariové. Jedním z nich byl otec slovanských apoštolů Lev. Jméno jejich matky Maria se vyskytuje až v pozdních pramenech.

⁶ ...Sedm dětí: Posvátná čísllice sedm nebo její násobek hraje významnou roli v legendě Konstantinově: Lev měl sedm dětí, Konstantin byl z nich sedmý, rodiče 14 let (2×7) žili spolu jako bratr a sestra, v sedmi letech viděl Konstantin sen; když mu bylo 14 let, zemřel mu otec, on sám zemřel ve 42 (6×7) letech 14. února, papež po sedm dní choval zemřelého sv. Cyrila v rakvi, aby připravil jeho jeho převoz. Tato okolnost nám ukládá jistou opatrnost v přijímání legendárních dat, ač by nebylo správné všechny tyto údaje *a priori* vylučovat, jak právem upozorňuje Vl. Vavřínek (*Staroslověnské životy* 61), např. Arsenius, o němž se zmiňuje ŽK kap. 17, byl opravdu jedním ze sedmi biskupů suburbánských; tato číselná symbolika se projevuje hlavně na místech ovlivněných byzantskou hagiografií.

⁷ ...V sedmi letech dítě vidělo sen: V tomto legendárním snu se odráží jistá skutečnost z byzantského života: když se měl ženit dědic trůnu, byly přivedeny do Cařihradu nejkrásnější dívky z říše, aby si vyvolil některou z nich. Dvorník (*Les légendes* 19-36

a nezmítej naučení své matky, neboť přikázání zákona je svítlnou a světlem. Řekni Moudrosti: buď mi sestrou a opatrnost si učin přítelkyní. Neboť Moudrost září nad slunce, a přivedeš-li si ji, aby byla tvou chotí, zbavíš se skrze ni mnohého zla“.⁸

Když jej dali na studia do škol, prospíval v naukách nad ostatní žáky velmi bystrou pamětí, takže budil podiv všech. Bylo zvykem, že se synové zámožných rodin bavívali lovem. Jednoho dne vyšel si Konstantin s nimi do polí a vzal s sebou svého krahujce. Sotva jej vypustil, strhl se Božím řízením vítr, uchvátil a odnesl jej. Hoch z toho upadl v tesknost a žal a dva dni nejedl. Neboť milosrdný Bůh nechtěl, aby si navykl světským věcem, a tak jej snadno ulovil svou láskou, jako kdysi Plakida ulovil na honu jelenem, tak jeho krahujcem.⁹ Hoch rozvažoval u sebe marnost tohoto života, kál se a volal: „Takový je tedy tento život, že místo radosti množí se žal? Odedneška dám se jinou cestou, lepší než tato, a nepromarním svých dnů ve shonu toho života“.

I oddal se studiu, sedával doma a učil se nazpaměť knihám svatého Řehoře Bohoslovce.¹⁰ Na stěně si učinil znamení kříže a napsal tento chvalozpěv: „Ó Řehoři, člověče tělem, ale duší anděle! Ačkoli byls člověk tělem, zdál ses být andělem. Neboť tvá ústa jako jeden ze Serafů oslavují Boha a všecek svět osvěcují naukou pravé víry. Proto přijmi i mne, jenž se tím kořím s láskou a vírou, a buď mi učitelem a světitelem“. Tak se mu zaslíboval.

Ale ačkoli vnikl do mnohých jeho řečí a velikého vědění, nemohl přec porozumět hlubším místům, a upadl proto do těžkého zármutku. Byl pak tam nějaký cizinec obeznalý v gramatice. K němu tedy zašel, vrhl se mu k nohám a cele mu oddán prosil ho: „Buď tak dobrý a nauč mě umění gramatickému“. Ale on zakopal svou hřivnu a odbyl jej: „Nenamáhej se, chlapče, neb jsem se pevně zařekl, že co živ nikoho tomu učit nebudu“. Hoch však se mu opět klaněl a se slzami volal: „Vezmi si všecek můj podíl na otcovském domu, který mi patří, a nauč mě tomu“. Ale on ho nechtěl vyslyšet. I vrátil se domů a setrval na modlitbách, aby dosáhl, po čem toužilo jeho srdce. A Bůh učinil vbrzku po vůli těm, kteří se ho bojí.¹¹ Neboť o jeho kráse a moudrosti a pilném studiu, jež bylo v něm hluboce zakořeněno, slyšel císařský správce, takzvaný logothet, a ten poslal pro něho, aby se učil s císařem.¹² Když to hoch uslyšel, s radostí se vydal na cestu, a na cestě poklekl a modlil se takto: „Bože otců našich a Pane milosrdenství, jenž jsi vše stvořil slovem a

22) viděl v tomto snu ohlas těchto dvorních „soutěží krásy“, kdežto Grivec (AAV XVII 53, 200-202; Fontes 171, 240-242) shledává v líčení mystického snátka Konstantinova s Moudrostí-Sofií spíše vlivy starozákonní knihy Moudrosti a spisů sv. Řehoře Naziánského. Chce se tím obrazně zdůraznit jeho láska k filosofii a mladický slib panické čistoty. Srov. též Vavřínek (Staroslov. životy 56-57).

⁸ Př 6, 20; 6, 23; 7, 4; Mdr 7, 29; 8, 2.9; 10, 9.

⁹ ...Ulovil Plakida: Sv. Plakidas, jiným jménem Eustachios, římský voják, jenž podle legendy byl obrácen na křesťanství zjevením jelena s křížkem mezi parohy; byl umučen za Trajana a mnoho uctíván v Byzanci 9. století.

¹⁰ ...Svatého Řehoře Bohoslovce: Je to sv. Řehoř Naziánský, učitel církevní (zemřel v letech 383-390), vynikající teolog a zároveň skvělý rétor a básník. Modlitba „Ó Řehoři, člověče tělem“ byla původně složena Konstantinem řecky ve verších (srov. N. Trubtzkoj, Ein altkirchenslavisches Gedicht, ZSPH 11, 1934, 52-54). Podobná řecká encomia ke cti sv. Řehoře Naz. byla v 9. století častěji skládána; třináct jeho řečí bylo slovanštinou přeloženo snad již v době cyrilometodějské. Podle svědectví římského bibliotekáře Anastasia znal Konstantin-Cyřil zpaměti též spisy sv. Dionysia Areopagity (srov. Pastrnek, Dějiny 246).

¹¹ Ž 144, 19.

¹² ...Císařský správce, takzvaný logothet: Jméno tohoto logotheta, tj. jakéhos zahraničního ministra říše, legendista neuvádí, ne snad z nevědomosti jako spíše zásadně v tomto druhu skladeb, jež pomíjely, nebo přímo potlačovaly vlastní jména. Byl jím Theoktist, oblíbenec císařovny Theodory, která vládla místo nezletilého císaře Michala III. až do roku 856, kdy byla násilím donucena od svého bratra Bardy vstoupit do kláštera. Michal se narodil roku 836 (srov. Fr. Grivec, Vprašanja o Konstantinu i Metodu, Slovo, Zagreb 1962, sv. 11-12, s. 138; Fontes 173 p. 10), bylo mu tudíž 6 až 7 let, když Konstantin přišel do Cařihradu. Dosud se udával nesprávně rok jeho narození 839, takže zpráva legendy, že se Konstantin učil s císařem, se vykládal jen tak, že měli nejspíš společné učitele. Zjištění správného data narození Michalova potvrzuje hodnověrnost autora legendy. Michal panoval do roku 867, kdy byl zavražděn svým nástupcem Basilem I., zakladatelem dynastie makedonské.

moudrostí svou, člověka jsi učinil, aby vládl všem věcem tebou stvořeným, dej mi moudrost přebývající v blízkosti tvých trnů, abych porozuměl, co se tobě líbí, a byl jsem spasen. Jsem' služebník tvůj a syn tvé služebnice“. A k tomu odříkal ostatek modlitby Šalomounovy,¹³ načež vstal a řekl: „Amen“.

Když přišel do Cařihradu, svěřil jej učitelům, aby se u nich učil. I naučil se ve třech měsících gramaticy a potom se věnoval dalšímu studiu. Osvojil si Homéra a geometrii a u Lva a Fotia¹⁴ dialektiku a všechny nauky filozofické, mimoto též rétoriku a aritmetiku, astronomii a muziku¹⁵ a všechny ostatní řecké studijní obory.¹⁶ Tak si je všechny osvojil,¹⁷ jak by si byl mohl kdo osvojit jen jeden z nich. Neboť s bystrostí se u něho pojila píle a jedna druhou překonávala, tím se vědy a umění jen zdokonalují. Více však než učenost dával najevo dobré chování. Hovořil s těmi, s nimiž to bylo prospěšnější, a vyhýbal se druhům uhýbajícím na scestí. Jedině to měl na mysli, jak by zaměnil věci pozemské za nebeské a uletěl z toho těla a žil s Bohem.

Když logothet viděl, jaký je, dal mu moc nad svým domem a možnost vcházet volně do císařského paláce. Jednou se ho otázal: „*Filozofe, rád bych věděl, co je to filozofie*“.¹⁸ On řekl hned s pohotovostí: „*Poznání věcí božských i lidských, nakolik se může člověk přiblížit Bohu, neboť učí člověka, aby byl svými skutky obrazem a podobenstvím toho, který ho stvořil*“. Proto si ho tento muž, tak mocný a vážený, ještě víc oblíbil a ustavičně se ho na vše dotazoval. A on mu vyložil nauku filozofickou a v málo slovech mu objasnil veliké záhady.

Čím víc se líbil Bohu pro svou čistotu, v níž žil, tím milejší se stával všem. A logothet mu prokazoval všelikou vážnost a úctu, a nabízel mu mnoho zlata, jehož on však nepřijal. Jednou mu řekl: „*Tvá krása a moudrost mě neobyčejně pudí k tomu, abych tě miloval. Hle, mám duchovní dceru¹⁹, které jsem byl kmotrem na křtu, krásnou a bohatou a ze vznešeného a mocného rodu. Chceš-li, dám ti ji za ženu. Od císaře dostaneš hned teď vysokou hodnost a knížectví a ještě víc můžeš očekávat, takže co nevidět budeš stratégem...*“ Filozof mu odpověděl: „*Veliký to zajisté dar pro ty, kdo po něm touží, ale*

¹³ Mdr 9, 1.4n.10; Ž 115, 6.

¹⁴ Vysoká škola cařihradská, kde se Konstantin dále vzdělával, byla obnovena okolo roku 850 hlavně přičiněním Bardovým a její řízení bylo svěřeno bývalému metropolitovi soluňskému Lvu Matematikovi, někdejšímu obrazoborci zbavenému kdysi biskupství a pak odškodněnému profesurou. Jiným světlem university byl pozdější patriarcha Fotios (858-891), k němuž Konstantin přilnul podle svědectví bibliotekáře Anastasia zvláště pevným přátelstvím, ač přitom nebyl slepý k jeho chybám.

¹⁵ Konstantin byl vzdělán také v hudbě podle svědectví Anastasia bibliotekáře a skládal řecké hymny určené ke zpěvu. Na Moravě s Metodějem pěstili církevní zpěv a vyučili v něm své žáky, kteří pak v římských chrámech pěli slovanskou liturgii (kap. 17). O sv. Metoději se zmiňuje výslovně Chvalořeč ku počtě obou bratří, že „*chrámy ozdobil písněmi a zpěvy duchovními*“ (kap. 13).

¹⁶ J. E. Granstrem, *O proischoždenii glagoličeskoj azbuky* (o. c. 305), vidí v této zprávě ŽK doklad o tom, že si Konstantin-Cyril osvojil i znalost speciálních systémů řeckého písma, v nichž se vyskytují různé znaky pro krácení slov, pro tachygrafii, pro označování termínů v textech vědeckého obsahu, jak v komentářích k básním Homérovým, v medicínských, astrologických a alchymických spisech, v tajnopise a magii, a že pak použil těchto znalostí při sestavení hlaholice. O jeho dovednosti ve čtení cizích písem svědčí také zpráva v kap. 13 o tom, že rozluštil nápis na číši Šalomounově. Do těchto souvislostí zapadá též zmínka v ŽM kap. 15 o dvou kněžích-tachygrafech, kterých použil sv. Metoděj při kodifikaci biblického překladu slovanského.

¹⁷ Zpráva o chování Konstantinově za studií je sestavena podle řeči sv. Řehoře Naz. o sv. Basiliovi Velikém, jak ukázal Grivec (Fontes 174); příslušné řecké texty se slovanskými paralelami z ŽK podává také Vavřínek (Staroslov. životy 58).

¹⁸ Autor ŽK mohl znát jeho definici filosofie z úst samotného Konstantina. První její část („*poznání věcí božských i lidských*“) je stoická, sv. Řehoř Naziánský ji častěji uvádí; druhá část je platonská, doplněná křesťanskou ideou Stvořitele a naukou o člověku jako obrazu Božím. Originalita této definice Konstantinovy se jeví zvláště ve spojení s jeho duchovním sňatkem se Sofií-Moudrostí a s jeho snahou o získání ztracených čestných výsad praotce Adama, které měl před prvopočátečním hříchem.

¹⁹ Logothet Theoktist byl patrně eunuch, neměl vlastních dětí. Byl zabit od svých protivníků roku 856. V liturgických knihách byzantských se slaví jeho památka jakožto mučedníka 20. listopadu.

mně není nic milejšího než učení. Až jím nabudu vzdělání, chci hledat čest a bohatství po svém praotci“.²⁰ Když logothet uslyšel jeho odpověď, šel k císařovně a řekl: „*Tento mladý filozof nemá rád tento život, ale nepouštějme ho z našeho okruhu, ale udělejme mu tonzuru ke kněžství a dejte mu úřad, ať je bibliotékářem u patriarchy při chrámu svaté Trojice*“.²¹ *Snad alespoň tak jej udržíme*“.

Tak s ním i učinili. Avšak sotva jen docela málo s nimi pobyl, odešel na Úzké moře²² a skryl se potají v klášteře. Šest měsíců ho hledali a jen stěží jej našli, nemohli ho však přimět k tomu, aby se vrátil k témuž úřadu. Uprosili ho tedy, aby převzal profesorskou stolicí a vyučoval filozofii tuzemce i cizince se vši oficiální podporou.²³ I ujal se toho.

Stalo se, že patriarcha Jan²⁴ dal podnět ke kacírství tím, že hlásal, aby se neprokazovala úcta svatým obrazům. I sešel se sněm a usvědčil jej, že nemá pravdu, a zahnali jej ze stolce. Tu on řekl: „Násilím mě svrhli, ale nepřemohli mě v hádce, neboť nikdo nedovede čelit mým důvodům“. Císař s patricijí ustanovil filozofa a poslal jej k němu a řekl: „Dovedeš-li tohoto mladíka porazit²⁵ v hádce, dostaneš nazpět svůj stolec“.

Když patriarcha ušel filozofa mladého tělem, aniž tušil, jak starý rozum je v něm, i ty, kteří byli posláni s ním, řekl jim: „Vy nejste hodni mého podnoží, jak se mám já s vámi přít?“ Filozof mu na to odvětil: „Neulpívej na lidském obyčeji, ale hled’ na příkázání Boží. Vždyť jako tys od Boha vytvořen z hlíny a duše, tak i my všichni. Patř tedy, člověče, na hlínu a nevypínej se“. Opět namítl Jan: „Není správné hledat kvítky na podzim ani hnát

²⁰ Chci hledat čest a bohatství po svém praotci – tj. po Adamovi. Ctí a bohatstvím se myslí nadpřirozený stav milosti před hříchem prvopočátečním. Toto místo dřív nesprávně chápané vysvětlil správně paralelami z Řehoře Naz. Grivec (AAV XVII. 57, 209; Fontes 242 až 246). Tento motiv – najít asketickým životem prvotní ztracenou čest člověka před pádem – se opakuje v původních projevech cyrilometodějských vícekrát. Kromě tohoto místa ještě v ŽK v kap. 9 a 11, v druhé Frizinské památce, v Zpovědním řádu Euchologia aj.

²¹ Bibliotékář neboli chartofylax při chrámu svaté Sofie měl nejen péči o knihovnu a archiv, ale i jiné povinnosti, které činili z Konstantina jakéhosi tajemníka tehdejšího patriarchátu (847-857) s právem zasahovat i do církevní správy. Chartofylax, což tedy byl titul vysokého hodnostáře patriarchátu, býval obyčejně jáhnem. Je však pravděpodobno, že Konstantin byl již tehdy vysvěcen na kněze, ačkoli neměl okolo roku 850 ještě předepsaný věk 30 let. Text ŽK „postrigše i na popovystvo“ (*tondeamus eum ad presbyterium*) připouští tento výklad. Srov. však M. Tadin (s. 229).

²² Myslí se tím Úzkým mořem (řecky: *to Stenon*) mořská úžina cařihradská, tzv. Bospor Thrácký, na jehož březích bylo také několik klášterů. Snad to byl klášter Kleidion, kde se Konstantin skryl. V tomto klášteře byl také nějaký čas internován bývalý obrazoborecký patriarcha Jan, s nímž měl Konstantin disputaci (kap. 5).

²³ Vyučoval filozofii tuzemce i cizince – tak zní doslovný, a jak se zdá, jedině správný překlad. Někteří totiž viděli v těch slovech poukaz na třídění věd tehdy u Řeků běžné na vědy esoterické, duchovní (*hé esó sofía*) a exoterické (*hé exó sofía*) neboli profánní. Smysl tohoto místa by pak byl ten, že Konstantin vyučoval na universitě filosofii duchovní i světskou. S tím by pak souhlasilo to, co se praví o Konstantinu-Cyriľovi v řecké legendě o sv. Klimentovi, učedníku slovanských apoštolů: „*Cyriľ, veliký ve filosofii profánní, větší však v duchovní, a obeznalý s přirozenou povahou jednoho jsoucího*“. Také bibliotékář Anastasius v předmluvě k IV. sněmu cařihradskému roku 869 označuje profánní vědce jako „*viros exterioris sapientiae*“. Grivec (Fontes 176, p. 24) připouští, že autor ŽK zde s ohledem na své čtenáře volně přetlumočil tyto řecké pojmy. Slova „*se vši oficiální podporou*“ značí tolik, jako: s postavením a platem profesora.

²⁴ ...patriarcha Jan: V slovanském textu se označuje obměnou řeckého jména Ioannés jako Annij nebo Anis (Annis). Je to cařihradský patriarcha Jan Gramatikos (nebo též Lekanomantis), stoupenec obrazoborectví neboli ikonoklasmu zamítajícího uctívání svatých obrazů a přední jeho teolog. Po jeho sesazení roku 842 konala se církevní synoda, na níž bylo obrazoborectví odsouzeno jako blud a jeho vyznavači postiženi klatbou. Na památku synody byl zaveden v řecké církvi zvláštní svátek, tzv. „neděle pravé víry“ (řec. *hé kyriaké tés orthodoxias*); tento svátek se dosud koná první neděli postní (slov. *Toržestvo Pravoslavija*). Nelze pochybovat, že k disputaci Konstantina se sesazeným patriarchou Janem skutečně došlo a že jím také byla řecky sepsána. Jistě byla obsírnější, než ji podává ŽK. Tímto zkrácením vznikly jistě nepřesnosti a triviality. Srov. Grivec, Fontes 177-178. Viz také charakteristiku disputací Konstantinových u Vavřínka (o. c. 28-29, 66).

²⁵ ...Dovedeš-li tohoto mladíka porazit...: Všechny rukopisy mají zde správně *junošu*, jen dva: Chilendarský a Lvovský z kláštera sv. Onufria kladou zdánlivý nepůvodní vokativ *junoše* (forma vzniklá záměnou nosovek v středobulharských textech); z tohoto posledního jej přejal F. Miklošič do své edice ŽK (1870) a od něho pak F. Pastřnek (Dějiny 45, 163), který se pokoušel toto chybné pojetí hájit ještě ve Slavii (III. 141): *Si potueris, iuvenis, hunc convincere...* Oba vztahují tato slova na Konstantina, který měl touto disputací obhájit nárok na profesorskou stolicí. Tento omyl nacházíme též u Dvorníka (Les légendes 353). Srov. Grivec, Fontes 177.

starce do boje jako nějakého jinocha Nestora“.²⁶ Filozof mu na to odpověděl: „Sám proti sobě nalézáš důvody. Pověz, v kterém věku je duše silnější než tělo?“ On na to: „Ve stáří“. Filozof řekl: „Do jaké pŭtky tě vháníme, tělesné, či duševní?“ On řekl: „Duševní“. Na to filozof odpověděl: „Tak to ty budeš nyní silnější. Proto nám nepovídej taková přísloví. Ani tedy kvítky nehledáme, ani tě neženeme do boje v nepravý čas“.

A tak se stařec zastyděl a obrátil řeč jinam: „Pověz mi, mládenče, jak to, že my se kříží, je-li rozbit, ani neklaníme, ani ho nelíbáme, vy se však nehanbíte klanět obrazu, i když je na něm namalováno poprsí?“ Filozof odpověděl: „Kříž má totiž čtyři části, a ubude-li jediná jeho část, již nemá svou podobu, kdežto obraz (ikona) nám tváří ukazuje podobu toho, kvůli němuž byl namalován, takže kdo naň patří, nevidí tvář lví nebo rysi, ale podobu toho prvního“. Stařec namítal dále: „Jak to, že se klaníte kříží i bez nápisu, ačkoli byly i jiné kříže, ale není-li na obraze napsáno jméno světce, kterého má představovat, tu mu úctu neprokazujete?“ Filozof odpověděl: „To proto, že každý kříž má podobný tvar jako kříž Kristův, obrazy však nemají všechny jednu podobu“. Stařec pravil: „Bůh řekl Mojžíšovi: „Neučiníš si všelikého obrazu. Proč si je tedy činíte a klaníte se jim?“ Filozof mu odpověděl: „Kdyby byl řekl: Neučiníš si nižádného obrazu, právem bys to namítal. Ale Bůh řekl: ne všelikého, to jest nedůstojného“.²⁷ Proti tomu nemohl stařec nic namítat a zmlkl zahanben.

Potom Agaréni, zvaní Saracéni,²⁸ podnikli rouhání proti jedinému božství svaté Trojice a pravili: „*Kterak vy křesťané, přestože se domníváte že jest jeden Bůh, rozdělujete jej na tři, když tvrdíte že jest Otec i Syn i Duch? Můžete-li to jasně vyložit, tedy pošlete muže, který dovede o tom promluvit a naše námitky vyvrátit*“. Filozofu bylo tehdy čtyřiaadvacet let. Císař svolal poradní sbor, pozval ho a řekl mu: „*Slyšíš, filozofe, co mluví nečistí Agaréni proti vaší víře? Nuže, jsi sluhou svaté Trojice a jejím učedníkem, jdi a postav se jim na odpor, a Bůh, dovršitel každé věci, v Trojici velebný Otec, Syn a Duch svatý, dej tvým slovům milost a sílu a učiň tě druhým novým Davidem, jenž zvítězil třemi kaménky nad Goliášem, a přiveď tě nazpět k nám, uznaného za hodna království nebeského*“.²⁹ Když to vyslechl, řekl: „*Rád tam půjdu pro víru křesťanskou. Vždyť co je mi na tomto světě sladšího, než pro svatou Trojici být živ a umřít?*“ Přidělili mu tedy tajemníka Georgia a poslali je tam.

²⁶ ...jako nějakého mladíka Nestora...: Jak vyložil již A. Vronov (Glavnějšie istočniki o. c. str. XXII-XXII) a po něm V. Vondrák (Studie o. c. 71, 85-86), dále též P. Lavrov (Kyrylo ta Metodij o. c. 94) a N. K. Nikol'skij (Izvestija po rus. jaz. i slov. I, 1928, 421), tento mladík Nestor je sv. Nestor Soluňský, mučedník známý z legendy o sv. Demetriu Soluňském, který zvítězil v souboji nad silákem Ljujem, milcem císaře Maxmiliána; jeho svátek 25. října se připomíná např. v kalendáři evangeliáře Assemanova (J. Kurz, Evangelium Assemani 250). V. Jagič (ASPh XVIII, 286), rovněž F. Pastnek (Dějiny 163) a F. Dvorník (Les légendes 354) myslili na starce Nestora z Homéra a pokládali toto jméno za označení starce kat' exochén. Zmínka o sv. Nestoru je také v Kánonu sv. Dimitria v písni osmé.

²⁷ Ex 20, 4.

²⁸ Řekové nazývali všechny mohamedány Agarény, odvozovali totiž původ Arabů od Izmaela, syna Abraháma z Agary (Hagary). Jiný středověký název pro Araby a vůbec pro vyznavače islámu byl Saracéni, nejasného původu. Od počátku 7. století, kdy islám byl Mohamedem uveden v život, ztratila byzantská říše v boji s ním rozsáhlá území a v polovici 9. století za císařovny Theodory postupovali Arabové hlavně na Sicílii. Kromě toho ohrožovali také vyznavači islámu svou útočnou polemikou, namířenou hlavně proti učení o sv. Trojici, samé základy křesťanské víry. Proto vznikla proti nim hojná literatura apologetická v jazyce řeckém i arabském, poněvadž šlo především o křesťany pod panstvím arabských kalifů. Konávaly se též veřejné disputace na obhájení křesťanské víry. Takoví apologeté křesťanství byli i mezi Araby, jako proslulý žák sv. Jana z Damašku, Theodor Abú Quarra (Abucara) za kalifa Mamúna (813-833). Disputace Konstantinova, jak ji podává ŽK v 6. kap., má ráz spíše populární a vyznačuje se jistou samostatností proti běžným polemikám byzantským. Jinak však je věrným ohlasem soudobých hádek o víru, o nichž vyprávějí i jiné legendy té doby.

²⁹ Davidovy tři kaménky značí sv. Trojici. Myšlenka tato je převzata ze sv. Otů (srovnej Řehoře Naz. Patrol. Gr. 35, 704), vyskytuje se též ve Chvalořeči o sv. Cyr. a Met., nemá však základu v Písmě, kde se mluví o pěti kaménkách Davidových (1 Král. 17, 40).

Když tam dospěli, spatřili podivné a ošklivé věci od nich tam zhotovené, které vytvořili na potupu a posměch všem křesťanům žijícím na onom místě a nemálo je tím sužovali. Byly tam totiž namalovány zvenčí na dveřích všech křesťanů obrazy ďáblů, jimiž je chtěli ohromit a pohanět.³⁰ I otázali se filozofa: „*Můžeš poznat, filozofe, co je to za znamení?*“ On řekl: „*Vidím podoby démonů a mám za to, že tu uvnitř žijí křesťané, oni nemohou s nikým žít a utíkají pryč od nich, a kde toho znamení zvenčí není, tam jsou s nimi uvnitř*“.

Při obědě seděli Agaréni, moudří a vzdělaní muži, zběhlí v geometrii a astronomii i v ostatních vědách, a zkoušeli ho a kladli mu otázky. Pravili: „*Vidíš, filozofe, ten úžasný div, jak boží prorok Mohamed, který nám od Boha přinesl blahou zvěst, obrátil množství lidu? A my všichni se držíme jeho zákona a v ničem ho nepřestupujeme, ale vy křesťané, kteří se držíte zákona vašeho proroka Krista, tak se chováte a děláte, jak se komu z vás zlíbí, ten tak, onen onak*“. Na to filozof odpověděl: „*Náš Bůh je jako hlubina mořská. Prorok dí o něm: Rod jeho kdo vypoví?³¹ Neboť život jeho bude vzat ze země. Proto se mnozí pouštějí na tuto hlubinu, aby jej hledali. Silní duchem ji přeplavou s jeho pomocí a vracejí se s bohatou kořistí, ale slabí, ježto se pokoušejí přeplout v shnilých lodičkách, jedni se potápějí a druzí stěží sotva dechu popadají zmitáni chorobnou netečností. Vaše moře je úzké a pohodlné, každý je může přeskocit, malý i velký, nevymyká se z lidského obyčeje, ale jen co může každý dělat. A pak nic vám nezakázal. Když nespoutal váš hněv a chtíč, do jaké propasti vás uvrhne! Rozumný ať uváží. Ne tak Kristus. Ten zvedá, co je těžké, zdola nahoru, vírou a Božím působením učí člověka. Jakožto tvůrce veškerenstva stvořil člověka uprostřed mezi anděly a zvířaty, řečí a rozumem jej odlišil od zvířete, hněvem pak a chtíčem od andělů, a které strance se kdo blíží, tou se stává více účasten bytostí buď vyšších, nebo nižších*“.³²

I tázali se ho dále: „*Když je Bůh jeden, proč jej slavíte ve třech? Pověz, víš-li. Nazýváte jej otcem i synem i duchem. Když takto mluvíte, dejte mu tedy i ženu, ať se z toho naplodí mnoho bohů*“. Na to filozof odpověděl: „*Nerouhejte se tak bezbožně, neboť my jsme se dobře naučili od proroků a otců a učitelů slavit Trojici: Otce, Slovo i Ducha, tři osoby v jedné bytosti. Slovo pak se vtělilo v Panně a narodilo se pro naši spásu, jak i váš prorok Mohamed svědčí, když takto píše: Poslali jsme ducha svého k panně s přáním, aby porodila. Odtud já vám podávám důkaz o Trojici*“.

Poraženi těmito slovy, obrátili se k jiným věcem a pravili: „*Tak jest, hosti, jak pravíš. Je-li však Kristus váš Bůh, proč nečiníte, jak přikazuje? Neboť v evangeliích je psáno: Modlete se za nepřátele a dobře činite těm, kdo vás nenávidí a pronásledují, a nastavte tvář těm, kdo vás bijí*“.³³ Vy však ne tak, ale ostríte zbraň na ty, kdo vám tak činí“. Filozof na to odpověděl: „*Jsou-li v zákoně dvě přikázání, o kom platí, že splnil zákon, ten, kdo zachovává jedno přikázání, či ten, kdo obě?*“ Oni odpověděli: „*Ten, kdo obě*“. Filozof na to: „*Bůh řekl: Modlete se za ty, kdo vás tupí. A dále řekl: Větší lásku než tuto nemůže nikdo projevit v tomto životě, než aby položil život za své přátele. A my to činíme za*

³⁰ Nepraví se, kam dospěli. Ale třebaže toto poselství, jež podle ŽK mělo oficiální ráz, není jinde historicky dosvědčeno, zapadá do rámce tehdejších dějin a nelze o něm pochybovat. Bylo vypraveno z Cařihradu nejspíše roku 851. Cílem jeho bylo sídlo kalifovo, po roce 836 byla to Sámarrá (do roku 892), ležící na Tigridu severně od Bagdadu. Kalifem byl tehdy Mutawakkil (847-861), který obnovil v letech 849-850 proti neislamicům, zvláště proti křesťanům, stará nařízení, mezi nimi i ta, o nichž se zmiňuje ŽK, o obrazech ďábla na domech křesťanů.

³¹ Iz 53,8.

³² Alkoran, sura 19, 17. Srovnej Konstantinův Proglas (46).

³³ L 6, 27n; Mt 5, 44.

přátele, aby se zajetím těla nebyla též jejich duše zajata".³⁴ Opět řekli: „*Kristus dal daň za sebe i za jiné, proč vy se neřídíte jeho skutky? A když se tomu sami bráníte, proč aspoň za své bratry a přátele nedáváte daň takovému velkému a mocnému národu izmailskému? Žádáme toho málo, jen po jednom zlatníku, a co svět světem bude, zachováme spolu mír jako nikdo jiný*“. Filozof se jich otázal: „*Jestliže někdo následuje svého učitele a chce kráčet v jeho šlépějích a někdo jiný se s ním potká a odvrací jej od toho, je to jeho přítel, či nepřítel?*“ Oni odpověděli: „*Nepřítel*“. Filozof se tázal dále: „*Když Kristus dával daň, jaké bylo tehdy království, izmailské, či římské?*“ Odpověděli: „*Samozřejmě římské*“. „*Proto se nesluší*“, pravil on, „*nám to vyčítat, neboť všichni dáváme daň Římanům*“.

Potom mu kladli i mnohé jiné otázky a zkoušeli ho ze všech věd, které sami znali, ale on jim vše vysvětlil. A když i v tom je překonal, pravili mu: „*Jak to všechno víš?*“ Filozof jim odvětil: „*Nějaký muž nabral z moře vody a nosil ji v měsci a chlubil se před cizinci: Vidíte vodu, jakou nemá nikdo mimo mne? Namanul se však k tomu jeden muž Pomořan a pravil mu: Cožpak ses zbláznil, že se chváliš jen smrdutým měščem? A my toho máme celé moře. Tak děláte i vy. Vždyť od nás vzešla všechna umění*“.³⁵

Poté aby vzbudili jeho úžas, ukázali mu nesázenou zahradu, jež občas vyrůstá ze země, a když jim vysvětlil, jak se to děje, ukázali mu zas všecko bohatství, paláce zdobené zlatem a stříbrem i drahokamy a perlami, a pravili: „*Viz, filozofe, tento divuplný zázrak. Veliká je síla a mnohé je bohatství Amerumna, vladaře saracénského*“.³⁶ On však jim řekl: „*To není žádný div. Bohu však sláva a dík, který to vše stvořil a dal lidem na útěchu, neboť jeho to jest a ne jiného*“.

Naposled obrátili se ke své zlobě a dali mu pít jed.³⁷ Ale milosrdný Bůh, který řekl: „*I kdybyste něco smrtonosného vypili, neuškodí vám*“, ochránil jej a přivedl zdravého nazpět do jeho země.

Za nedlouhý čas odřekl se zcela světského života,³⁸ usadil se na jednom tichém místě a zabýval se toliko sám sebou. Nic neschoval pro zítřejší den, ale všechno rozdával chudým a starost skládal na Boha, který každého dne pečuje o všechny. Když si jednou ve svátek sluha stěžoval, že nemají nic na takový slavný den, pravil mu: „*Ten, který kdysi živil Izraelity na poušti, dá pokrm i nám zde. Jdi jen a pozvi ještě aspoň pět chud'asů, a doufej v pomoc Boží*“.³⁹ A vskutku, jakmile nastal čas k obědu, přinesl náhle nějaký muž nůši všelijakých jídel a deset zlatníků. I poděkoval Bohu za všechno to. Potom odešel na Olymp⁴⁰ k svému bratru Metoději, kde počal žít a modlitby konat bez ustání k Bohu a toliko s knihami se bavit.

³⁴ L 6, 28; J 15, 13.

³⁵ Pozdější kalifové se zřekli puritánské prostoty prvních nástupců Mohamedových a pěstili ve svých pohádkově krásných sídlech umění a vědy po způsobu řeckém, učili se řecké filosofii, matematice, přírodovědě a lékařství, řídili se řeckými vzory i ve stavitelství, vojenství a námořnictví. Řekové si byli vědomi své kulturní převahy a jejich smýšlení dobře vystihují uvedená slova Konstantinova.

³⁶ Řecký titul Amerumnés značí kalifa, nikoli snad jen emira. Byl jím tehdy, jak již shora řečeno, Mutawakkil.

³⁷ Pokus otrávit Konstantina svědčí o tom, že poselství nemělo příznivého výsledku. Jak víme odjinud, propukla znovu válka Arabů proti Řekům v letech 851-853.

³⁸ ...Za nedlouhý čas odřekl se zcela světského života: Rezignace na úřad vysokoškolský a odchod do soukromí souvisel nejspíš se státním převratem, který se udál v roce 856: císařovna Theodora byla nucena se vzdát vlády a odejít do kláštera, místo ní strhl na sebe moc její bratr Bardas. Logothet Theoktist, příznivec soluňských bratří, byl odstraněn a zabit. Je možné, že Konstantin upadl na čas do hmotné tísně. V tom smyslu lze vyložit i následující vypravování o zázračném pohostění pěti chud'asů (srov. Dvorník, Les légendes 113).

³⁹ Mt 6, 34; Ž 54, 23; 1Pt 5, 7.

⁴⁰ ...odešel na Olymp: Nikoli ovšem na Olymp v Thessalii, báječné sídlo pohanských bohů, nýbrž na horu Olymp v maloasijské Bythynii a Mysii, na jehož svazích vzniklo v 8. a v 9. století mnoho klášterů. V tomto největším asketickém

Přišli pak k císaři poslové od Chazarů⁴¹ a pravili: „Známe od počátku Boha, který je nade vším, jemu se klaníme na východ a držíme se také jiných svých obyčejů.⁴² Židé nás však přemlouvají, abychom přijali jejich víru a způsob života, kdežto Saracéni z druhé strany nám nabízejí mír a hojné dary a chtějí nás přetáhnout na svou víru, říkají: Naše víra je lepší než víra všech ostatních národů. Z té příčiny posíláme k vám, věrni starému přátelství a lásce, – neboť jste velkým národem a máte od Boha císařství –, tážeme se vás o radu a prosíme od vás nějakého učeného muže: zvítězí-li v hádce nad Židy a Saracény, přijmeme vaši víru“.

Císař jal se hledat filozofa, a když jej našel, vyložil mu chazarskou záležitost a řekl: „Jdi, filozofe, k těm lidem a sestav si pro ně odpověď a řeč o svaté Trojici s její pomocí, neboť nikdo jiný to nesvede, jak náleží“. On pravil: „Poroučíš-li, pane, pro takovou věc půjdu s radostí, pěši i bos i bez všeho, co Kristus zakázal svým učedníkům s sebou nosit“. Císař odpověděl: „Kdybys to hodlal konat o své újmě, tu bys mi to byl dobře řekl, ale znáš císařskou moc a důstojnost, jdi tam tedy důstojně s císařskou pomocí“.

I vydal se ihned na cestu. Když dospěl do Chersonu,⁴³ naučil se tam židovské řeči a knihám a překladem osmi částí mluvnice ještě víc do ní vnikl. Žil pak tam nějaký Samaritán a přicházel k němu a disputoval s ním. Přinesl též knihy samaritánské a ukázal mu je. Filozof si je od něho vyprosil, zavřel se doma a oddal se modlitbám a od Boha osvěcen začal číst knihy bez chyby. Když to Samaritán spatřil, zvolal hlasem velikým: „Vpravdě, kdo věří v Krista, rychle přijímají Ducha svatého a milost“. Jeho syn byl ihned pokřtěn a on sám se dal pokřtiti po něm. Našel tu také evangelium a žaltář psaný syrskými písmeny, a když našel i člověka mluvícího touto řečí, hovořil s ním a osvojil si smysl té řeči, rozlišil srovnáváním se svou mluvou písmena, samohlásky a souhlásky a po vytrvalých modlitbách k Bohu začal číst a vykládat, takže mnozí se tomu divili a chválili Boha.

středisku byzantské církve střetla se poprvé životní pout' obou bratří soluňských (srov. Van den Ghyen, Acta Sanctorum, Nov. II, 322 s.).

⁴¹ ...poslové od Chazarů: Chazaři nebo, jak je nazývá ŽK, Kozari, byli původně kočovný kmen turecký, který se usídlil v kraji severně od Černého moře od Donu po Kavkaz. Udržovali po staletí přátelské styky s byzantskou říší. Dvě z císařoven 8. století, Theodora, manželka Justiniána II. (705-711), a Eirena, manželka Konstantina V. Kopronymy (741-775), byly princezny chazarské. Křesťanství pronikalo sice i do jejich vzdálených oblastí hlavně z Krymu, ale během 8. století přijali Chazaři náboženství židovské. Podle D. M. Dunlop (The History of the Jewish Khazars, 1954; srov. Grivec, Fontes o. c. 183) se to stalo okolo roku 800. Obrana proti společným nepřátelům, Arabům a Rusům, sblížila však obě říše v 9. století a jejich přátelský svazek byl utvrzován poselstvími. Jedním z nich bylo i to, o kterém vypráví ŽK. Bylo posláno roku 860 řeckou vládou za účelem politickým přímo do letního sídla chazarského chagana, Semenderu u Derbentu. Zúčastnili se ho oba soluňští bratři. Měli tam hájit zájmy náboženské. Ta okolnost, že na sebe vzali tento nesnadný úkol, může být svědectvím, že mezi nimi a režimem Bardovým, k němuž náležel i nový patriarcha Fotios, došlo k jistému sblížení.

⁴² ...jiných svých obyčejů: Všechny rukopisy zde čtou: *obyčaja svoja iny studny(a)*, tj. obyčejů svých jiných hanebných. Není však myslitelné, aby Chazaři sami označili v listě své náboženské obyčeje za hanebné. Jde tu patrně o pozdější přídavek, původně snad byla to postranní glosa nějakého čtenáře. V našem překladě je proto toto slovo vynecháno.

⁴³ ...Když dospěl do Chersonu: Delší zastávka v Chersonu (Korsunu), jež sotva byla nahodilá, měla dalekosáhlý význam pro celou další působnost Konstantinovu. Naučil se zde důkladněji hebrejštině, což mu pak posloužilo v disputaci s židovskými učenici na dvoře chaganově. Znalost samaritánštiny se odrazila také v písmě hlaholském, v němž některé znaky prozrazují původ samaritánský (srov. J. Vajs, Rukověť hlaholské paleografie, Praha 1932, 51). Dále se zde praví, že našel v Chersoně též evangelium a žaltář psaný „rusšskými písmeny“. Tím se nemyslí památky slovanských Rusů, u nichž tehdy ještě nelze předpokládat existenci slovanských rukopisů. Zpráva ŽK se vykládá dvojím způsobem: buď že šlo o texty Góthů-Rósů (Varjagů), kteří obývali tyto kraje kolem Černého moře a na Krymu, tedy o gótský překlad Wulfilův, nebo že je zde přepsání *rus* – místo původního *sur*-(*syr*-) a že jde o texty a překlady syrské. Tento druhý výklad, který je nejpravděpodobnější, navrhl A. Vaillant již 1935 (RÉS 1935, 75) a obšírně jej odůvodnil R. Jakobson, St. Constantin et la langue syriaque (Anuaire de l'Institut de Philologie et d'Histoire Orientales et Slaves, t. 7, New York, 1939-1944, 18-186). K tomu srov. D. Gerhardt, Goten, Slaven oder Syrer im alten Cherson? (Beiträge zur Namenforschung 1953, 78-88) a Grivec (Fontes, 184), který pokládá rovněž syrskou verzi za pravděpodobnou.

Když slyšel, že svatý Kliment posavad leží v moři, pomodlil se a řekl: „Důvěřuji v Boha a mám naději v svatého Klimenta, že jej najdu a vynesu z moře“. I pohnul arcibiskupa i s duchovenstvem a zbožnými muži, že vsedli na loď a vypravili se s ním na to místo. Moře se velmi utišilo, a když tam dospěli, začali kopat zpívající. Ihned tu byla veliká vůně jako z mnohého kadidla, a potom se ukázaly svaté ostatky. Vzali je s velikou uctivostí a slávou a za účastenství všech měšťanů je zanesli do města, jak je psáno v jeho Nalezení.⁴⁴

Tehdy chazarský vévoda přitáhl s vojskem, obklíčil křesťanské město a obléhal je. Když se o tom filozof dověděl, nelenil a šel k němu, rozmlouval s ním a poučné řeči s ním vedl, a tak jej uchlácholil. I slíbil mu vévoda, že se dá pokřtít, a odešel, aniž učinil nějaké příkoří těm lidem. Filozof se pak vrátil svou cestou. A tu, když v první hodinu konal modlitbu, přepadli jej Uhři⁴⁵ vyjící jako vlci a chtěli ho zabít. Ale on se nezalekl ani nenechal své modlitby, toliko jen volal „Pane, smiluj se“, neboť již skončil officium. Když jej spatřili, uklidnili se na rozkaz Boží a počali se mu klanět. I vyslechli poučná slova z jeho úst a propustili jej s celou družinou.

Poté vsedl na loď a dal se na cestu do Chazarska přes Azovské jezero a Kaspiskou bránu kavkazských hor.⁴⁶ Chazaři poslali mu v ústrety muže úskočného a vynalézavého, který se s ním dal do hovoru a pravil mu: „*Proč vy máte takový zlozvyk a ustanovujete místo jednoho císaře jiného, z jiného rodu? My to však děláme podle rodu*“. Filozof mu pravil: „*Vždyť i Bůh místo Saula, který mu nečinil nic vhod, vyvolil Davida, jemu vyhovujícího, a jeho rod*“. On řekl dále: „*Nuže, jak to, že vy držíváte knihy v rukách a z nich říkáte všechna podobenství? My ne tak, ale jako bychom spolkli všechnu moudrost, vynášíme ji z prsou a nechlubíme se písmem jako vy*“. Filozof mu řekl: „*Na to ti odpovídám: potkáš-li nahého a on ti řekne: mám množství oděvů a zlata, uvěříš mu, když ho vidíš nahého?*“ I řekl: „*Nikoli*“. Filozof na to: „*Tak i já ti pravím. Jestliže jsi spolkl všecku moudrost, tak nám vylož, kolik rodů je do Mojžíše a kolik let panoval každý tento rod?*“ Ale on nemohl na to odpovědět a zmlkl.⁴⁷

⁴⁴ ...jak je psáno v jeho „Nalezení“: Konstantin-Cyryl sepsal řecky zprávu o nalezení ostatků sv. Klimenta Římského, ale ze skromnosti zatajil, že to byl on, který je nalezl. Římský bibliotekář Anastasius ji přeložil do latiny pro velletrijského biskupa Gaudericha, chystajícího spis o sv. Klimentu, jehož sepsáním pověřil jáhna Jana. Spis ten je tzv. Vita cum translatione S. Clementis neboli legenda Italská. Zachoval se také list Anastasiův biskupu Gauderichovi, týkající se nalezení ostatků svatoklimentských Konstantinem, důležitý dějinný pramen pro tento úsek dějin cyrilometodějských, otištěný poprvé J. Friedrichem v Mnichově 1892, potom v Mon. Germ. Hist. Epp. VII, 1, 436-438; Pastrnek, Dějiny 246-249; Grivec, Fontes 64-66. Grivec také ve svých Fontes (59-64) vydal legendu Italskou podle rukopisu pražské metropolitní kapituly (č. XXIII, fol. 147-150), na něž upozornili nedávno P. Devos a P. Meyvaert (viz v seznamu literatury). Text pražského kapitulního rukopisu je na některých místech zachovalejší a správnější než dosud známý vatikánský text, vydaný v Acta Sanctorum (Martii t. II, Antverpiae 1668, 19-21). Tohoto vatikánského textu se týká studie M. Tadina: La Légende intitulée Translatio corporis s. Clementis (Paříž 1955). Nejvěrněji se obráží prvotní spis Konstantinův o nalezení ostatků Klimentových v staroslověnském jeho překladě, který má nadpis: *Slovo na prenesenie moštem preslavnago Klimenta*, nebo také jinak takzvaná legenda Chersonská. Kritické vydání slovanského textu s latinským překladem a obsáhlým komentářem jsem podal v AAV XIX, 1948, 38-80. Její český překlad je pojat do tohoto našeho souboru velkomoravských literárních památek. Sám fakt přenesení nepodléhá žádným pochybnostem, ale o tom, zda nalezené ostatky byly skutečně relikviemi sv. Klimenta, římského papeže, panují mezi církevními historiky různé názory. Většina z nich je toho mínění, že to nebyly ostatky papeže Klimenta, nýbrž nějakého jiného mučedníka toho jména (srov. Dvorník, Les légendes 190-196; Grivec, Fontes 184 p. 6). Přenesením ostatků sv. Klimenta do Říma chtěli slovanští apoštolé zdůraznit ideu ekumenické jednoty církve.

⁴⁵ ...přepadli jej Uhři: Uhři-Maďaři se tehdy skutečně zdržovali poblíž Krymu na stepích mezi Dněprem a Donem. Autor ŽK prozrazuje touto zmínkou o Uhřích dobrou znalost etnografických poměrů na Krymu v době chazarské mise Konstantinovy. Brzy potom pod náparem Pečeněhů hnuli se Uhři-Maďaři směrem na západ. Srov. Šestakov o. c. 50.

⁴⁶ J. Vašica překládá „Meotské jezero“ (lat. *Maotis palus*) novodobým názvem Azovské jezero. Podle výkladu ruských slavistů, Marquartova, Dvorníkova a Grivcova je zde dále řeč o „Kaspiské bráně“, starověké *Portae Caspiae*, tj. o úžině mezi východním Kavkazem a Kaspickým mořem u Derbentu.

⁴⁷ Srovnej Konstantinův *Proglas*: (41) ...duše knih zbavená, zdá se být v člověku mrtvá. (80) Nahé jsou všechny národy bez knih...

Když tam došel a chystal se zasednout k obědu u chagana, tázali se ho: „*Jaká je tvá hodnost, abychom tě posadili na patřičné čestné místo?*“ On řekl: „*Děda jsem měl velikého a velmi slavného, stával blízko císaře, ale svévolně odvrhl slávu mu danou a byl vyhnán. Odešel do cizí země a zchudl, a tam mě zplodil. Já tedy hledám někdejší hodnost dědovu a jiné se mi nepovedlo získat. Jsem totiž vnuk Adamův*“. Oni odpověděli: „*Mluvíš důstojně a správně, hosti*“. A od té chvíle počali mu prokazovat víc úcty.⁴⁸

Chagan se chopil číše a pravil: „*Pijme ve jméno jediného Boha, který stvořil všechno tvorstvo*“. Filozof se také chopil číše a pravil: „*Piju ve jméno jediného Boha a jeho Slova, jímž stvořil všechno tvorstvo a jímž nebesa jsou utvrzena, i oživujícího Ducha, jímž všechna síla jejich trvá*“.⁴⁹ Chagan mu odvětil: „*Říkáme všechno stejně, jen v tom se různíme: vy oslavujete Trojici, my však Boha jediného podle Písma*“. Filozof řekl: „*Písmo hlásá Slovo i Ducha. Prokazuje-li někdo úctu, ale tvého slova a ducha v úctě nemá, jiný však má v úctě všechny tři, který z obou je uctivější?*“ On řekl: „*Který má v úctě všechny tři*“. Filozof mu na to odvětil: „*Proto i my činíme víc, že to osvědčujeme skutky a posloucháme proroky. Neboť Izaiáš řekl: Slyš mě, Jákože Izraeli, jehož já volám, já jsem prvý a já jsem na věky, nyní mne poslal Pán a Duch jeho*“.⁵⁰

Židé pak, kteří stáli okolo něho, pravili mu: „*Nuže pověz, jak může ženská osoba vměstnat do svých útroch Boha, na nějž nemůže ani popatřit, neřku-li jej porodit?*“ Filozof ukázal prstem na chagana a jeho prvního rádce a řekl: „*Řekne-li kdo, že první rádce nemůže chagana pohostit, a řekne-li dále: poslední otrok jeho může chagana i pohostit, i čest mu prokázat, jak ho mám nazvat, povězte mi, pomateným, či rozumným?*“ Odpověděli mu: „*Ó velmi pomateným*“. Filozof jim pravil: „*Co je z celého viditelného tvorstva nejvznešenější?*“ Odpověděli mu: „*Člověk, neboť je stvořen podle obrazu Božího*“. Opět pravil jim filozof: „*Nejsou tedy pitomí ti, kteří praví, že se Bůh nemůže vměstnat do člověka? A on se přece vměstnal i v keř i v oblak i v bouři a dým, když se zjevil Mojžíšovi a Jobovi. Jak by byl mohl léčit někoho jiného než toho, kdo byl nemocen? Propadlo-li tedy lidské pokolení zkáze, od koho jiného by se mu mohlo dostat obnovy, ne-li od samého tvůrce? Odpovězte mi: Cožpak lékař, chce-li přiložit náplast nemocným, přiloží ji na strom či na kámen? A dokáže tím člověka vyléčit? A proč Mojžíš vztáhl ruce a Duchem svatým řekl ve své modlitbě: V hromobití kamenném a hlasu polnice již se nám nezjevuj, Hospodine milosrdný, ale odejmi hříchy naše a usídli se v našem nitru? Neboť tak praví Akvilas*“.⁵¹ Tak se rozešli od oběda a určili den, kdy si o tom všem pohovoří.

Filozof opět usedl s chaganem a pravil: „*Jsem tu jistě mezi vámi jediný člověk bez příbuzenstva a přátel a disputujeme o Bohu, v jehož rukou je všechno, i naše srdce. Ať tedy za tohoto našeho rozhovoru ti z vás, kteří jsou mocni ve slovech, vysloví svůj souhlas s tím, čemu rozumějí, a čemu nerozumějí, ať se otáží a my jim to vyložíme*“. Židé na to odpověděli: „*I my zachováváme v Písmu slovo a ducha. Pověz nám, který zákon dal Bůh lidem dřív, Mojžíšův, či ten, který vy zachováváte?*“ Filozof řekl: „*Ptáte se proto, že vy zachováváte první zákon?*“ Odpověděli: „*Ovšem, poněvadž třeba zachovávat ten první*“.

⁴⁸ O významu této ideje Cyrilovy získat duchovním úsilím a pěstěním moudrosti ty výsady, jaké měl praotec Adam v ráji před pádem, viz pozn. ke 4. kapitole.

⁴⁹ Ž 32, 6.

⁵⁰ Iz 48, 12-16. Srovnej také Iz 61, 1.

⁵¹ Žid Aquila (řecky: Akylas) pořídil ve 2. století nový řecký překlad Starého zákona z hebrejštiny, který měl u Židů velkou vážnost. Konstantin-Cyrlil použil jednoho místa z jeho překladu, který je volným citátem z Ex (19, 16 a 34, 9), jako argumentu *ad hominem* ve smyslu mesiánském. Svědčí to zároveň o jeho neobyčejné teologické znalosti a obratnosti v disputacích. Srovnej také zmínku o Akvilovi v Chrabrově obraně slovanského písma.

Filozof řekl: „Chcete-li zachovávat první zákon, pak se naprosto vzdejte obřízky“. Oni pravili: „Co tím chceš říci?“ Filozof řekl: „Povězte mi bez okolků: byl dán první zákon v obřízce, či v neobřezanosti?“ Odpověděli: „Myslíme, že v obřízce“. Filozof řekl: „Cožpak nedal Bůh, po přikázání a pádu Adamově, ještě dříve zákon Noemovi a nenazval ten zákon úmluvou? Vždyť přece řekl k němu: Hle, já učiním s tebou a s potomstvem tvým a s veškerou zemí úmluvu svou⁵² sestávající z trojího přikázání; a dál: Jezte všechno, i travnaté byliny, cokoli je pod nebem a cokoli na zemi a cokoli ve vodách, toliko masa s krví, v níž je život, nejezte; a dále: Kdo proleje krev člověka, buď prolita jeho vlastní krev místo ní.⁵³ Proč tedy proti tomu tvrdíte, že zachováváte první zákon?“ Židé mu odpověděli: „Zachováváme první zákon Mojžíšův, ale tento Noemův nenazval Bůh zákonem, ale úmluvou, tak jako rozkaz již dříve daný člověku v ráji, kdežto Abrahamovi daný nazval jinak, obřízkou, a ne zákonem. Něco jiného je zákon a něco jiného úmluva, a Stvořitel obojí nazval rozdílně“. Filozof jim odpověděl: „Na to já vám řeknu tolik: že úmluva se nazývá zákonem, neboť Bůh řekl Abrahamovi: Dám svůj zákon ve vašem těle, a nazval to také znamením: aby bylo mezi mnou a tebou.⁵⁴ A týž Bůh volá opět k Jeremiášovi: Poslouchej této úmluvy, a k mužům Judovým a těm, kteří žijí v Jeruzalémě, dí, promluvíš a řekneš jim: Takto mluví Pán Bůh Izraelův: Proklet buď člověk, který neposlouchá slov této úmluvy, kterou jsem přikázal vašim otcům v den, kdy jsem je vyvedl ze země egyptské“.⁵⁵ Židé na to odpověděli: „I my trváme na tom, že se zákon nazývá též úmluvou. A všichni, kdo zachovávali zákon Mojžíšův, zalíbili se Bohu, a i my, kteří jej zachováváme, doufáme, že to platí též o nás, ale vy jste si stanovili jiný zákon a šlapete po zákonu Božím“. Filozof jim pravil: „Jednáme správně, neboť kdyby Abraham nebyl přijal obřízku, ale držel se úmluvy Noemovy, nebyl by býval nazván přítelem Božím. Ani Mojžíš, když potom později napsal zákon, nedržel se prvního. Stejně činíme i my podle jejich příkladu a zachováváme zákon, který jsme od Boha přijali, aby Boží příkaz zůstal pevný. Vždyť když dal Bůh Noemovi zákon, neřekl, že dá ještě nějaký jiný, ale že potrvá v duši živé na věky,⁵⁶ ani podruhé, když dával příslibení Abrahamovi, neoznámil mu, že dá jiné Mojžíšovi. Jak tedy vy zachováváte zákon? A Bůh Ezechielem volá: Změním jej a dám vám jiný zákon. Jeremiáš pak dí zjevně: Hle přicházejí dny, praví Hospodin, a ujednám s domem Judovým a domem Izraelovým novou úmluvu, ne podle úmluvy, kterou jsem ujednal s vašimi otcí za dnů, kdy jsem je ujal za ruku, abych je vyvedl ze země egyptské, poněvadž ani oni nezůstali věrni mé úmluvě. I pojal jsem k nim nenávisť. Neboť to je má úmluva, kterou ujednám s domem izraelským po oněch dnech, řekl Hospodin: Dám své zákony do jejich myšlenek a do jejich srdcí je napíšu a budu jim Bohem a oni budou mi lidem.⁵⁷ A opět týž Jeremiáš dí: takto praví Hospodin: Zastavte se na cestách a vizte, a tažte se na věčné stezky Páně a vizte, která cesta je pravá, a po ní chod'te a naleznete očištění pro své duše. I řekli: Nepůjdeme. Ustanovil jsem nad vámi strážce, slyšte hlas polnice. I řekli: Nechceme slyšet. Proto uslyší pohané a ti, kdo u nich pasou stáda. A hned dále: Slyš, země, hle, já uvedu zlo na tento lid, ovoce to jejich odvrácení, poněvadž mých slov nedbali a zákon můj, který hlásali proroci, zavrhlí.⁵⁸ Že

⁵² Gn 9, 9.

⁵³ Gn 9, 3-6.

⁵⁴ Gn 17, 7-13.

⁵⁵ Jr 11, 2-4.

⁵⁶ Gn 9, 16.

⁵⁷ Jr 31, 31-33.

⁵⁸ Jr 6, 16-18.

však zákon přestává, dokážu vám jasně nejen tímto jediným způsobem, ale i mnohými jinými důkazy a z proroků“.⁵⁹

Židé mu odpověděli: „Každý Žid to ví, že se tak opravdu stane, ale čas pomazaného posud nepřišel“. Filozof jim řekl: „Proč se na to odvoláváte, ačkoli vidíte, že Jeruzalém je rozbořen a že oběti přestaly a vše se naplnilo, co o vás proroci předpověděli? Vždyť Malachiáš volá zřejmě o vás: Nemám ve vás zalíbení, praví všemohoucí Pán, oběti z vašich ruk neprijmu, poněvadž mé jméno je oslavováno u národů od východu slunce až na západ a na každém místě se mému jménu přináší čistá oběť, neboť veliké je mé jméno u národů, praví všemohoucí Pán“.⁶⁰ Oni řekli: „Aj, co pravíš! Všechny národy budou v nás požehnány a obřezány v městě Jeruzalémě!“ Filozof řekl: „Kterak tedy Mojžiš praví: Poslechnete-li a uvolíte se ve všem zachovávat zákon, budou vaše hranice od Rudého až po moře Pelištejské a od pouště po řeku Eufrat?⁶¹ My národové však docházíme požehnání v semeni Abrahamově, jež vzešlo z kořene Jesse a bývá nazýváno očekáváním národů a světlem celé země i všech ostrovů. A proroci slávou Boží osvětlení zdaž nevolají mocně po tomto zákonu a místě?⁶² Zachariáš dí: Raduj se velmi, dcero Sionská, hle, tvůj král přichází k tobě tichý, sedící na oslím hříběti, zrozeném z podjařmenice. A dále: Rozdrtí oruží Efremu a koně z Jeruzaléma a bude zvěstovat pokoj národům, a moc jeho od kraje země až na konec světa. Jákob pak řekl: Nebude chybět kníže Judovi ani vůdce z ledví jeho, dokud neprijde ten, jemuž to přísluší, a ten jest očekáváním národů. Vidíte, že to vše je skončeno a naplněno, koho jiného čekáte?⁶³ Daniel zajisté poučen andělem řekl: Sedmdesát neděl do Krista Vůdce, to jest čtyři sta devadesát let, aby bylo zpečetěno vidění a proroctví. Jaké myslíte, že bylo železné království, o kterém se Daniel zmínil při soše?“⁶⁴ Odpověděli jemu: „Římské“. Filozof se jich otázal: Kdo je ten kámen, který utrhl z hory bez lidské ruky?“ Odpověděli: „Pomazaný“.⁶⁵ A dále řekli: „Vyvodíme-li z proroků i z jiných věcí, že už přišel, jak ty pravíš, jak to že římské království doposud drží svou moc?“ Filozof odpověděl: „Nedrží, neboť už pominulo, stejně jako ostatní podle předobrazu sochy. Vždyť naše království není římské, nýbrž Kristovo,⁶⁶ jak řekl prorok: Bůh nebeský vzbudí království, jež na věky nezahyne, a království jeho nebude jinému lidu ponecháno. Potře a rozvěje všechna království, ono však zůstane na věky.⁶⁷ Což to není křesťanské království, které se nyní nazývá Kristovým? Ale Římané se oddávali modloslužbě. Tito však, kteří kralují ve jménu Kristově, jsou ten z toho, onen z onoho národa a plemene, jak též naznačuje prorok Izajáš, když k vám praví: Ostavili jste své jméno na prokletí mým vyvoleným a vás pobije Hospodin, ale těm, kdo jemu slouží, bude dáno nové jméno, které bude blahoslaveno po celé zemi, neboť budou blahoslavít pravého Boha, a ti kteří přísahají na zemi, budou přísahat při Bohu nebeském. Cožpak se nesplnily předpovědi všech proroků řečené zřejmě o Kristu? Neboť Izajáš líčí jeho zrození z Panny,

⁵⁹ Jr 16, 19.

⁶⁰ Mal 1, 10-11.

⁶¹ Dt 11, 22; 24.

⁶² Iz 11, 1; Gn 49, 10; Iz 49, 1; 6.

⁶³ Za 9, 9; Za 9, 10; Gn 49, 10.

⁶⁴ Da 9, 24.

⁶⁵ Da 2, 45.

⁶⁶ ...Vždyť naše království není římské, nýbrž Kristovo: Konstantin-Cyryl nazývá tu upřílišněně byzantskou říši královstvím Kristovým. Slova Daniele proroka (2, 44) nevztahují se na křesťanský stát, nýbrž na království nebeské, království Boží, tj. na církev. Shora v kap. 6 nazývá Konstantin-Cyryl byzantskou říši královstvím římským, zde však zdůrazňuje, že není totožné s pohanskou říší římskou, nýbrž že je křesťanské (Grivec Fontes 191, p. 5).

⁶⁷ Da 2, 44.

když praví takto: Hle, Panna počne v životě a zrodí syna, a nazvou jeho jméno Emanuel, což se vykládá »s námi Bůh«. ⁶⁸ A Micheáš řekl: A ty, Betléme, země Judova, nejsi nijak nejmenší mezi vladaři Judovými, neboť mi z tebe vzejde vůdce, který bude vládnout mému lidu izraelskému, jeho původy jsou od počátku ode dnů věčnosti. Proto vydá ji až do času, kdy pracující ku porodu porodí. ⁶⁹ Jeremiáš pak dí: Ptejte se a vizte, zda porodila hoch, poněvadž den ten je veliký jako žádný jiný, a doba úzkostná bude to pro Jakuba, ale bude od toho vysvobozen. A Izajáš dí: Dřív než pocítila bolesti, porodila, dřív než došlo k rození, unikla trýzni a porodila hoch. ⁷⁰

Židé namítali dále: „My jsme ze Sema, požehnané je potomstvo, požehnaní otcem Noemem, vy však nejste“. I to jim vyložil: „Požehnaní vašeho otce není nic jiného než jen chvála Boha, jeho však (Sema) se nic netýká, neboť zní takto: Požehnan bud' Hospodin, Bůh Semův“. ⁷¹ K Jafetovi však, od něhož my pocházíme, řekl: „Ať Hospodin rozjaří Jafeta a ať obývá ve stanech Semových“. A pak jim podával důkazy z proroků a z jiných knih a nenechal jich, dokud sami neřekli: „Tak tomu jest, jak ty pravíš“. Opět pak řekli: „Jak to, že vy, kteří máte naději v člověka, děláte, jako byste byli požehnaní, ale Písmo takového člověka proklíná?“ Filozof odpověděl: „Cožpak David je proklet, či požehnan?“ Řekli: „Ba velmi požehnan“. Na to filozof: „Nuže, i my doufáme v téhož jako on. Neboť řekl v žalmech: Člověk zajisté mého pokoje, v něhož jsem doufal. ⁷² Člověk ten jest Kristus Bůh. Toho však, kdo doufá v pouhého člověka, pokládáme i my za prokletého“.

Opět mu předložili jinou záhadu: „Jak to, že vy křesťané zamítáte obřízku, ačkoli Kristus ji nezavrhl, ale naplnil podle zákona?“ Filozof odpověděl: „Ten ovšem, který dříve byl, řekl Abrahamovi: ⁷³ To bud' znamením mezi tebou a mnou, ⁷⁴ splnil ji při svém příchodu, ježto měla platnost od onoho času až po něho, ale nedovolil jí dále trvat, nýbrž dal nám křest“. Oni řekli: „Proč se tedy dřív jiní líbili Bohu, ač nepřijali toto znamení, ale znamení Abrahamovo?“ ⁷⁵ Filozof odpověděl: „O nikom z nich není známo, že by měl dvě ženy, leda o Abrahamovi, proto mu obřezává ten úd a stanoví mez, která by se dále již nepřestupovala, ale první manželství Adamovo dává ostatním za příklad, aby se jím řídili. Podobně učinil i Jakubovi tím, že ochromil žilu jeho stehna, ⁷⁶ poněvadž pojal čtyři ženy. Ten pochopil příčinu, proč mu to učinil a proč nazval jméno jeho Izrael, to jest, »rozum patřící na Boha«, neboť již, jak se zdá, s ženou neobcovoval. Abraham to však nepochopil“.

Opět se ho tázali Židé: „Proč vy se klaníte modlám a tváříte se, jako byste se tím líbili Bohu?“ Filozof odpověděl: „Napřed se naučte rozlišovat názvy, co je ikona (obraz) a co je idol (modla), a toho si povšimněte a nenapadejte křesťany, neboť ve vašem jazyku se nachází pro tento »obraz« deset slov. Ale i já se vás zeptám: Byl to obraz stánku, jaký Mojžíš viděl na hoře a snesl dolů, ⁷⁷ nebo zhotovil uměle obraz obrazu, podobný obraz,

⁶⁸ Iz 65, 15n.

⁶⁹ Mi 5, 2-3.

⁷⁰ Jr 30, 6-7; Iz 66, 7.

⁷¹ Gn 26, 7.

⁷² Ž 40, 10.

⁷³ ...Ten ovšem, který dříve byl, řekl Abrahamovi: Jak upozornil Grivec (AAV XVII, 76, p. 12 a Fontes 192, p. 11), následující slova neřekl Bůh Abrahamovi, nýbrž Noemovi. K Abrahamovi řekl: To jest úmluva má, kterou budete zachovávat mezi mnou a sebou...

⁷⁴ Gn 17, 11.

⁷⁵ ...znamení Abrahamovo?: Grivec dříve (AAV XVII 76, p. 12) pokládal za chybu, ježto předchozí slova „nepřijali toto znamení“ vykládal o obřízce; ve Fontes (193, p. 12) je správně interpretuje jako „baptismus“. Rovněž o něco dále v překladu *свѣрѣстїи, свѣрѣстїю* opravuje své dřívější *aetatem* na *coniugium*.

⁷⁶ Gn 32, 25-32.

⁷⁷ Ex 25, 26; 36.

neobyčejný svými sponami a kožemi a srstmi a cheruby? Poněvadž to tak učinil, řekněme snad proto, že vy uctíváte a se klaníte dřevu a kožím a srstem a ne Bohu, který tehdy dal takovýto obraz? Totéž platí i o chrámu Šalomounově,⁷⁸ poněvadž měl obrazy cherubů a andělů a mnohé jiné podoby. Tak i my křesťané děláme obrazy těch, kteří se zalíbili Bohu, a uctíváme je a tím odlišujeme, co je dobré, od obrazů démonských, neboť Písmo haní ty, kdo obětují své syny a dcery a zvěstují hněv Boží, jinde zase chválí ty, kdo obětují své syny a dcery“.⁷⁹

Pravili opět Židé: „Cožpak vy se neprotivíte Bohu, když jíte vepřovinu a zaječinu?“⁸⁰ I odpověděl jim: „První úmluva však přikazuje:⁸¹ Jezte všechno jako byliny travné, neboť čistým je všechno čisté, poskvrněným však i svědomí je poskvrněno. Vždyť Bůh praví v knize Stvoření: Hle, všechno je velmi dobré.⁸² Pro vaši chtivost však něco málo z toho vyloučil, neboť řekl: Jedl Jákob a nasýtil se a odpadl milovaný. A jinde: Zasedl lid, aby jedl a pil, a vstal, aby hrál“.⁸³

Uvedli jsme zde z mnohého zkráceně⁸⁴ jen tolik na památku. Kdo by si však přál tyto řeči vyhledat v jejich úplné a pravé podobě, najde je v jeho knihách, pokud je přeložil náš učitel arcibiskup Metoděj, bratr Konstantina filozofa, který je rozdělil na osm promluv, a tam uzří sílu jeho slova a z Boží milosti jako plamen žhoucí proti odpůrcům.

Když chagan chazarský s náčelníky vyslechli všechna tato jeho sladká a případná slova, řekli mu: „Bohem jsi byl sem poslán k našemu vzdělání a od něho ses naučil všemu Písmu, všechnos řádně pověděl a dosyta jsi nás všechny potěšil medovými slovy svatých knih. My jsme sice lid neznalý písem, ale tomu věříme, že tys od Boha. Chceš-li však ještě víc uspokojit naše duše, vylož nám v podobenstvích popořádku každé pravidlo, na něž se tě zeptáme“.

Když se shromáždili na druhý den, pravili mu: „Vylož nám, vzácný muži, podobenstvími a rozumem,⁸⁵ která víra je ze všech nejlepší“. I odpověděl jim filozof: „U jednoho krále byli dva manželé ve veliké cti a neobyčejné lásce. Když však zhřešili, zahnal je a vypověděl ze země. Žili pak tam po mnoho let a zplodili dívky v chudobě. Dívky ty se scházely a radily se ve spolek, jakým způsobem by opět nabyly dřívějšího postavení. Ten radil tak, druhý onak a jiný opět jinak. Která tedy rada má obstát? Zdaž ne ta nejlepší?“ Oni řekli: „Co tím chceš říci? Vždyť každý pokládá svou radu za lepší než cizí. Židé pokládají svou za lepší než jinou, rovněž tak Saraceni a jiní jinou. Pověz, kterou z nich máme uzнат za lepší?“ Filozof řekl: „Zlato a stříbro se zkouší ohněm, lež od pravdy

⁷⁸ 2Pa 5.

⁷⁹ Ž 105, 37.

⁸⁰ Lv 11, 6n; Dt 14, 7n.

⁸¹ Gn 9, 3; Tt 14, 15.

⁸² Gn 1, 31.

⁸³ Dt 32, 15; Ex 32, 6.

⁸⁴ ...Uvedli jsme zde z mnohého zkráceně: Konstantin-Cyryl sepsal o svých disputacích s Židy celý spis a Metoděj jej přeložil z řečtiny do slovanštiny a rozdělil jej na osmero řečí. V legendě je toliko stručný výtah. Snad právě toto zkrácení způsobilo některé nejasnosti v textu. Výklad o obřízce např. podle Grivce obsahuje některé nesprávnosti.

⁸⁵ ...Vylož nám... podobenstvími a rozumem: Užívat „podobenství“, tj. rozumových důvodů, příkladů a průpovědek, stalo se významným rysem Konstantina-Cyryla. Tato jeho vlastnost se velebí zvláště v staroslovanském východním officiu o sv. Cyrilu, v třetí písni kánonu: „přívalem svých podobenství udolals trojjazyčníky. Vpravdě ses podobal posvátné harčě podobenství (cěvnica prítěna) ...Ó jazyku sladší než med v podobenstvích! (P. Lavrov, *Materialy* 118; srov. zde s. 114). Sv. Cyrilu se také připisovala středověká sbírka „podobenství“ z 15. století s názvem „Tractatus apologeticus“ nebo „Speculum sapientiae“, velmi často přetiskovaná, v novější době např. od V. Hanky: *Zrcadlo Moudrosti s. Crhy. Bajky Cyrillovy* (Abhandl. d. kön. böhm. Ges. d. Wiss. 1845) a Met. Halabaly: *Apology mravné. Zrcadlo moudrosti sv. Cyrilla* (Brno 1885). Srov. I. Ohijenko, *Kostjantyn i Mefodij*, 1927, I. 308-309; A. Sobolevskij: *Kyrills Sprüche* (Přiči) *ASPh* 31, 1910, 443-447.

však člověk odlišuje rozumem. Povězte mi: Z čeho povstal první pád? Zdaž ne ze spatření sladkého ovoce a ze zatoužení po božství?“ Oni řekli: „Tak jest“. Filozof pokračoval: „Dejme tomu, že někdo bude mít potíže z toho, že se najedl medu nebo že se napil studené vody. Tu přijde lékař a řekne mu: Jen se najez mnoho medu, a vyzdravíš. A tomu, kdo pil vodu, řekne: Napij se studené vody a postav se nahý na mráz, a vyzdravíš. Druhý lékař však takto nemluví, ale nařídí opačný lék: aby místo medu pil něco hořkého a postil se, a místo studeného užil něco teplého na zahřátí. Který z těch dvou léčí rozumněji?“ Odpověděli všichni: „Ten který nařizuje opačné léky, neboť hořkostí třeba umrtvovat slastnou rozkoš tohoto života a pýchu pokorou a léčit opak opakem. Vždyť i my říkáme, že strom, který vytvoří napřed trn, později přinese sladké ovoce“. Filozof opět odpověděl: „Dobře jste to řekli, neboť zákon Kristův představuje příkrost Božího života, potom však ve věčných příbytcích přináší ovoce stonásobné“.

Jeden z nich, jakýs rádce znající dobře všechnu zlobu saracénskou, otázal se filozofa: „Pověz mi, hosti, proč vy se nedržíte Mohameda? Vždyť on Krista v svých knihách velmi pochválil. Řekl o něm, že se narodil z panny, sestry Mojžíšovy, a že byl veliký prorok, který mrtvé křísil a všelike neduhy velkou mocí uzdravoval“.⁸⁶ Filozof mu odpověděl: „Ať nás rozsoudí chagan. Pověz: Je-li Mohamed prorok, jak uvěříme Danielovi? Neboť on řekl: Do Krista všechno zjevení a proroctví přestane.⁸⁷ On se však objevil až po Kristu. Jak tedy může být prorokem? Nazveme-li ho prorokem, pak zavrhneme Daniele“. Tu řekli mnozí z nich: „Co mluvil Daniel, mluvil duchem Božím. O Mohamedovi víme všichni, že je lhář a zhoubce spásy všech, který vyblil své největší žvásty na zlobu a necudnosti“.

Prvý rádce z nich řekl přátelům Saracénům: „Tento host srazil s Boží pomocí všechnu pýchu židovskou na zem a vaši jako nečistou přehodil na onen břeh řeky“. Privil též ke všemu lidu: „Jako dal Bůh křesťanskému císaři moc nad všemi národy a svrchovanou moudrost, tak mu dal i víru a bez ní nemůže nikdo být živ životem věčným. Bohu buď sláva na věky“. A všichni řekli: „Amen“. Filozof pak pravil se slzami ke všem: „Bratři a otcové a přátelé a dítky, toť Bůh dal všechn rozum i vhodnou odpověď. Je-li tu ještě někdo, kdo tomu odporuje, ať vystoupí a v hádce buď zvítězí, nebo podlehne, a kdo s tí souhlasí, ať se dá pokřtít ve jménu svaté Trojice. Nebude-li kdo chtít, já jsem prost tohoto hříchu, ale on uzří v den soudný, až zasedne »starý dnů« jako Bůh, aby soudil všechny národy“.⁸⁸ Oni odpověděli: „My nejsme sami proti sobě,⁸⁹ ale pomalu, kdo může, tak poroučíme, ať se dá, kdo chce, od tohoto dne dobrovolně pokřtít. A kdo z vás se klaní na západ nebo koná modlitbu po židovsku nebo se drží víry saracénské, bude od nás ihned potrestán smrtí“.

A tak se rozešli s radostí. Bylo pak jich pokřtěno z lidu ke dvěma stům, když se zřekli pohanských ohavností a nezákonných sňatků. A chagan napsal císaři takovýto list: „Poslals nám, pane, muže který nám vysvětlil, že křesťanská víra je učením i skutky svatá. Přesvědčili jsme se, že je to víra pravá, a nařídili jsme, aby se dali dobrovolně pokřtít, a doufáme, že i my k tomu dospějeme. My všichni jsme spojenci a přáteli tvého císařství a

⁸⁶ Alkoran, sura 3, 35; 19, 27; 3, 48.

⁸⁷ Da 9, 24.

⁸⁸ Da 7, 9n.

⁸⁹ „...„My nejsme sami proti sobě...“: N. Nikol'skij (o. c. Izvestija I. 1928, 426) k tomu poznamenává: „Toto rozhodnutí třeba patrně chápat v tom smyslu, že Chazaři uznali za pravou tu víru, které je naučil Filozof, vítěz v hádce s chazarskými Židy a mohamedány,“ ...a proto pod hrozbou smrti zakázali u sebe „klanět se na západ“, tj. židovskou a mohamedánskou víru, ale přijetí křtu pokládali za akt dobré vůle. V to smyslu také píše chagan v listě císaři. Grivec (Fontes 196, p. 11) právem upozorňuje na rozumný názor A. V. Gorského, že trestem smrti se hrozí řeckým odpadlíkům od víry.

ochotni k tvé službě, kamkoli požádáš“. Chagan vyprovázel filozofa a jal se mu nabízet mnohé dary, ale on jich nepřijal, ale řekl: „Dej mi řecké zajatce, kolik jich zde máš. To mi je milejší než všechny dary“. Posbírali jich do dvou set a dali jemu. I vydal se s radostí na svou cestu.

Když došli do bezvodé pustiny, nemohli vydržet žízní. Nalezli sice vodu ve slatině, ale nebyla k pití, neboť byla jako žluč. Všichni se rozešli hledat vodu. Tu řekl filozof bratru Metoději: „Už nesnesu té žízně, naber této vody. Jistěže ten, jenž kdysi změnil Izraelitům hořkou vodu v sladkou,⁹⁰ učiní to i nám na útěchu“. Když ji nabrali, shledali, že je sladká a jako medová a studená. Napili se a slavili Boha, který činí takové věci svým služebníkům.

V Chersoně večerel filozof s arcibiskupem⁹¹ a přitom mu pravil: „Pomodli se, otče, za mě, jak by se otec za mě pomodlil“. Když se ho někteří soukromě otázali, proč to udělal, odpověděl filozof: „Zítřejší jistotně od nás odejde k Pánu a opustí nás“. To se i stalo, a co řekl, se splnilo. V národě fulském⁹² nacházel se veliký dub, pod nímž Fulští konávali své oběti. Nazývali jej jménem »alexandr«⁹³ a nedovolovali ženskému pohlaví ani k němu, ani k jeho obětem se přiblížit.

Když to filozof uslyšel, nelenil a vypravil se k nim, postavil se uprostřed nich a řekl jim: „Heléni propadli věčným mukám za to, že se klaněli jako bohu nebi a zemi, stvoření tak dobrému a velikému, jakpak chcete uniknout věčnému ohni vy, kteří se klaníte stromu, věci tak nicotné, určené pro oheň?“ Oni odpověděli: „My jsme to nezačali dělat teprve od nynějška, ale přejali jsme to po otcích. Tím se nám splňují všechny naše prosby, hlavně že mnoho prší. A jak my to učiníme, co se neodvážil učinit nikdo z našich? Neboť opovážili se to kdo učinit, tu zří smrt a deště již nevidíme do skonání“. Odpověděl jim filozof: „Bůh mluví o vás v Písmě, a proč vy se ho zříkáte? Vždyť Izajáš volá od tváře Hospodinovy: Já přijdu shromáždit všechna plemena a všechny národy, a přijdou a spatří mou slávu a zanechám na nich znamení a pošlu z nich ty, kteří byli spaseni, k národům do Tharsu a do Fulsku⁹⁴ a Ludska a Mosochu, do Thubalska, do Hellady a na daleké ostrovy, kde neslyšeli mého jména, a budou zvěstovat mou slávu v národech,⁹⁵ praví Pán všemohoucí. A dále: Hle, já pošlu rybáře a lovce mnohé a z chlumů a ze skal kamenných uloví vás. Poznejte, bratři, Boha, který vás stvořil. Hle, evangelium nového zákona Božího, v němž jste byli pokřtěni“.⁹⁶

⁹⁰ Ex 15, 23; 25.

⁹¹ ...V Chersoně večerel filozof s arcibiskupem: Arcibiskup ten se jmenoval Georgios (= Jiří), jak se čte v latinské legendě, tzv. italské. S. Šestakov, Očerki po istorii Chersones o. c. 54: Arcibiskup v Chersonesu v době pobytu Konstantinova v tom městě je anachronismus (srov. Friedrich, Ein Brief des Anastasius Bibl. o. c. 408 p.).

⁹² ...V národě fulském: Jaký národ se tímto jménem míní, není bezpečně zjištěno. Přehled domněnek o tom viz u Ohijenka (o. c. I, 141 násl.). Kácení posvátných stromů pohanských se vyskytuje častěji v hagiografii (v legendě o sv. Bonifáciovi, o sv. Stefanu Permském aj.). V. Lamanskij a A. Brückner popírali věrohodnost této zprávy a pokládali ji za legendární výmysl jistě neprávem. F. Dvorník (o. c. 205-207) myslí, že „fulský“ národ byl jedním z kmenů alanských, který přišel na Krym z Kavkazu. Jak z vypravování patrně, byl již pokřtěn, ale uchoval si ještě pohanské zvyky.

⁹³ ...Nazývali jej jménem »alexandr«: V legendě se čte: naricajušte imenem Alexandr. Autor ŽK čerpal patrně zprávu o Fulsku a o pohanském kultu dubu z řeckého spisu Konstantinova, kde však „alexandros“ bylo adjektivem s významem „bránící, pomáhající mužům“, proto ženy nesměly být přítomné, a omylem jej chápal jako jméno vlastní. Srov. Iv. Dujčev, Zur literarischen Tätigkeit Konstan. des Philos. (o. c. 105-110). Dujčev zde podává řeckou rekonstrukci tohoto místa (l. c. 109).

⁹⁴ ...do Fulsku: Řecký text má zde (Is 66.19) *Fud*, Konstantin-Cyryl se přidržuje varianty *Ful* (např. v kodexu Sinajském a v hebrejském textu) a odvozuje odtud jméno tohoto krymského kmene. Toto Ful (Phul) je hebrejská varianta k starozákonnímu názvu Fud (Phud) a je dokladem, že Konstantin znal dobře hebrejský text, když mu nešla tato bezvýznamná varianta (srov. E. H. Minnse, S. Cyril really new Hebrew. Mélanges P. Boyer, Paris 1925, 94n; Dujčev, Zur literar. Tätigkeit o. c. Byz. Zeitschr., 44, 1951, 107).

⁹⁵ Iz 66, 18-20.

⁹⁶ Jr 6, 16.

Takto je přemluvil sladkými slovy a rozkázal jim, aby strom vyřali a spálili. Stařešina se poklonil a šel a políbil evangelium, a podobně i ostatní. Potom přijali od filozofa bílé svíce a šli ke stromu zpívající. Filozof vzal sekeru a udeřil třiatřicetkrát a kázal všem, aby sekali a vykořenili jej a spálili. V tu noc pak ihned byl od Boha seslán déšť. I poděkovali Bohu s velikou radostí a Bůh se z toho velmi těšil.

Filozof pak odešel do Cařihradu. Po návštěvě u císaře žil v tichosti na modlitbách k Bohu, usazen při chrámu svatých apoštolů.⁹⁷ Jest pak ve Svaté Sofii pohár z drahokamu, dílo Šalomounovo, na němž jsou napsány verše písmem hebrejským a samaritánským,⁹⁸ jichž nemohl nikdy nikdo ani přečíst, ani vyložit. Filozof však jej vzal a verše přečetl a vyložil. První verš je takto: „Číše má, číše má, prorokuj, dokud je hvězda. Buď nápojem pánu prvorozenci bdícímu za noci“. Potom druhý verš: „Pánu na okoušení vytvořena ze stromu jiného. Pij a zpij se veselím a vzkřikni aleluja“. A konečně třetí verš: „Hle, kníže! I uzí všechen sbor slávu jeho a král David uprostřed nich“. Potom je napsáno číslo devět set a devatero.⁹⁹ Filozof je přesně rozpočetl a našel, že od dvanáctého roku vlády Šalomounovy do narození Kristova bylo devět set a devět let. Je to tedy proroctví o Kristu.

Zatímco se filozof veselil v Bohu, naskytla se opět jiná věc a úkol ne menší prvních. Neboť Rostislav, kníže-(král) moravský,¹⁰⁰ z vnuknutí Božího a po úradě se svými knížaty a s Moravany vypravil [poselství] k císaři [Michaelovi], v němž pravil: „Náš lid se odřekl pohanství a drží se křesťanského zákona, ale nemáme takového učitele, který by nám vyložil [v našem jazyku] pravou křesťanskou víru, aby i j i n é z e m ě , pozorujete to, nás n a p o d b i l y . Tak nám, vladaři, takového biskupa a učitele pošli, neboť od vás se vždy dobrý zákon šíří do všech krajů“.¹⁰¹

⁹⁷ ... usazen při chrámu svatých apoštolů: Jak ukázal F. Dvorník (Photius et la réorganisation de l'Académie patriarcale, Anal. Bolland. LXVIII, Mélanges P. Peeters, II, 1950, 108-125), bylo při chrámu sv. apoštolů jedno odvětví patriarchální akademie, reorganizované Fotiem. Tato patriarchální akademie byla vysoká škola určená pro výchovu kněží, kdežto universita měla úkol starat se o školení státních funkcionářů. Na akademii patriarchální se také vyučovalo profánním předmětům, filosofii, gramatice, rétorice, jakožto přípravě ke studiu teologie, a právě tyto katedry byly pravděpodobně umístěny při chrámu sv. apoštolů, druhém co do významu v Cařihradě.

⁹⁸ ... písmem ...samaritánským: Samaritánskému písmu se naučil sv. Konstantin-Cyryl za pobytu v Chersonu (srov. kap. 8).

⁹⁹ ...devět set a devět let: Číslo 909, bylo-li vskutku v originále (Pastrnek a Lavrov, Kyr. ta Met. 273 udávají 990), neurčuje správně dobu od 12. roku vlády Šalomounovy do Krista, neboť to bylo asi 960 let. Ostatně proroctví takového o Kristu nebylo. Zde je ve verších. Jinou verzi o stati o číši Šalomounově viz u Lavrova, Materialy s. XLVI.

¹⁰⁰ ...Neboť Rostislav, kníže moravský: ŽM kap. 5 jmenuje také výslovně knížete Svatopluka. V Životě sv. Metoděje (kap. V) je vedle Rostislava, knížete slovanského, jmenován také Svatopluk jako spoluiniciátor vyslání poselstva do Byzance, přitom v roce 862 mu mohlo být asi tak 15 let – srovnej tab. 12 s výsledky Vlčková antropologického lékařského průzkumu. Zatímco ŽK vznikl ještě za vlády Rostislava (869), ŽM byl napsán až v roce 886 za vlády Svatopluka, asi proto zde bylo jeho jméno doplněno, i když na vyslání poselstva do Byzance podíl neměl.

¹⁰¹ ...takového učitele, který by nám pravou křesťanskou víru vyložil: Obyčejně zní toto místo takto: takového učitele, který by nám v n a š e m j a z y k u pravou křesťanskou víru vyložil. Tak také překládá F. Pastrnek (Dějiny o. c. 199): *doctorem non habemus talem, qui nos n o s t r a l i n g u a veram fidem christianam edoceat*. Avšak textová kritika nás vede k tomu poznání, že slova „v našem jazyku“ (*въ свої языкѣ*) do textu nepatří a že sem byla později vsunuta podle dvojí podobné formule, která se vyskytuje v následujícím výkladu téže kapitoly. Úryvky z tří kapitol ŽK, a sice 14, 15 a 18, se vyskytují jako lekce I. a II. nokturnu v hlaholském officiu římského obřadu, kde se zachovaly v starobylejší jazykové podobě než v rukopisech cyrilských. V lublaňském hlaholském breviáři čteme zde v 1. lekci I. nokturnu (P. Lavrov, Materialy o. c. 130): *...učitelá ne imatъ takova, ki bi istin'nuju věru kr'st'ěn'skuju skazalb*. Slovanské knihy a slovanské písmo byl osobní vynález Konstantina Cyrila, jak vysvítá z dalšího textu, bez moravské iniciativy. Obsah žádosti moravských knížat je zřetelněji vyjádřen v ŽM kap. 5 (J. Vašica 1966, s. 222).

Slova „v našem jazyku“ v původním textu ŽK XIV asi byla, avšak, podle mínění V. Vavříka (2001, s. 415), nikoli ve skutečném Rostislavově listu. To ovšem nemění nic na tom, že Rostislav nepochybně žádal takového učitele, který by mluvil řečí Moravanům srozumitelnou – tedy *slovanským jazykem*. Takto Rostislavovu žádost chápal i císař Michael III., jak to i vyplývá z jeho odpovědi Rostislavovi. Viz také např. R. Večerka (2002, s. 32), P. Aleš (1994, s. 6n). Lze tedy připustit i druhou možnost, že v hlaholském officiu byla slova *v našem jazyku* na tomto místě vynechána. Slovanské písmo a slovanské knihy byly však „vynález“ Konstantina-Cyrila, kterému je zjevil Bůh, uplatněný zřejmě těsně před jeho příchodem na Moravu – srovnej: Mnich Chrabr: O písmenech.

Císař shromáždil poradní sbor¹⁰² a povolal Konstantina filozofa, sdělil mu tuto věc a pravil: „Vím, filozofe, žes unaven, ale je třeba, abys tam šel, neboť tuto věc nemůže nikdo vykonat tak jako ty“. Filozof odpověděl: „Ač jsem unaven a tělesně churav, půjdu tam s radostí, mají-li písmo pro svůj jazyk“. Císař mu pravil: „Můj děd i můj otec i mnozí jiní hledali to a nenašli,¹⁰³ kterak to mohu já nalézt?“

Filozof řekl: „Kdopak může psát řeč na vodu¹⁰⁴ a získat si jméno heterika?“ Odpověděl mu opět císař se svým strýcem Bardou: „Chceš-li ty, může ti je vyjevit Bůh, který dává všem, kdo [o něco] prosí bez pochybování, a otvírá tlukoucím“. ¹⁰⁵ Šel tedy filozof, a jak bylo jeho dávným obyčejem, oddal se modlitbě i s jinými pomocníky. Brzy mu [je] pak zjevil Bůh,¹⁰⁶ který slyší modlitby svých služebníků, a ihned složil písmena a začal psát slova evangelia:¹⁰⁷ Na počátku bylo slovo a slovo bylo u Boha i Bůh byl slovo, a tak dále.

Císař se zaradoval a velebil Boha se svými rádci. I odeslal jej s mnohými dary, přičemž napsal Rostislavovi takovýto list: „Bůh, který si přeje, aby každý přišel k poznání pravdy a snažil se o vyšší stupeň dokonalosti, viděl tvou víru a snahu, a proto zjevil písmo pro váš národ. Tím učinil nyní za našich let, co nebylo dáno leda v první léta,¹⁰⁸ abyste i vy byli připočtení k velkým národům, které oslavují Boha svým jazykem.¹⁰⁹ I poslali jsme ti toho, komu je Bůh zjevil, muže ctihodného a zbožného, velmi učeného a filozofa. Nuže přijmi dar větší a vzácnější nad všecko zlato a stříbro i drahé kamení a pomíjivé bohatství¹¹⁰ a hled' s ním rychle upevnit tu věc a veškerým srdcem hledej Boha a nezanedbávej spasení

¹⁰² ...císař shromáždil poradní sbor: Vyjednávání císařské rady s Konstantinem má v sobě leccos, co doposud nebylo uspokojivě vyloženo. Přihlížíme-li k celkovému zaměření autora ŽK se zřejmou snahou o věcnou přesnost, musíme i jednání u dvora pokládat za odraz skutečnosti. K.-C. je ochoten jít na Moravu, mají-li moravští Slované „knigi v' svoi žizk“ (podle hlaholského officia; podle cyrilských legend: „bukvi vъ jazykъ svoi“). Staroslověnské „bukъvi“ nebo „kъnigy“ může značit také *písmo*. Tak to vykládá Grivec ještě ve svém německém spise (Konstantin u. Method o. c. 57: *gehe ich gerne dorthin, wenn sie eine Schrift in ihrer Sprache haben*), a také ve Fontes (200, p. 7) ponechává v překladu „si habent litteras in lingua sua“, ale ve svém posmrtném díle *Slovanska blagovestnika* (o. c. 51n) chápe již „knigy nebo bukvi“ jako *Písmo svaté*, jako bohoslužebné knihy. V té souvislosti je pak pochopitelná bázeň, aby někteří nepokládali tento překlad za herezi, zatímco misie bez těchto knih by bylo marné, bezúspěšné dílo „psané na vodu“. Grivec pokládá (tamtéž 53) tuto Konstantinovu podmínku pro misijní cestu mezi Slovary za moudrý diplomatický tah: císař přiznal, že již jeho předchůdci poznali potřebu slovanských „knih“ a písmen, neboť slovanské zápisy řeckými písmeny nevyhovovaly všem potřebám. „*Slovanská bohoslužba mimo hranice byzantské říše jako prostředek politické závislosti byla nepochybně výhodná pro říši. Tak Konstantin dosáhl toho, že byzantská vláda schválila bez námitek jeho původní slovanskou misii, jak ji připravil se svým bratrem a se svými slovanskými učedníky*“ (53). (J. Vašica 1966, s. 222).

¹⁰³ ...Můj děd i můj otec i mnozí jiní hledali to a nenašli: K výkladu tohoto místa srovnej Iv. Dujčev, *Въпросъ за византиjsko-slavjanskite otnošenija* (o. c. 245-265), kde se uvádějí doklady pro to, že slovanská abeceda a slovanské knihy zdály se byzantským císařům již před Konstantinem Cyrilem nejlepším prostředkem pro řešení slovanské otázky, působící velké vnitřní nesnáze v říši. Vyprávění ŽK má tedy věcný historický základ. (J. Vašica 1966, s. 223).

¹⁰⁴ ...Kdopak může psát řeč na vodu: Toto rčení „psát na vodu (na vodě)“, obvyklé u Řeků, značí dělat věc zbytečnou, marnou (srov. Grivec, Fontes 200, p. 8).

¹⁰⁵ L 11, 10.

¹⁰⁶ ...Krátko na to zjevil mu to Bůh: Nesprávný je Grivcův překlad (Fontes 201): *Mox autem ei Deus apparuit*. Nejde tu o žádnou theofanii. Slovanský text: *въскорѣ же је* (varianty: *se, se, vsę*) *jemu bogъ javi* nachází jednoznačné vysvětlení o něco dále v textu *bogъ... javъ bukvi vъ vašъ jazykъ*: Konstantinu na modlitbách se dostalo od Boha zvláštního „zjevení“, tj. pokynu, vnuknutí, inspirace zavést slovanskou řeč do liturgie, jak je to zřetelně vyjádřeno v listu císařově.

¹⁰⁷ ...začal psát slova evangelia: Následuje počátek evangelia sv. Jana (J 1, 1), kterým se začínal liturgický aprakosní evangeliář východní církve. Z toho se právem soudilo, že Konstantin začal již v Cařihradě překládat tuto liturgickou příručku, výbor evangeliálních čtení, jaký se nám zachoval v nejstarších kodexech, hlaholském Assemanově evangeliáři a cyrilské Savině knize. Z tohoto prvotního výboru evangeliálních čtení vzniklo pak doplněním chybějících partií na Moravě úplné čtveroevangelium neboli tetraevangelium. Srov. o tom s. 22-24.

¹⁰⁸ ...co nebylo dáno leda v první léta: Liturgie s lidovou bohoslužebnou řečí vznikaly skutečně jen v prvních stoletích křesťanských.

¹⁰⁹ Vedle hebrejštiny, řečtiny a latiny se v Evropě v 9. století stala i staroslověnsština jazykem, kterým bylo možné oslavovat Boha. Srovnej další dobové texty a k tomu studii V. Vavřínka (2001, s. 413-419).

¹¹⁰ Konstantinem přeložená evangelia – *Písmo* – „dar větší a vzácnější nad všecko zlato a stříbro i drahé kamení a pomíjivé bohatství“ ...

všech, ale vybízej všechny, aby nelenili, ale dali se na cestu pravdy, tak abys i ty, až je přivedeš svým úsilím k poznání pravého Boha, přijal za to odměnu i v tomto věku i v budoucím za všechny ty duše, které uvěří v Krista Boha našeho od nynějška až do skonání, a abys po sobě zanechal památku příštím pokolením podobně jako veliký císař Konstantin!¹¹¹

Když přišel na Moravu přijal jej Rostislav s velikou úctou,¹¹² shromáždil žáky a dal je k němu do učení. Brzy přeložil všecken církevní řád¹¹³ a naučil je jitřním a ostatním hodinkám, nešporám, kompletáři i obřadům mešním. I otevřely se podle slova prorokova uši hluchých, aby slyšely slovo Písma, a jazyk zajímavých zjasněl.¹¹⁴ Bůh se nad tím zaradoval a ďábel zastyděl. Když Boží učení rostlo, ďábel, zlý závistník od počátku, nestrpěl tohoto dobra ale vešel do svých nástrojů a začal mnohé podněcovat a říkat jim: „Tím se Bůh nijak neslaví, neboť kdyby mu to bylo vhod, cožpak by nebyl mohl způsobit, aby od počátku psali písmem své řeči a tak slavili Boha? Ale on si vyvolil jen tři jazyky, hebrejský, řecký a latinský, jen těmi se má Bohu vzdávat chvála“. Ti, kdo tak mluvili, byli latinští a franští arcikněží¹¹⁵ s kněžími a učedníky. Filozof se s nimi potýkal jako David s cizozemci a porážel je slovy Písma a nazval je trojjazyčníky a pilátníky, ježto Pilát tak napsal v nadpise [kříže] Páně.¹¹⁶ Ale nejen toto jediné hlásali, učili též jiné zvrácenosti. Tvrdili, že pod zemí žijí lidé velkohlaví¹¹⁷ a že každý plaz je stvořením ďáblovým¹¹⁸ a

¹¹¹ ...jako veliký císař Konstantin: A. Brückner (ASPh 28, 194) zesměšňuje toto přirovnání jako nehoráznost, ale neprávem. Skoro v téže době přirovnává patriarcha cařihradský Fotios v pastýřském listě, asi z polovice roku 866, bulharského knížete Borise rovněž k císaři Konstantinovi (srov. V. Zlatarski, Istorija na prvoto bulgarsko carstvo, o. c. II, 71n). Ke „vznešenému císaři“ přirovnal Rostislava i tzv. Kristián v 1. kap. své legendy. Nejmenuje ho sice, ale z kontextu je zřejmé, že jde o Rostislava, Svatoplukova strýce – viz rodokmen Mojmirovců. Z toho lze usoudit, že Kristián staroslověnský text tohoto Životopisu velmi dobře znal, ale také, že musel ovládat hlaholské písmo. K tomu srovnej dále ŽK XVI a Kristián, kap. 1.

¹¹² Zatímco v této staroslověnské legendě věrozvěsty uvítal král Rostislav (viz také „Zesnutí Cyrila“), v pozdější latinské legendě Italské jim z města vyšli vstříc pouze tamní obyvatelé a přijali je s úctou a velikou radostí.

¹¹³ ...Brzy přeložil všecken církevní řád: tj. přeložil všechny liturgické knihy. Některé rukopisy, Vladislavův z roku 1469 a 1479 a rkp. Ivoňský z 15. století (viz u Lavrova, Materialy 61) čtou místo „přelož“ (přeloživ) variantu „priimь“ nebo „prijemь“ (přijav), které Šafařík ve svém vydání ŽK dal přednost. Tohoto různocení se přidržuje také Fr. Snopek (Studie cyrilometodějské 1906, 161n; Nová kniha o slov. apoštolích, ČMM 1912, 8-9) a A. Brückner (Die Wahrheit o. c. 107) a vysvětlují toto místo tak, že Konstantin-Cyryl po příchodu na Moravu „přijal všecken církevní řád“ západní, římské církve, takže liturgie slovanská byla na Moravě v západním obřadu, a proto také ve stížnostech proti ní ze strany latinského duchovenstva se vždy poukazuje toliko na novotu jazykovou, nikoli na rozdíl v obřadu. Avšak čtení „přelož“ je dosvědčeno též hlaholským officiem o sv. Cyrilu a Metoději, které je starobylější než cyrilské texty. Srov. Iv. Berčič, Dvie služby o. c. 59; P. Lavrov Materialy 134). Přitom, jak upozornil I. Gošev (Godišnik na Sofij. univ. VI, Bogoslov. fak. XV, 1937-1938, s. 56-69), třeba přihlížet k tomu, že některé řecké liturgické knihy byly tehdy ještě velmi krátké a teprve v 2. polovici 9. století se doplňovaly novými modlitbami a písněmi, které byly pak teprve později přeloženy žákem slovanských apoštolů, Klimentem Bulharským (srov. též Grivec, Fontes 202, a jeho Pripombe k Žitju Konstantina v SR 4, 1951, 267). Tento překlad bohoslužebných textů byzantského ritu byl asi alespoň zčásti připravován od obou bratří v Cařihradě pro misii mezi Slovy byzantské říše. Na Moravě, která měla již za sebou víc než půlstoletou minulost křesťanskou a vládla jistým souborem modlitebních textů v řeči lidové, dospěli hned v prvních letech k přesvědčení, že bude účelnější zavést slovanskou liturgii v obřadu západním, římském, a proto již tehdy přeložili k tomu účelu potřebné texty. Jak tyto překlady, tak i některé původní jejich liturgické skladby mezi ně vsunuté, vyznačují se vysokou úrovní jazykovou i estetickou. Srov. o tom s. 33n.

¹¹⁴ Iz 35, 5; 32, 4.

¹¹⁵ ... Ti, kdo tak mluvili, byli latinští ... arcikněží...: Výtku trilingvismu (trojjazyčnictví) uvádí patriarcha Fotios ve svém spise „proti Frankům“, a snad pod jeho vlivem i autor ŽK viní latiniky z tohoto bludu, ačkoliv již v červnu roku 794 na synodě frankfurtské bylo stanoveno „*ut nullus credat, quod non nisi in tribus linguis Deus orandus sit, quia in omni lingua Deus adoratur*“.

¹¹⁶ J 19, 19.

¹¹⁷ ...pod zemí žijí lidé velkohlaví: Je to patrně narážka na nauku o antipodech, protinožcích, žijících *hypokató tés gés*. Na Moravu se mohla dostat nejspíš prostřednictvím irské misie ze Salcburku, kde kněz Virgilius (Feirgil), později biskup salcburský, byl již v polovici 8. století (748) proto pokárán od papeže Zacharia (741-752) a jeho nauka, „*quod alius mundus et alii homines sub terra sint*“, byla odsouzena jako bludná.

¹¹⁸ ...každý plaz je stvořením ďáblovým...: Zdá se, že tyto bludy mají svůj původ v učení bogomilů (srov. Iv. Dujčev, Un episodio o. c. 94-95). Dujčev (BZS 24, 1963, 228) zamítá tuto bogomilskou domněnku. J. Hamm (Slovo 11-12, 195) navrhuje číst tam, kde se mluví o zabítí člověka, místo „člověka“ číst „štrčka“ (stsl. *štrьkь*, bulh. *štrьkь* – čáp), zkratka štka (čápa) by se

zabije-li kdo hada, že se tím zbaví devíti hříchů; jestliže kdo zabije člověka, ať tři měsíce pije z dřevěné číše a skleněné ať se nedotýká. Nebránili též konati oběti podle dřívějšího obyčeje ani uzavírat nesčíslné sňatky. To vše jako trní vyťal a ohněm svého slova spálil. Poukázal na to, co prorok o tom praví: „Obětuj Bohu obět chvály a vzdej modlitby své Nejvyššímu.¹¹⁹ Ženu své mladosti nepropouštěj, neboť pojmeš-li proti ní nenávist a propouštíš ji, bezbožnost pokryje žádostivost tvé,¹²⁰ praví Pán všemohoucí. A strážte se v svém duchu, ať nikdo z vás neopustí ženu své mladosti. Činili jste, co jsem nenáviděl, takže Bůh svědčil mezi tebou a mezi ženou tvé mladosti, kterou opustil, a ona byla tvou společnicí a ženou tvé smlouvy“.¹²¹ V evangeliu pak říká Pán: „Slyšeli jste, že bylo řečeno starým: Nezcizoložíš, já však vám pravím, že každý, kdo pohlédne na ženu s žádostí po ní, již s ní svým srdcem cizoložil“.¹²² A dále: „Pravím vám, že kdo propustí ženu kromě příčiny smilstva, uvádí ji v cizoložství, a kdo od muže propuštěnou pojme, cizoloží“.¹²³ A Kristus řekl: „Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!“

A tak působil na Moravě čtyřicet měsíců,¹²³ potom odešel vysvětit své žáky. Na cestě přijal jej panonský kníže Kocel a velmi si oblíbil slovanské knihy, takže se jim naučil a dal také na padesát žáků v nich vyučít, a s projevy veliké úcty jej vyprovodil. Nevzal však od Rostislava ani od Kocela ani zlata, ani stříbra, ani žádné jiné věci,¹²⁴ ale posloužil jim slovem evangelia bez odměny, toliko si vyprosil od obou devět set zajatců¹²⁵ a propustil je.

Za jeho pobytu v Benátkách¹²⁶ shromáždili se proti němu biskupové, kněží a mniši jako havrani na sokola a vytasili se s trojjazyčným kacířstvím,¹²⁷ když řekli: „Človče, pověz

mohla v hlaholském písmu snadno zaměnit za čka (člověka). O čápu jsou mezi Slovany rozličné pověry. Čáp je tabu a je velký hřích jej zabít. Ukřivdí-li mu někdo, mstí se mu a s hořící pochodní v zobáku mu zapálí dřevěnou nebo slaměnou střechu. Tím by se také dalo vysvětlit, proč by měl pít právě z dřevěné číše.

¹¹⁹ Ž 50, 14.

¹²⁰ Mal 2, 15n.

¹²¹ Mal 2, 13n.

¹²² Mt 15, 27-28; Mt 5, 32.

¹²³ ...A tak působil na Moravě čtyřicet měsíců: Život Metoděje (kap. V) udává dobu pobytu na Moravě tři léta, legenda Italská čtyři a půl roku, v čemž je patrně zahrnuta také doba, po kterou se oba bratři zdrželi u Kocela v Panonii a v Benátkách. Příliš krátká doba, kterou nacházíme v ŽM, je nejspíš chyba místo čtyři, vzniklá při přepisu původního hlaholského textu cyrilicí; hlaholská číslice „g“ totiž značí 4, cyrilské „g“ však 3.

¹²⁴ Mt 10, 9.

¹²⁵ ...devět set zajatců: Zpráva ta svědčí o rozšířeném otrokářství na Moravě Rostislavově a v Panonii Kocelově. Váleční zajatci stávali se otroky, kteří bývali buď prodáni do ciziny, nebo osazováni v zemi jako nevolníci. Odtud také časté pojmenování vesnic podle příslušníků sousedních kmenů a národů.

¹²⁶ Konstantinovu obranu slovanského jazyka pak Kristián (kap. 1) o 120 let později přesunul v čase a místě – z Benátek do Říma, neboť Benátky byly tehdy byzantskou výspou. Kdo až dosud považoval Kristiánovy historiky za „literaturu faktu“ bude asi zklamán, ale takových partií najdeme v jeho legendě hned několik. Např. mezi „nalezeného“ oráče Přemysla a jeho potomka Bořivoje vkládá neurčitý počet nikdy neexistujících pohanských knížat (viz Kristián, kap. 2). Bořivojův křest (asi 851) zase posunul asi o 20 let do doby mladší (871) a přimyslel si u něj přítomnost arcibiskupa Metoděje (viz Kristián, kap. 2), ačkoliv ten na Moravu přišel až v roce 863 a v roce 871 byl již rok vězněn bavorskými biskupy (L. E. Havlík 1992, s. 153). Viz také tab. 16: „Zdroj Kristiánovy a Kosmovy inspirace“. Ludmilinu výchovu mladíček kněžice Václava (asi od roku 904) přesunul asi o 17 let až do doby po úmrtí jeho otce Vratislava (†921), kdy měl Václav již 26 roků (viz Kristián, kap. 3). Kněžnu Drahomíru, Vratislavovu druhou manželku, nazývá Václavovou rodičkou, ačkoli ta byla ve skutečnosti jeho macechou. Zavraždění knížete Václava klade do roku 929, přestože k němu došlo o 6 let později (viz Kristián, kap. 7). Václavovo tělo mělo být podle něj přeneseno z Boleslavi do Prahy tři roky po vraždě (viz Kristián, kap. 8), ve skutečnosti však až třicet let po ní (D. Třeštík 2000, I., s. 11), ne-li ještě později (srov. Vavřincovu legendu), atd.

¹²⁷ ...s trojjazyčným kacířstvím: V Benátkách pobývali Cyr. a Met. někdy na podzim 867. Tehdy právě se stal v Cařihradě krvavý státní převrat. V září (23.) se zmocnil trůnu Basil Makedonec, jenž dal zavraždit Michala III. Benátky byly hlavní západní přístav pro cestu do Cařihradu. Bylo tam také mnoho Řeků. Smrt Michala III., který je poslal na Moravu, uvolnila jejich svazky s Cařihradem do té míry, že nyní nebylo vážných služebních důvodů, aby se vrátili domů, kdyby byli na to vůbec pomýšleli. Zajímavý je Grivecův poukaz na význam akvilejského patriarchy pro jejich moravskou misi, neboť korutanští Slované spadali do jeho kompetence. V ŽK a ŽM není sice zmínka o tom, že by byli vešli s ním ve styk, ale není to vyloučeno, neboť museli do Benátek přes Akvileji. Srov. Grivec, Slovenski knez Kocelj o. c. 67.

nám, jak to, žes ty nyní Slovanům pořídil knihy a učíš jim, předtím však nikdo jiný jich nevynechal, ani apoštol, ani římský papež, ani Řehoř Veliký (Theolog),¹²⁸ ani Jeroným, ani Augustin? My známe jen tři jazyky, kterými lze Boha v knihách slavit: hebrejský, řecký a latinský“. Filozof jim odpověděl: „Zdaž nepadá déšť od Boha na všechny stejně? Nebo slunce také nesvítlí na všechny? Nedýcháme na vzduchu všichni stejně? Jak se tedy vy nestydíte připomínat jen tři jazyky a chcete, aby všechny ostatní jazyky a národy byly slepé a hluché? Povězte mi, pokládáte Boha za bezmocného, jako by to nemohl dát, či za závistivého, jako by nechtěl? My přece známe mnoho národů, kteří mají své knihy a vzdávají Bohu slávu každý svým jazykem. Jsou, to jak známo, tito: Arméni, Peršané, Abasgové, Iberi, Sugdové, Góti, Avari, Tursi, Chazaři, Egyptané, Arabové, Syřané a mnozí jiní“.¹²⁹

Nechcete-li však tomu rozumět, poznejte aspoň, jak o tom soudí Písmo. Vždyť David volá:¹³⁰ Pějte Hospodinu všecky země, pějte Hospodinu píseň novou. A opět: Jásejte Hospodinu všecky země, pějte a veselte se a plesejte. A opět: Všechna země ať se pokloní a pěje ti, ať pěje jménu tvému, Nejvyšší. A opět: Chvalte Boha, všechny národy, vychvalujte jej, všichni lidé, a vše, co dýchá, ať chválí Hospodina. V evangeliu pak dí:¹³¹ Kdožkoli ho přijali, dal jim možnost stát se dítkami Božími. A v témž evangeliu opět dí:¹³² Neprosím toliko za ně, ale i za ty, kdo pro jejich slovo ve mne uvěří, aby všichni byli jedno jako ty, Otče, ve mně a já v tobě. Matouš pak dí:¹³³ Dána je mi všeliká moc na nebi i na zemi, jděte tedy a učte všechny národy a křtíte je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého a učte je zachovávat vše, cožkoli jsem vám přikázal. A hle, já jsem s vámi po

Tato kapitola je ukázkou Cyrilovy polemiky proti trilingvismu. Podnět k ní, jak myslí Grivec (Fontes 205, p. 1), nevyšel od latinských kněží, nýbrž buď odtud, že Cyril se svými učedníky sloužil veřejně slovanskou mší, nebo že jednal o té věci s patriarchou akvilejským. Je také jisto, že sepsal spis na obranu slovanské liturgie, jehož stopy možno poznat v papežských projevech Hadriána II. (*Slava vь vyšьnichъ Bogu*, v ŽM kap. 8 a v chvalořeči sv. Cyr. a Met., kap. 12) a Jana VIII. (*Industriae tuae* z roku 880). V podstatě týchž důvodů jako zde ŽK užívají na obranu slovanské liturgie latinské legendy cyrilometodějské českého původu (Diffundente sole, Kristián a legenda moravská). S trojjazyčnický polemiku také nepřímo staroslověnský traktát mnicha Chabra (*O písmenech*). Otázkou trilingvismu se obíral také Iv. Dujčev ve své studii: *Il problema delle lingue nazionali nel Medio Evo e gli Slavi* (Ricerche Slavistiche 8, 1960, 39-60. Srov. rec. E. Follieri v BZS 24, 1963, 393). Dujčev zkoumá svědectví ŽK o užívání řeči lidových v církevní praxi proti teorii trojjazyčníků, a také jiných památek velkomoravských i staročeských, a vyzvedá byzantskou ideu o užívání národních jazyků v křesťanské liturgii. Myšlenka ta odpovídala snahám různých národů spojených s Byzancí o vytvoření samostatných národních církví, ale vždy v mezích byzantských. „*Uznání principu národních jazyků – což v té době značilo také jazyků živých – neznačilo pro Slovanů a zvláště Slovanů jižní a východní v prvních dobách víc než vytvoření vlastní abecedy a uznání jazyka národního, ale velmi záhy staly se tyto dvě koncese základem nesmírného významu pro celý další vývoj slovanských středověkých jazyků a literatur. Toto porušení zásady takřka dogmatické, otevřelo jednu z hlavních drah kulturního vývoje slovanského*“. Srov. zde s. 33n.

¹²⁸ ...Řehoř Veliký: Většina rukopisů čte „bogoslovъ (feologъ) grigorij“, což by byl Řehoř Naziánský; jen čtyři rkp. mají místo toho správné „dialogъ Grigorij“, tj. papež sv. Řehoř Veliký. Tak i prology (srov. Lavrov, *Materialy* 100; Lavrov, *KM* 122n; Grivec, *Fontes* 205, p. 2).

¹²⁹ ...Arméni, Peršané, Abasgové...: Cyril vypočítává dvanáct východních národů, náležejících do okruhu byzantského křesťanství, kteří užívají svého jazyka v liturgii. O některých je to všeobecně známo, jako o Arménech, Peršanech (v syrském jazyku), Iberech neboli Gruzíncích, Gótech, Egyptánech, Arabech a Syřanech. O ostatních nemáme odjinud zpráv, ale jsou to vesměs národy, sídlící na Krymu a v jeho okolí, takže Cyril se mohl s nimi za svého tamního pobytu seznámit. Abasgové neboli Abchazové užívali gruzínštiny jako svého literárního jazyka; pod Sugdy se rozumějí asi Alanové; Chazaři snad užívali hebrejštiny v liturgii. Co značí Tursi, není jasné; Marquart v nich viděl slovanské Tiverce, Dvorník myslí spíše na Huny nebo Maďary, kteří v byzantských pramenech často se jmenují Turci. O avarské bohoslužebné řeči mohl se Cyril něco dovědět na Moravě. Srov. Dvorník o. c. 207-209; Pastrnek, *Dějiny* 83. Zmínka o gruzinském překladu liturgie je zvláště pozoruhodná tím, že překlad liturgie Petrovy do gruzínštiny vznikl asi v téže době jako slovanský, a že prvotní typ slovanské liturgie Petrovy třeba hledat v překladu gruzinském. Srov. zde s. 40.

¹³⁰ Ž 96, 1; Ž 98, 4; Ž 66, 4; Ž 117, 1; Ž 150, 6.

¹³¹ J 1, 12.

¹³² J 17, 20n.

¹³³ Mt 28, 18-20.

všecky dny do skončení věku, amen. A Marek opět:¹³⁴ Jděte do celého světa, kažte evangelium všemu stvoření, kdo uvěří a bude pokřtěn, bude spasen, kdo neuvěří, bude odsouzen. Těm pak, co uvěří, dostane se těchto znamení: mým jménem běsy vyženou, novými jazyky budou mluvit. Praví také i k vám, učitelům zákona:¹³⁵ Běda vám, zákoníci a farizeové, pokrytci, že zavíráte království Boží před lidmi, neboť sami nevcházíte a těm, kdo chtějí vejít, nedovolujete. A jinde:¹³⁶ Běda vám, zákoníci, že jste vzali klíč poznání a sami jste nevešli a těm, kdo chtěli vejít, jste zabránili.

Korint'ánům pak pravil Pavel:¹³⁷ „Přeji si, abyste všichni mluvili jazyky, raději však abyste prorokovali, neboť větší je ten, kdo prorokuje, než ten, kdo mluví jazyky, leda by snad i vykládal, aby si církev vzala poučení. Nyní však, bratři, přijdu-li k vám a budu mluvit jazyky, co vám to prospěje, nebudu-li vám mluvit ve zjevení nebo poznání, v proroctví nebo nauce? Přece i věci neživé, které vydávají zvuk, buď flétna, nebo citera, nevydají-li různost zvuků, jakpak se pozná, co se píská nebo hraje? A vydá-li polnice hlas nejistý, kdo se bude hotovit k boji? Tak i vy, nevydáte-li jazykem srozumitelné slovo, jak se porozumí tomu, co mluvíte? Budete mluvit jen do vzduchu. Na celém světě tuším je totiž tolik druhů řečí a žádná z nich není bez hlasu. Neznám-li smysl hlasu, budu cizincem mluvícímu a mluvící bude mně cizincem. Podobně i vy, jež horlíte o dary ducha, hled'te, abyste jimi oplývali ke vzdělání církve. Kdo tudíž mluví jazykem, ať se modlí, aby mohl i vykládat. Neboť modlím-li se jazykem, duch můj se modlí, ale rozum můj nemá z toho užítku. Co tedy s tím? Pomodlím se duchem, pomodlím se i rozumem. Zapěji duchem, zapěji i rozumem. Vždyť, budeš-li blahorečit duchem, jak řekne k tomuto tvému díkučinění ‚amen‘ ten, kdo je v postavení nezasvěceného, když neví, co mluvíš? Ty sice dobře díky činíš, ale druhý není vzděláván. Děkuji svému Bohu, že mluví jazyky víc než vy všickni, ale ve shromáždění chci raději říci pět slov svým rozumem, abych též jiné poučil, než tisíce slov jazykem. Bratři, nebuďte děti rozumem, ale co do zloby buďte jako nemluvnata, rozumem však buďte jako dospělí. V zákoně je psáno: Cizími jazyky a rty cizími promluví k tomuto lidu, a ani tak mne neposlechnou, praví Hospodin. Proto jazyky nejsou znamením pro věřící, ale pro nevěřící, proroctví však je ne pro nevěřící, ale pro věřící. Vždyť, sejde-li se celá církev dohromady a všichni budou mluvit jazyky a vejde nezasvěcený nebo nevěřící, neřekne, že blázníte? Jestliže všichni prorokují a vejde některý nevěrec nebo nezasvěcenec, před všemi bude usvědčován, ode všech bude posuzován a tajnosti jeho srdce vyjdou najevo. I padne na tvář a bude se klanět Bohu a vyznávat, že vpravdě Bůh je ve vás. Oč tedy jde, bratři? Když se scházíte, každý má žalm, má nauku, má zjevení, má jazyk, má výklad: ať se vše děje ke vzdělání. Mluví-li kdo jazykem, tedy nejvýš po dvou nebo po třech a postupně, a jeden ať vykládá. Nebude-li tu vykladače, ať ve shromáždění mlčí, sobě však a Bohu ať si mluví. Proroci, mluvte dva i tři, ostatní pak vykládejte. Dostane-li se však zjevení jinému, jenž sedí, první ať mlčí. Neboť můžete všichni prorokovat jeden po druhém, aby se všichni poučili a všichni potěšili. A duchové proroků prorokům bývají poddáni, neboť Bůh není Bohem rozbroje, ale pokoje. Jako ve všech obcích světců ať vaše ženy ve shromážděních mlčí neb se jim nedovoluje mluvit, ale ať jsou poddány, jak i zákon praví. Chtějí-li se něčemu naučit, ať se ptají doma svých mužů, neboť je hanba pro ženu mluvit ve shromáždění. Či snad vyšlo slovo Boží od vás,

¹³⁴ Mk 16, 15-17.

¹³⁵ Mt 23, 13.

¹³⁶ L 11, 52.

¹³⁷ 1K 14, 5-40.

nebo dospělo jen k vám samým? Domnívá-li se kdo, že je prorok nebo že má Ducha, ať pochopí, že co vám píšu, jsou příkazy Páně. A pakliže to nechápe, ať si nechápe. Proto, bratři, horlete o prorokování a nebraňte mluvit jazyky.¹³⁸ A všechno ať se děje způsobně a v pořádku“. Opět pak dí: „A každý jazyk ať vyzná, že Ježíš Kristus jest Pánem k slávě Boha Otce.¹³⁹ Amen“.

Těmito a jinými, hojnějšími řečmi je zahanbil a nechal je tak a odešel.¹⁴⁰

Když se o něm dověděl římský papež, poslal pro něj.¹⁴¹ A když dospěl do Říma, vyšel mu vstříc sám apotolik Hadrián se všemi měšťany nesoucími svíce, neboť se dověděli, že přináší ostatky sv. Klimenta, mučedníka a papeže římského. A Bůh jal se tehdy činit zázraky: člověk ochrnutý byl tu uzdraven a mnozí jiní se zbavili rozličných neduhů, rovněž i zajatci těch, kteří je zajali, po vyzvání památky sv. Klimenta.

Papež přijal slovanské knihy, posvětil je a položil v chrámu svaté Marie, který slove Fatné.¹⁴² Pěli pak s nimi liturgii. A potom nařídil papež dvěma biskupům, Formosovi a Gauderichovi, aby vysvětili slovanské učedníky. A když je vysvětili, tu zpívali liturgii slovanským jazykem v chrámu svatého apoštola Petra a druhý den zpívali v chrámu svaté Petronily¹⁴³ a třetí den zpívali v chrámu svatého Ondřeje; a nato zas u velikého učitele

¹³⁸ Srovnej „Cyrilovu obranu“ v Kristiánově legendě (1. kap.). Kristián tu zcela nepochybně čerpal právě z této kapitoly staroslověnského Života sv. Konstantina-Cyrila. Z toho ovšem vyplývá, že na konci 9. století se musely v knihovně svatojiřského kláštera na Pražském hradě, kde Kristián asi působil, nacházet staroslověnské rukopisy a Kristián také musel ovládat hlaholské písmo. Nelze však předpokládat, že by se mu naučil v řezenském klášteře sv. Jimrama, musela tedy v Čechách (nebo Moravě) tehdy existovat škola, kde se staroslověňština a hlaholské písmo vyučovaly

¹³⁹ Fil 2, 11.

¹⁴⁰ Mt 16, 4.

¹⁴¹ ...Když se o něm dověděl římský papež: Za pobytu v Benátkách došlo Cyrilovi pozvání do Říma od papeže Mikuláše I., který patrně již dříve dostal nějaké zprávy o působení byzantské mise na Moravě buď od Kocela, nebo ze strany německých protivníků nebo od samých soluňských bratří prostřednictvím řeckých mnichů v Benátkách (srov. Grivec, Fontes 208, p. 1). Papež Mikuláš I. však zemřel 13. listopadu 867 a v Římě je uvítal jeho nástupce Hadrián II., který byl intronizován 14. prosince 867. Toto důležité datum (konec roku 867) je zároveň východiskem pro určení doby příchodu slovanských bratří na Moravu, buď na jaře 863, nebo podle J. Cibulky (v přednášce posud neuveřejněné) 864.

Lze předpokládat, že dobu svého působení na Moravě volili nejspíš podle Písma (Zj 11, 3-4). Jako nejpravděpodobnější doba jejich příchodu na Moravu se pak jeví podzim roku 863 (viz „*Granum*“ k roku 886), pokud z Moravy odešli někdy v jarních měsících roku 867. K samotnému přijetí Konstantina a Metoděje v Římě ale bezpečně došlo až v lednu následujícího roku, tj. 868 (viz „*Granum*“ k roku 891). Srovnej ŽM, kap. VI. Obě slovanské legendy užívají o papežích epiteta „apostolik“ (z latinského „apostolicus“), a tím zdůrazňují jejich apoštolský původ. O významu tohoto titulu srov. Grivec, AAV 17, 1941, 194-195; Fontes o. c. 262 (index analyticus).

¹⁴² ...v chrámu svaté Marie, který slove Fatné: Je to bazilika Santa Maria Maggiore, řecky zvaná Fatné, latinsky „ad Praesepe“ (u jesliček), nebo také podle stavitele Basilica Liberiana. V tomto chrámu S. Maria Maggiore byla stará byzantská ikona P. Marie. Při tomto chrámu byl řecký klášter sv. Praxedy, kde se asi ubytovali Cyr. a Met. za svého římského pobytu. Ke stručné zprávě o svěcení slovanských učedníků podal velmi cenný komentář M. Tadin ve své studii: Les ordinations des premiers disciples slaves (o. c. 609-619). Vlastnímu svěcení předcházela aprobace slovanských knih: byla sloužena mše, za níž knihy byly položeny na oltář. Podle těchto římských předpisů (ordines romani) nižší svěcení, k nimž patřil tehdy i subdiakonát, mohla se konat kdykoli, ale přednost se dávala čtveru sudých dnů. ŽK uvádí jménem dva světitele: biskupa Formosa z Porto, pozdějšího papeže (891-896), který byl v listopadu 866 poslán jako papežský legát do Bulharska a měl tedy jistou znalost slovanských poměrů, a Gaudericha, biskupa z Velletri, šířitele kultu sv. Klimenta, jehož ostatky přinesl Cyril do Říma. Tento Gauderich nebyl za prvních měsíců pontifikátu Hadriánova v Římě a byl teprve po mnohých intervencích papežových propuštěn ze zajetí, do něhož upadl za nepokojů po smrti Mikuláše I., a vrátil se do Říma patrně až o velikonočních. Jinak Grivec (Fontes 208, p. 4), který předpokládá, že Gauderich se již zúčastnil slavnostního uvítání soluňských bratří. Podle Tadina jde o dvojí svěcení, nižší v kvatembrové dny březnové (10. 3. 868), jehož officiantem byl Formosus, a svěcení vyšší na jáhna a kněze v kvatembrové dny letní (9., 11. a 12. června), jež vykonal Gauderich. Je to ostatně naznačeno autorem ŽK tím, že klade jeho jméno za jméno Formosovo.

¹⁴³ ...sv. Petronilly: Sv. Petronilla byla ve středověku pokládána za dceru sv. ap. Petra. Kostely sv. Petronilly a sv. Ondřeje byly rotundy na jižní straně baziliky svatopetrské. Srov. J. Cibulka, Římské kostely, v nichž se na začátku roku 868 konala liturgie slovanská (Sborník prací filosof. fakulty brněnské university 1964, F 8). Sv. Ondřej je patronem Řeků a je také zobrazen na náhrobním obraze sv. Cyrila spolu se sv. Klimentem (srov. J. Wilpert, Malby v dřevní basilice sv. Klimenta 1906, 24, 39). N. K. Nikol'skij ve své studii o literárních památkách připisovaných Kirilu Filosofu (Izvestja o. c. 414) upozorňuje, že patrony

národů, apoštola Pavla, v chrámu v noci zpívali svatou liturgii slovansky nad svatým hrobem, přičemž měli ku pomoci biskupa Arsenia, jednoho ze sedmi biskupů, a bibliotékaře Anastasia.¹⁴⁴ Filozof se svými učedníky nepřestával za to vzdávat Bohu náležitě díky. Římané pak neustávali k němu chodit¹⁴⁵ a dotazovat se ho na všechno a dostávalo se jim dvojího i trojího výkladu. Též jeden Žid přicházel a disputoval s ním, a jednou mu řekl: „Podle počtu let Kristus, o němž praví proroci, že se narodí z panny, ještě nepřišel“. Ale filozof mu spočítal všechna léta od Adama po pokoleních a ukázal mu přesně, že již přišel a kolik je to let od té doby do nynějška, a po tomto poučení ho propustil. I postihly jej mnohé útrapy, takže upadl do nemoci. A když byl trápen bolestným neduhem po mnoho dní, jednou spatřil zjevení Boží a začal takto zpívat: „Zaplesal duch můj a zaradovalo se srdce mé nad tím, že mi bylo řečeno: Do domu Hospodinova vejde“. Oblékl si svůj úctyhodný mnišský šat¹⁴⁶ a zůstal tak a celý den se z toho těšil a pravil: „Od této chvíle nejsem já sluhou ani císaře, ani kohokoli jiného na zemi, nýbrž toliko všemohoucího Boha. Nebyl jsem a stal jsem se a jsem na věky,¹⁴⁷ amen“. Na druhý den byl oblečen do svatého stavu mnišského, přijal k světlu světlo a přezval si své jméno na Cyril. V tomto stavu pak zůstal padesát dní.

Když se přiblížil čas odchodu z tohoto světa, pozdvihl své ruce k nebesům a pomodlil se k Pánu se slzami: „Pane Bože, který sis ponechal k své službě anděly netělesné, nebe si rozpjal a zemi zbudoval a vše, co jest, z nebytí přivedls v bytí, který vždy činíš po vůli těm, kdo se tě bojí a zachovávají tvá přikázání, vyslyš mou modlitbu a ochraň své stádo, k němuž jsi mne, svého neschopného a nehodného služebníka, poslal. Zbav je všeliké bezbožné a pohanské zloby a mnohomluvného rouhavého jazyka kacírského, který mluví rouhavě proti tobě, zahlad' trojjazyčný blud a dej, ať se tvá církev hojně rozroste, a až všechny je shromáždíš v jednomyslnosti, učin' je lidem vyvoleným, stejně smýšlejícím o

Soluně byli sv. Ondřej a Pavel, a domnívá se, že tento patronát Ondřeje a Pavla byl vzat v úvahu při sestavení ceremonálu pro svěcení žáků Cyrila a Metoda.

¹⁴⁴ ...biskupa Arsenia ...a bibliotékaře Anastasia: Arsenius, biskup z Orte, jeden ze sedmi biskupů-kardinálů suburbikálních, v roce 865 byl papežským legátem v říši franské a měl velký vliv na papežském dvoře. Jeho syn z manželství před přijetím kněžství, Eleutherius, unesl vnučku papeže Hadriána II. již zasnoubenou, a když nechtěla svolit ke sňatku s ním, zavraždil ji i s její matkou (7. března 868). Arsenius brzy nato uprchl z Říma do Beneventu k císaři Ludvíkovi, aby vyprosil milost pro svého syna, ale byl od císařských vojáků zabit. – Anastasius, papežský bibliotekář, byl synovec Arseniův a od mládí ve službách kurie jako vynikající diplomat a znatel řeckého jazyka a byzantské církve. Za papeže Benedikta III. byl zvolen protipapežem, ale po svém zřeknutí byl přijat na milost. Jako člen papežské delegace na sněmu v Cařihradě roku 869 napsal velletrijskému biskupu Gauderichovi památný list, v němž velebí svatost a pokoru sv. Cyrila a líčí jeho účast při nalezení ostatků sv. Klimenta v Chersonu, jakož i vysokou literární hodnotu spisů jím o tom sepsaných. Srov. Pastrnek, Dějiny 20-30, 246-249; Grivec, Fontes 64-67; Vavřínek, Staroslov. životy Konst. a Met. 41. Anastasius jistě prokázal velmi platné služby oběma bratřím v kurii při prosazování slovanské bohoslužby. Po aféře s Eleutheriem asi v polovici roku roku 868 i on byl nucen utéci z Říma, byl exkomunikován, ale příštího roku zas mu byla vrácena jeho dřívější hodnost v kurii. Srov. Grivec, Fontes 51, 209 p. 14.

¹⁴⁵ ...Římané neustávali k němu chodit...: Bydlil pravděpodobně v klášteře sv. Praxedy, poblíž chrámu S. Maria Maggiore, kde bylo náboženské středisko Řeků v Římě, a tam míval hovory z teologie a filosofie, v nichž podle svědectví Anastasia bibliotékaře doporučoval mezi jiným studium spisů sv. Dionýsia Areopagity. Srov. Grivec, Fontes 52, 210.

¹⁴⁶ ...oblékl si svůj ctihodný šat: Rozeznává se tu dvojí obláčka rouchem řeholním podle dvou stupňů mnišství, nižšího a vyššího, při němž přijímal svěcenec i nové jméno, obvykle počínající touž písmenou jako jméno světské (Konstantin-Kirill) a zvláštní roucho, zvané „schima“ nebo „skima“, odtud i jméno „schimik“. Obřad přijetí tohoto dvojího roucha mnišského v cyrilometodějském překladě se zachoval v Euchologiu Sinajském fol. 80b-102a (J. Frček, Euchologium Sinaiticum I-II, Paříž 1933 a 1939 s francouzským překladem; R. Nahtigal, Euchologium Sinaiticum I-II, Ljubljana 1941-1942 s faksimilemi hlaholského textu). Byl to takřka „druhý křest“ neboli druhé „světlo“, prvním světlem byl skutečný křest. Tak je třeba chápat slova: „přijal k světlu světlo“ (srov. Grivec, O idejeh in izrazih žitij Konstantina in Metodija, Razprave II, 8, Lublaň 1944; Fontes 210, p. 4). M. Tadin (La légende o. c. 12-14) myslí, že Konstantin-Cyryl nebyl knězem, nýbrž jen jáhnem, jak to také obšírně dokazuje Fr. Dvorník (Les légendes o. c. 45-67). Od vánoc 868 do své smrti 14. února 869, posledních 50 dní svého života, zůstával patrně v některém řeckém klášteře v Římě.

¹⁴⁷ ...Nebyl jsem a stal jsem se a jsem na věky: Je to obměna běžných rčení na antických náhrobcích s křesťanskou myšlenkou posmrtného života. Srov. Vavřínek, Staroslov. životy K. a M. 62.

pravé tvé víře a správném vyznání a vdechni jim do srdce slovo své nauky. Je to jistě tvůj dar, žes nás nehodně přijal za hlasatele svého Krista. Odevzdávám ti jakožto tvé ty, kteří konají dobré skutky tobě milé a kteréš mi svěřil. Spravuj je silnou svou pravicí, aby všickni slavili tvé jméno, mocná Trojice“. Potom políbil všechny svatým políbením a řekl: „Požehnaný Bůh, který nás nevydal do rukou našich neviditelných nepřátel, ale potřel osidlo těch, kteří nám činili úklady, a zbavil nás od záhuby“. A po těch slovech zesnul v Pánu v svých dvaadvaceti letech, v čtrnáctý den měsíce února, druhé indikce, roku 6377 od stvoření světa (tj. 14. února 869).¹⁴⁸ I rozkázal apostolik všem Řekům, kteří byli v Římě, a též i všem Římanům, aby se dostavili se svícemi zpívat nad ním a vystrojít mu průvod pohřební, jaký by vystrojili samému papeži. To také učinili.

Metoděj pak, bratr jeho, poprosil apostolika a řekl: „Matka nás zapřísahala, aby toho, kdo z nás dříve odejde na soud, dopravil bratr do jeho kláštera a tam jej pohřbil“. Papež tedy kázal jej vložit do rakve a zatlouci železnými hřeby a tak jej držel po sedm dní, zatímco činil přípravy na převoz. Římsští biskupové však řekli apostolikovi: „Bůh po putování mnohými zeměmi přivedl jej sem a zde vzal k sobě jeho duši, proto se patří, aby také zde jako ctihodný muž odpočíval“. Tu řekl apostolik: „Pro jeho svatost a lásku přestoupím římský obyčej a pohřbím jej ve své vlastní hrobce v chrámě svatého apoštola Petra“. Bratr jeho však řekl: „Když jste mne neposlechli a nedali mi ho, je-li vám to milé, ať tedy je uložen v chrámu svatého Klimenta, s nímž také sem přišel“. Apostolik rozkázal, aby se tak stalo. I shromáždili se všichni biskupové a kněží a všecken lid, aby jej doprovodili s úctou, a řekli: „Otevřme rakev a vizme, je-li celý, není-li z něho něco vzato“. Ale ačkoli se mnoho namáhali, nemohli Božím řízením vytáhnout hřeby z rakve. I položili jej tak s rakví do hrobu po pravé straně oltáře v chrámě svatého Klimenta, kde se počaly dít zázraky. A Římané, když je viděli, tím víc se oddávali uctívání jeho svatosti. Namalovali jeho obraz nad hrobem¹⁴⁹ a počali nad ním pálit světlo ve dne i v noci a chválili Boha, jenž takto oslavuje ty, kteří ho slaví. Jemu budiž sláva a čest a klanění na věky věků. Amen.

*Foto: ikona v kryptě baziliky sv. Mikuláše v Bari (1981): V popředí objetí tří patronů Evropy: Benedikta, Cyrila a Metoděje na pozadí siluet hor Athos a Monte Cassino. V dolní části - papež Pavel VI. s patriarchou Athenagorasem I. při zrušení exkomunikací z r. 1054. Vlevo papež Jan Pavel II. proklamující apoštolský list *Egregiae virtutis* (1980).*

¹⁴⁸ Původní text, napsaný glagolicí, se zachoval pouze v prepisech do cyriliky ze 14.-15. století. K přepočtu roku 6377 L. E. Havlík (1998, s. 163) uvádí: „*Je velmi pravděpodobné, že původní číslice v glagolici byly nahrazeny číslicemi v cyrilice téže číselné hodnoty, neboť prostá záměna glagolských grafémů grafémy v cyrilice vede k nepřijatelnému výsledku (6289)*“ – srovnej číselnou hodnotu písmen glagolských a cyrilských. Rok úmrtí Konstantina-Cyrila uvádí též „*Granum*“ k roku 892 (po přepočtu 869).

¹⁴⁹ ...Namalovali jeho obraz nad hrobem: Tento obraz je posud zachován v bazilice Klimentově (J. Wilpert, Die römischen Mosaiken u. Malereien II, Freiburg, Herder 1916, 1921-1925; týž, Malby v bazilice sv. Klimenta, Kroměříž 1906). Co se týče ostatků sv. Konstantina-Cyrila, pokládaly se za ztracené, ale byly nedávno opět nalezeny. Záhřebská revue Slovo (13, 1963, 254) píše o tom: Za napoleonských válek uložil kanovník lateránské baziliky Lorenzo Mattei z bezpečnostních důvodů ostatky sv. Cyrila v své domácí klenotnici. Později se na to zapomnělo, takže byly pokládány za ztracené. Teprve roku 1963 našel je dominikán Leonard Boyle v Recanati u Loreta v paláci rodiny Antici-Mattei. Nynější majitelka odevzdala tyto drahocenné pozůstatky, něco kostí a prachu, papeži Pavlu VI. 14. listopadu 1963. Tři dni na to, byly slavnostně přeneseny do Klimentovy baziliky a tam uloženy na oltáři sv. Cyrila a Metoda, který tam dal zřídít d'akovský biskup J. J. Strossmayer. Podobně po smrti krále Svatopluka (894) také namalovali jeho obraz nad hrobem v samostatné hrobní kapli sadského církevního komplexu.

ANTIQUA ET NOVA

*zamyšlení nad nótou
dikasterií pro nauku
víry a kulturu
o vztahu
umělé inteligence
a lidské inteligence*

*„Je to dokument,
který nám říká:
možná je čas klást si
otázky, než začneme
dávat odpovědi“.
Těmito slovy Fra'
Paolo Benanti,*

*profesor na Gregoriánské univerzitě, odborník na bioetiku a etiku technologií, předseda
Komise pro studium dopadu umělé inteligence na žurnalistiku a ediční činnost italské
vlády.*

V čem podle vás spočívá novost tohoto dokumentu?

Je to uvědomění si tohoto jevu ze strany věřícího myšlení, které má také za cíl doprovázet církve v životě společnosti. Čím více si klademe otázky o tomto stroji schopném nahradit část lidského rozhodování, tím více si nevyhnutelně klademe otázky o samotné identitě lidské bytosti a jedinečnosti, která ji charakterizuje, tedy o tom, co nás činí tvory ve vztahu ke Stvořiteli. Skutečná novost tohoto textu spočívá v tom, že nás uvádí do správné perspektivy, abychom si kladli otázky o naší identitě a naší schopnosti přispívat k péči o svět, který nám Stvořitel svěřil, a k jeho kultivaci.

Umělá inteligence se tak stává příležitostí klást si otázky o tom, co vlastně jsme?

To je skvělá zpráva: pomyslete na to, že ještě před deseti až patnácti lety se tento druh otázek o člověku zdál zastíněný. Objevovala se politická rozhodnutí, která fakticky ztotožňovala některé druhy lidoopů s člověkem nebo která embrya či osobám žijícím v terminální fázi života upírala lidskou identitu. To, co se zdálo být otázkou, kterou je třeba odložit do minulosti, se najednou díky lidské práci mohutně vrací do veřejné debaty a celosvětového zájmu. Tato otázka má dvojitý význam: na jedné straně je antropologická, jak je v dokumentu dobře zdůrazněno, na druhé straně má nepochybně sociální důsledky, a proto si již nyní můžeme představit, že bude rozvíjena v rámci sociální nauky církve.

Jaký je rozdíl mezi tzv. umělou inteligencí a lidskou inteligencí?

Právě lidská přirozenost - kterou je obtížné pojmout do předem stanovené definice či perimetru - nás vede k tomu, že když mluvíme o člověku, mluvíme o něčem, co je v mnoha svých dimenzích snáze popsitelné. Zamyslíme-li se nad tím, jak o inteligenci hovořili Řekové, musíme uznat, že se jednalo o slova „v množném čísle“: Odysseus je

definován jako „lživý“, „inteligentní“, přičemž slovo metis označuje formu inteligence schopnou nalézat řešení praktických problémů. Když se naopak hovoří o inteligenci schopné pochopit smysl celku, používají Řekové slovo nous. Zde se tedy již v matricích západního myšlení setkáváme s plurální lidskou inteligencí, schopnou vydat se několika směry. Umělá inteligence nenahrazuje všechny tyto formy inteligence: je velmi dobrá ve vyhrávání her, v hledání řešení, je schopna velkého metis. Ale nous, to, co hledá smysl celku a je schopno orientovat náš život směrem k horizontu, budoucnosti nebo dokonce transcenci, to je pouze lidské.

Čeho se máme bát v případě aplikací umělé inteligence?

Pokud si mohu dovolit žertovat, řekl bych, že první, čeho se máme bát, je přirozená hloupost. Protože stroj není schopen se sám dosadit do role náhradníka: vždy jsme to my, kdo by v důsledku výpočtů nebo pokusů o optimalizaci určitých procesů mohl stroj využít tím, že by se rozhodl místo člověka. A tak výkonný stroj, schopný ve zlomcích vteřiny volit mezi nekonečným množstvím možností, není vždy schopen suplovat to, čemu se lidsky říká rozhodnutí, tedy něco, co souvisí s moudrostí. Zde je celá ambivalence umělé inteligence, která je schopna dělat věci s velkou rychlostí a efektivitou, zatímco člověk je na druhé straně povolán k tomu, aby se ptal po smyslu. Možná bychom se mohli nebo měli obávat všech těch rozhodnutí, která nepřístupují k rozhodování. Pomysleme například na lékařskou sféru: diagnóza nikdy není pouhou volbou mezi terapiemi, ale převzetím lidské existence jinou lidskou existencí, která jí implicitně dává příslib vyléčení. Musíme se obávat všech situací, v nichž bychom zakusili oslabení lidskosti, abychom umožnili zvýšení „strojovosti“. A místo toho podporovat všechny aplikace, které tuto lidskou odpovědnost udržují při životě.

Dokument klade velký důraz na lidskou odpovědnost a zodpovědnost. Proč?

Existují dva hlavní směry, které dávají vzniknout krásné odpovědi v tomto dokumentu. Je zde jeden pramen, který vychází z perspektivy víry a klade si otázku, v čem spočívá lidská specifická z hlediska svědomí. Koncilní konstituce Gaudium et spes k nám promlouvá o onom intimním místě v nás, kde v určitých chvílích slyšíme hlas, který nám říká: dělej to a vyhni se tomu. Je to svatyně, kde člověk slyší Boží hlas. Zde je matrice odpovědnosti. Ale v rámci tohoto věřícího vědomí je také celé vědomí o účinku odstranění odpovědnosti z lidského rozhodování. Velcí spisovatelé, jako například Hannah Arendtová, hovořili o tom, že ve velkých masakrech minulého století došlo k pokusu odejmout odpovědnost z lidského rozhodování, aby se stalo součástí soukolí, které vede k maximálnímu odlidštění osobnosti a společnosti. Tyto dvě lidské schopnosti, víra a rozum, podávající si ruce, nám mohou pomoci nahlédnout, jak inovovat umělou inteligenci, aby se skutečně stala zdrojem lidského rozvoje.

Bohužel stále vidíme roli autonomních zbraní. Co můžeme říci o použití umělé inteligence ve válce?

Vzpomeňte si na nás před 60 000 lety, kdy jsme v jeskyni poprvé vzali do ruky kyj. Byl to nástroj, jak získat více kokosových ořechů, a zbraň, jak rozpůlit více lebek než ostatní lidé. Pokaždé, když se setkáme s technologií, čelíme pokušení proměnit nástroj ve zbraň. Jsme

však také zasazení do příběhu spásy - vzpomeňte si na proroka Izajáše -, v němž se zbraně mohou stát nástroji ke kultivaci, k nasycení a k darování života. V tomto našem příběhu hříchu a obrácení mají ti, kdo vedou válku, velmi silné pokušení používat nástroje s tak mocnou technologií. Dovolte mi připomenout, že umělá inteligence není první formou autonomní technologie používané ve válce. Vzpomeňte si na protipěchotní miny: jsou autonomní! Systém umělé inteligence lze definovat jako něco, co dokáže od člověka převzít cíl a následně přizpůsobit prostředky k jeho dosažení. Avšak nikde jinde než ve válce nevidíme, že všechny prostředky nejsou stejné: od velké atomové tragédie jsme si uvědomili, že existují prostředky, kterým je třeba se za každou cenu vyhnout. Stroj se na rozdíl od člověka nikdy neunaví v úsilí o dosažení svého cíle, a tak se může stát, že pokud se budeme spoléhat pouze na stroje, nikdy nenastane příměří. Čím více lidských schopností, tím radikálnější otázky musíme zodpovědět.

Papež František ve svém loňském projevu na zasedání G7 řekl, že rozhodnutí o odnětí lidského života by nikdy nemělo být ponecháno na stroji.

Je to prorocký papežův hlas. Velmi silný hlas udávající směr. Potřebujeme mimořádnou obezřetnost, nebo spíše, abychom použili slova dokumentu, mimořádnou odpovědnost.

Umělá inteligence dnes umožňuje falšovat zobrazení reality. Vzpomeňme si na falešné nebo retušované snímky, které jsou stále méně rozeznatelné od skutečných. Nebo masové šíření falešných zpráv. Jak můžeme těmto odklonům čelit?

Zdá se, že pro některé se pravda stala něčím druhotným a že je možné vytvářet narativy zcela odtržené od faktů. Všechny západní demokracie jsou založeny na základním předpokladu: mohou existovat jako demokracie, pokud jsou lidé schopni vytvořit si správný názor na základě faktů. Demokracie tak dává novináři téměř roli státního úředníka: jeho profesionalita je podobná profesionalitě vědce, který hledá pravdu, nebo soudce, který se snaží zjistit fakta. Umělá inteligence by mohla některé typy procesů produkce informací výrazně zlevnit, ale neudělala by je pravdivějšími nebo užitečnějšími. Abychom mohli žít v demokracii, potřebujeme profesionální žurnalistiku a profesionální žurnalistika potřebuje průmysl. To vše může umělá inteligence v nesprávných rukou nebo s nesprávnými cíli ekonomicky poškodit nebo zničit ve své kapacitě.

Jak se můžeme chránit?

Dokument připomíná klíčovou kategorii odpovědnosti, přičemž existují formy odpovědnosti, které ve veřejném prostoru nabývají konzistence zákona. Možná nastal čas trvat na tom, aby existovalo „kognitivní“ právo lidí: právo vědět, který obsah zpracoval člověk, který do něj vložil svou profesní odpovědnost, a který vytvořil stroj. Možná bychom měli definovat několik mantinelů, abychom udrželi službu pravdivosti informací a žurnalistiky na správné cestě. Dokument nám říká, že je možná na čase klást si otázky, než na ně budeme dávat odpovědi.

FARNÍ INFORMÁTOR, XXXII. ročník, týdeník pro vnitřní potřebu farností PUSTIMĚŘ, DRYSICE, PODIVICE, TOPOLANY (tel.517356351, 723593106. Email: josef.benicek@seznam.cz). Vychází každou neděli díky Božimu požehnání, mému namáhání a vašemu finančnímu přispívání. Na mě pamatujte v modlitbě, na příspěvek u pokladny v kostele – „Příspěvky na Farní Informátor“ označené (resp. na účet farnosti u ČS a.s., Vyškov, č.ú.: 1560129309/0800), neboť bez toho, jak každý nepochybně ví, by letošní ročník mohl být i poslední.
Díky sponzorům dotovaná cena: 30,-Kč/ks. Tisk: MORAVIATISK spol s r.o. Ve formátu pdf na <http://www.pustimer-farnost.cz>.

***"Když jsem šel k Janu Pavlu II.,
vždy jsem musel mít připraveny
aspoň dva vtipy"***

TOMÁŠ KARDINÁL ŠPIDLÍK, S.J.,
čestný občan Pustiměře

I.

Na Slovensku přijde chlap s kašlem do lékárny:
„Dobrý deň, Robitussin?“ – „Bohužiaľ, váš syn tu
nerobí.“

II.

„Právě jsem se vrátila od obvodní doktorky. Řekla,
že bych měla vysadit marihuanu! No je normální?
Teď, v únoru? Vždyť zmrzne!"

III.

Muž u obvodní lékařky: Doktorka: „Příznaky?“ - Muž: „Sebelítost, myšlenky na smrt.“
Doktorka: „Takže rýma?“ - Muž. „Může být.“

IV.

U doktora: „Měl u vás v rodině někdo cukrovku?“ – „Jo, děda, dva hektary, než mu to
komunisté sebrali.“

V.

Tak jaké bylo to včerejší rande s tím medikem?“, táže se jedna studentka druhé.
„Hrozná!“, otřese se kamarádka. „Představ si, dvě hodiny mi vyprávěl, že by za mě i život
položil, a pak, když mě chtěl konečně políbit, tak se nejdřív zeptal, jestli nemám chřipku.“

VI.

Chlapec: „Miluji tě tak moc, že bych nejradši napsal tvé jméno na svůj dům!“
Dívka: „Jestli mě tak moc miluješ, napiš radši svůj dům na moje jméno.“

VII.

Přijde mladík do cukrárny a ptá se prodavačky: „Máte perníkové srdce s nápisem: Jsi moje
jediná?“ „Ano, máme.“ - „Tak pětkrát.“

VIII.

Prohlídka u závodního lékaře: „V koleně máte vodu, v moči písek, ve žluči kameny...“
- „Ještě mi někde najděte cement a začnu stavět!“

IX.

„Byl jsem u tvého otce a sdělil mu, že bez tebe nemohu žít,“ oznamuje mladík své milé.
„A on?“, zajímá se děvče. „Řekl, že můj pohřeb klidně zaplatí!“

X.

Student onemocněl. Hezká dívka se objeví s kyticí před dveřmi jeho podnájmu.
- „Jsem jeho sestra,“ vysvětluje dámě, která jí otevřela. - „Ale to jsem ráda, že vás
poznávám. Já jsem jeho matka.“

POŘAD BOHOSLUŽEB: 9. - 16. února 2025

DEN	LITURGIE	FARNOST	ÚMYSL MŠE SV.
NEDELE 9. února	5. NEDELE V MEZIDOBÍ	PUSTIMĚŘ 8.00: na poděkování Pánu Bohu, s prosbou za dar zdraví, dary Ducha Svatého a ochranu Panny Marie	
		DRYSICE 9.30: za + Ludmilu a Jana RACLAVSKÝCH, Marii a Pavla ŠEVČÍKOVY, Tomáše OSIKOVSKÉHO, dar zdraví a Boží požehnání pro rodinu	
		PODIVICE 11.00: za +Annu SUCHÁNKOVOU, manžela, zemřelou rodinu MATOUŠKOVU a duše v očistci	
		TOPOLANY 17.00	za + Františka PROVAZNÍKA, rodiče a sourozence
PONDĚLÍ 10. února	SV. SCHOLASTIKA, PANNA	PUSTIMĚŘ 14.00	POHŘEB Marie NAVRÁTILOVÁ (1954)
ÚTERÝ 11. února	PANNA MARIA LURDSKÁ SVĚTOVÝ DEN NEMOCNÝCH PODIVICE, DRYSICE: UDÍLENÍ SVÁTOSTI NEMOCNÝCH PUSTIMĚŘ: PROCESÍ K LURDSKÉ JESKYNI	PODIVICE 8.00	za + rodiče ŠĚNOVY a DRAGONOVY
		DRYSICE 15.30	za nemocné a trpící ve farnosti a obci Drysice
		PUSTIMĚŘ 17.00	za nemocné a trpící ve farnosti a obci Pustiměř
STŘEDA 12. února	STŘEDA 5. TÝDNE V MEZIDOBÍ	DRYSICE 17.00	za dar zdraví a Boží požehnání pro rodinu BENÍČKOVU
ČTVRTEK 13. února	ČTVRTEK 5. TÝDNE V MEZIDOBÍ	PODIVICE 8.00	za Boží požehnání pro rodinu DRAGONOVU
PÁTEK 14. února	SV. CYRIL (+14.2.869), MNICH A SV. METODĚJ, BISKUP - SVÁTEK SV. VALENTIN, BISKUP A MUČ	PUSTIMĚŘ 17.00	za živou a zemřelou rodinu VELECKOU, MAHDALOVU, JAROŠOVU a duše v očistci
SOBOTA 15. února	SOBOTA 5. TÝDNE V MEZIDOBÍ		
NEDELE 16. února	6. NEDELE V MEZIDOBÍ TOPOLANY: UDÍLENÍ SVÁTOSTI NEMOCNÝCH	PUSTIMĚŘ 8.00	za + rodiče BALÁŽOVY, dceru Soňu a Boží požehnání pro živou rodinu
		DRYSICE 9.30	za + Antonii a Stanislava SYNKOVY, syna Františka a Boží požehnání pro rodinu
		PODIVICE 11.00	za + Pavlu MARÁKOVOU, manžela, syna a zetě
		TOPOLANY 17.00	za nemocné a trpící ve farnosti Topolany

POŘAD BOHOSLUŽEB: 16. – 23. února 2025

DEN	LITURGIE	FARNOST	ÚMYSL MŠE SV.
NEDELE 16. února	6. NEDELE V MEZIDOBÍ TOPOLANY: UDÍLENÍ SVÁTOSTI NEMOCNÝCH	PUSTIMĚŘ 8.00	za + rodiče BALÁŽOVY, dceru Soňu a Boží požehnání pro živou rodinu
		DRYSICE 9.30	za + Antonii a Stanislava SYNKOVY, syna Františka a Boží požehnání pro rodinu
		PODIVICE 11.00	za + Pavlu MARAKOVOU, manžela, syna a zeteř
		TOPOLANY 17.00	za nemocné a trpící ve farnosti Topolany
PONDĚLÍ 17. února	SV. ALEXIUS A DRUHOVÉ, MUČEDNÍCI	PUSTIMĚŘ 17.00	za + manžele PROCHOVY, Marii NOVÁKOVOU a duše v očistci
ÚTERÝ 18. února	ÚTERÝ 6. TÝDNE V MEZIDOBÍ	PODIVICE 8.00: na poděkování za přijatá dobrodiní s prosbou za dar zdraví, Boží požehnání a ochranu Panny Marie	
STŘEDA 19. února	STŘEDA 6. TÝDNE V MEZIDOBÍ	DRYSICE 17.00: na poděkování za přijatá dobrodiní pro rodinu POLÁCHOVU	
ČTVRTEK 20. února	ČTVRTEK 6. TÝDNE V MEZIDOBÍ	VYŠKOV 9.00	za + Martina JAROŠE, celou živou a + rodinu JAROŠOVU, TISOŇOVU a VELECKOU
PÁTEK 21. února	SV. PETR DAMIANI, BISKUP A UČITEL CÍRKVE	PUSTIMĚŘ 17.00	za farnosti Pustiměř, Drysice, Podivice a Topolany.
SOBOTA 22. února	SVÁTEK STOLCE SVATÉHO APOŠTOLA PETRA	PODIVICE 8.00	za + Lidmilu BROŽOVOU, manžela, rodiče, a dary Ducha Svatého pro živou rodinu
NEDELE 23. února	7. NEDELE V MEZIDOBÍ	PUSTIMĚŘ 8.00: za manžele Zdeňku a Rudolfa ŠTOLFOVY, zeteř Ing. Josefa STRAŇÁNKA, s prosbou o Boží požehnání a dar zdraví pro živou rodinu	
		DRYSICE 9.30: za + Júliu a Jozefa VLČKOVY, děti, snachu, zeteř a + rodinu	
		PODIVICE 11.00: za + Marii ZBOŘILOVOU, manžela, rodiče, bratra a Boží požehnání pro živou rodinu	
		TOPOLANY 17.00	za zemřelou rodinu MAČÁKOVU

FARNÍ INFORMÁTOR, XXXII. ročník, týdeník pro vnitřní potřebu farností PUSTIMĚŘ, DRYSICE, PODIVICE, TOPOLANY (tel. 517356351, 723593106. Email: josef.benicek@seznam.cz). Vychází každou neděli díky Božimu požehnání, mému namáhání a vašemu finančnímu přispívání. Na mě pamatujte v modlitbě, na příspěvek u pokladny v kostele – „Příspěvky na Farní Informátor“ označené (resp. na účet farnosti u ČS a.s., Vyškov, č.ú.: 1560129309/0800), neboť bez toho, jak každý nepochybně ví, by letošní ročník mohl být i poslední. **Díky sponzorům dotovaná cena: 30,- Kč/ks.** Tisk: MORAVIATISK spol s r.o. Ve formátu pdf na <http://www.pustimer-farnost.cz>.